

Мусулмон фарзандлари учун муҳим илмлар

Меҳрибон ва Раҳмли Аллоҳ номи билан бошлайман

Муқаддима

Аллоҳнинг исми билан бошлайман, Аллоҳ таолога ҳамд бўлсин.

Бу китоб, Аллоҳ таолонинг динидан мусулмон фарзандлари учун муҳим илмларни ўз ичига олгандир. Оталар ўз фарзандларига ёшликларидан ўргатиб боришлари керақдир.

Бу китоб ёш болаларга ва динга янги кирганларга мос равишда ақида, фикр, сийрат, одоб-ахлоқ, тафсир, ҳадис ва зикрларни осон баён қилиб берган. Бу китобни муаллимлар боғчаларда ва ўқув жойларида қўллансалар ҳам бўлади. Мен бу китобни савол-жавоб тариқасида қилдим. Чунки бу услуб зеҳни ўткирлашга, ёд олишни янада кучайтиришга жуда муносибдир. Ва тарбиячи уларнинг ёшига қараб, ўзига мос саволларни танлаб олаверади.

Аллоҳ таолодан бу китобни манфаатли қилишни ва ўз даргоҳида қабул қилишини сўрайман.

Бу китобнинг асли қуйидаги оятдан олингандир. Аллоҳ таоло айтадики:

«Эй иймон келтирганлар! Ўзингизни ва аҳли аёлингизни ёқилғиси одамлару тошдан бўлган ўтдан сақланг. Унинг тепасида қўпол, дарғазаб фаришталар бўлиб, улар Аллоҳнинг амрига исён қилмаслар ва нимага буюрилсалар, шуни қилурлар». [Таҳрим сураси: 6] Ва Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоху анҳунинг қуйидаги ҳадисларидан олинди. У киши айтадилар: «Бир куни Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг орқаларида кетаётган эдим, шунда у киши: «Эй бола, сенга бир нечта калималарни ўргатаман (насиҳат қиламан). Аллоҳнинг ҳақларига (Унинг буюрганларини қилиб, қайтарганларидан қайтиб) риоя қилсанг, У ҳам сени (дунё ва охирадаги мусибатлардан) сақлайди. Аллоҳ(нинг ҳақлари)га риоя қилсанг, Уни рўпарангда (доимо сенга ёрдам бераётганини) кўрасан. (Бирон нарса) сўрасанг, Аллоҳдан сўра. Ёрдам сўрамоқчи бўлсанг, Аллоҳдан ёрдам сўра. Шуни (аниқ) билгинки, агар бутун уммат (инсонлару жинлар атиги) бир нарсадагина сенга ёрдам бериш учун тўпланса, Аллоҳ сенинг фойданга ёзиб қўйган нарсадагина ёрдам бера олади. Агар (барчалари) сенга (атиги) битта зарар етказиш учун тўпланишса, Аллоҳ сенинг зараринга ёзиб қўйган нарсадагина зарар бера олишади. (Тақдирларни ёзган) қаламлар (ёзишдан) кўтарилган (тўхтаган), (ёзилган) саҳифалар қуриб бўлган (бошқа ёзилмайди)», - дедилар». Термизий ва Аҳмад ривояти

Фарзандларга таълим беришлик муҳим эканлиги ҳақида гаплашар эканмиз:

«Бир инсоннинг фарзанди тоза фитратида ва иймон йўлида Аллоҳни яқкаловчи яхши комил инсон бўлиб етишиши учун фарзандига яхши таълим бериш вожибдир».

Имом Ибн Абу Зайд Ал-Қойруваний роҳимахуллоҳ айтадилар:

«Намозга етти ёшида буюриш ва ўқимаса, ўн ёшида уриш ҳамда уларнинг тўшакларини бўлиб қўйиш буйруғи келди. Шундай экан, уларга Аллоҳ бандаларига нималарни фарз қилганини балоғатга етишларидан олдин ўргатиш керақдир. Улар балоғатга етганда бу маърифатлар уларнинг қалбларидан жой олган ва тана аъзолари бу амалларга одатланган бўлиши учун ҳам ўргатиш вожибдир». Абу Зайд Ал-Қойруваний муқаддимаси (5-саҳифа)

*****

Ақида қисми

1-савол: Роббинг ким?

Жавоб: Роббим Аллоҳ, у зот мени ва бутун оламларни ўз неъматидан билан яратиб тарбия қилгандир.

Бунга далил Аллоҳ таолонинг қуйидаги сўзидир: «Барча мақтов, шукрлар оламларнинг тарбиячиси Аллоҳга бўлсин» [Фотиҳа сураси: 2]

2-савол: Дининг нима?

Жавоб: Диним Ислом, яъни Аллоҳ таолога тавҳид билан таслим бўлиш, итоат ила эргашиш, ширк ва унинг аҳлидан тозаланишлик.

Аллоҳ таоло айтади: «Албатта, Аллоҳнинг ҳузурдаги дин Исломдир...» [Оли-Имрон сураси: 19]

3-савол: Пайғамбаринг ким?

Жавоб: Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва саллам.

Аллоҳ таоло айтади: «Муҳаммад Аллоҳнинг пайғамбаридир...» [Фатҳ сураси: 29]

4-савол: Тавҳид калимаси қайси калима? Ва унинг маъноси нима?

Жавоб: Тавҳид калимаси «Лаа илааха илла Аллоҳ» ва унинг маъноси: Аллоҳдан бошқа сифинишга лойиқ зот йўқдир.

Аллоҳ таоло айтади: «Бас, билгин: Аллоҳдан ўзга ибодатга сазовор зот йўқдир...» [Муҳаммад сураси: 19]

5-савол: Аллоҳ таоло қаерда?

Аллоҳ осмонда аршнинг устида, жамийки махлуқотларнинг устидадир. Аллоҳ таоло айтади: «(У зот Ўз Зоти ва Улуғлигига муносиб равишда) Арш узра олий бўлган Раҳмондир». [Тоҳа сураси: 5] .... «У бандалари устидан ғолибдур. У ҳикмат эгаси ва ҳар бир нарсадан хабардордир». [Анъом сураси: 18]

6-савол: «Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳнинг элчиси», - деб гувоҳлик беришнинг маъноси нима?

Жавоб: Аллоҳ у зотни бутун оламларга хушхабар берувчи ва огоҳлантирувчи қилиб юборди.

2: Буюрган нарсаларида итоат қилишлик.

2: Айтган хабарларини тасдиқлаш.

3: У кишига осийлик қилмаслик

4: Аллоҳ таолога у киши йўл кўрсатгандай ибодат қилиш. Бу Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашиш ва бидъатлардан четланишдир.

Аллоҳ таоло айтади: «Кимки пайғамбарга итоат этса, демак, Аллоҳга итоат этибди...» [Нисо сураси: 80]. «Ва у ўз ҳавойи-хоҳиши билан сўзламас. У (Қуръон) ваҳийдан ўзга нарса эмас». [Нажм сураси: 3-4] .. «Батаҳқиқ, сизлар учун—Аллоҳдан ва охират кунидан умидвор бўлганлар учун ва Аллоҳни кўп зикр қилганлар учун Расулulloҳда гўзал ўрнат бор». [Ахзоб сураси: 21]

7-савол: Аллоҳ таоло бизни нима учун яратди?

Жавоб: Бизни ўзигагина ибодат қилишимиз учун ва у зотга ҳеч кимни шерик қилмаслигимиз учун яратди.

Бекорчилик ва ўйин-кулгулар учун яратмади.

Аллоҳ таоло айтади: «Жинлар ва инсонларни фақат Менга ибодат қилишлари учунгина яратдим». [Зарият сураси: 56]

8-савол: Ибодат бу нима?

У – Аллоҳ таоло яхши кўрадиган ва рози бўладиган ошкораю яширин сўзлар ва амалларни ўзида жамлаган исмдир

– Ошкора: Ҳудди Аллоҳни тил билан зикр қилиб тасбиҳ, ҳамд ва такбир айтиш, намоз ва ҳаж кабилардир

– Яширин: Ҳудди Таваккул, кўрқув ва умид кабилардир.

9-савол: Бизнинг устимиздаги энг катта вожиб нима?

Жавоб: Бизнинг устимиздаги энг катта вожиб, Аллоҳ таолони яккалашдир.

10-савол: Тавҳиднинг нечта тури бор?

Жавоб: 1-Рубубият тавҳиди: Бу Аллоҳнинг ўзигагина яратувчи, ризқлантирувчи, подшоҳ, бошқариб турувчи ва унинг бу нарсаларда шериги йўқ деб ишониб иймон келтиришдир.

2-Улуҳият тавҳиди: Бу Аллоҳни қилаётган ибодатида яккалаш, Аллоҳдан бошқага ибодат қилмасликдир.

3- Исм-сифатлар тавҳиди: Бу эса, Китоб ва суннатта келган Аллоҳ таолонинг исм-сифатларига иймон келтириш. Аллоҳнинг исм-сифатларини бирор нарсага ўхшатмасдан, уни йўққа чиқормасдан, шунга бирор мисол келтирмасдан иймон келтиришдир

Аллоҳ таолони яккалашнинг уч хил турининг далили: «У осмонлару ернинг ва улар орасидаги нарсаларнинг Роббидир. Бас, Унга ибодат қил ва Унинг ибодатида сабрли бўл. Унга тенгдошни билурмисан?». [Марям сураси: 65]

11-савол: Энг катта гуноҳ қайси гуноҳ?

Жавоб: Аллоҳ таолога шерик келтиришликдир.

Аллоҳ таоло айтади: «Албатта, Аллоҳ Ўзига ширк келтирилишини кечирмас. Ундан бошқа гуноҳни, кимни хоҳласа, кечирур. Ким Аллоҳга ширк келтирса, шубҳасиз, катта гуноҳни тўқибдир». [Нисо сураси: 48]

12-савол: Ширк ва унинг турларини айтиб беринг!

Жавоб: Ширк бу – бирор хил ибодатни Аллоҳдан бошқага сарфлашдир.

Унинг турлари:

Катта ширк: Худди Аллоҳдан бошқага дуо қилиш ёки сажда қилиш ёки ундан бошқа учун бирор нарсани сўйиш кабилардир.

Кичик ширк: Аллоҳдан бошқанинг номи билан қасам ичиш ёки бирор манфаат олиб келиши ёки зарарни кетказиши учун тумор илиб қўйиш, ёки кўркўрона одамлар учун намозини чиройлик қилиб ўқиш каби ишлардир.

13-савол: Аллоҳдан бошқа бирорта ғайбни биладимиз?

Жавоб: Аллоҳдан бошқа ҳеч ким ғайбни билмайди.

Аллоҳ таоло айтади: «Сиз: «Осмонлару ерда Аллоҳдан бошқа ҳеч ким ғайбни билмас»,-деб айтинг. Улар қачон қайта тирилтирилишларини ҳам сезмаслар». [Намл сураси: 65]

14-савол: Иймон арконлари нечта?

Жавоб: 1: Аллоҳга

2: Фаришталарига

3: Китобларига

4: Пайғамбарларига

5: Қиёмат кунига

6: ва Қадарнинг яхшилиги ва ёмонлигига иймон келтириш.

Буларга далил ўлароқ саҳиҳ Муслимда келган қуйидаги машҳур ҳадис келади: «Жабройил (алайҳиссалом): «Менга иймон нималиги ҳақида хабар бер», - дедилар. Шунда Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Иймон Аллоҳга ва унинг фаришталарига, китобларига, элчиларига, охираат кунига ва қазои қадарга ишонишингдир», - деб жавоб бедилар».

15 -савол: Иймоннинг рукнлари нечта ва уларнинг таърифи қандай?

Жавоб: Иймоннинг биринчи рукни Аллоҳга иймон келтириш. Ва бу қисмда қуйидагиларга иймон келтиришимиз лозим:

1: Аллоҳ таолонинг яратишлиги, ризқ беришлиги, барча махлуқотларнинг эгаси ва уларнинг бошқарувчиси эканлигига иймон келтириш.

2: Аллоҳнинг ёлғиз ўзи ибодатга тотикли зот эканлигига иймон келтириш.

3: Аллоҳ таоло энг буюк ва катта зот эканлигига, барча ҳамду сано унинг ўзигагина лойиқ эканлигига, Аллоҳ таолонинг гўзал исмлари ва олий сифатлари борлигига, унга тенг келадиган ҳеч ким йўқлиги ҳамда унга ҳеч ким ўхшамаслигига иймон келтириш.

Иймоннинг иккинчи рукни: Фаришталарга иймон келтириш

У фаришталар Аллоҳнинг нурдан яратган мавжудотлари бўлиб, уларни фақатгина ўзига ибодат қилишлари ва буйруқларига батамом итоат қилишликлари учун яратгандир.

Фаришталарнинг энг улуғи бу пайғамбарларга ваҳийни нозил қилган Жабройил алайҳиссаломдир.

Учинчи рукн: Китобларга иймон келтириш.

Китоблардан мурод шуки, улар Аллоҳ таоло томонидан пайғамбарларга нозил қилинган самовий китоблар.

Масалан, Қуръони карим Расулимиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга туширилган.

Инжил Исо алайҳиссаломга туширилган.

Таврот Мусо алайҳиссаломга туширилган.

Забур Довуд алайҳиссаломга туширилган.

Иброҳим ва Мусо саҳифалари эса ўша икки пайғамбарларга туширилган.

Тўртинчи рукн: Пайғамбарларга иймон келтириш.

Пайғамбарлар Аллоҳ таоло томонидан инсонларга таълим берадиган, уларга яхши амаллар бажарувчи инсонларга хушxabар берадиган ва гуноҳ, маъсият эгаларига эса дўзах оловини эслатадиган қилиб юборилган кишилардир.

Уларнинг энг афзаллари сабот-матонат эгаларидир. Улар:

Нух алайҳиссалом

Иброҳим алайҳиссалом,

Мусо алайҳиссалом,

Исо алайҳиссалом

ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам.

Бешинчи рукн: Охират кунига иймон келтириш.

Охират куни ўлимдан кейин қабрда бошланадиган сўнгра инсонлар ҳисоб-китоб бўлиб жаннат аҳли жаннатга, жаҳаннам аҳли эса жаҳаннамга жойлашадиган қиёмат кунидир.

Олтинчи рукн: Қадарнинг яхшилиги ва ёмонлигига иймон келтириш.

Қадар бу коинотдаги содир бўлган, бўлаётган ва бўлиши керак бўлган барча нарсалар Аллоҳнинг илми билан бўлиши, у нарсаларнинг содир бўлишлигини лавҳул маҳфузда ёзиб қўйганлиги ва барча нарса унинг хоҳиши билан бўлишлигини эътиқод қилиш.

Аллоҳ таоло айтди: «Албатта, Биз ҳар нарсани ўлчов билан яратдик». [Қомар сураси : 49]

Қадарга иймон келтириш тўрт босқичдан иборатдир:

Биринчиси: Аллоҳ таоло тақдиримизда содир бўлган барча нарсаларни аввалдан ўзининг азалий илми билан билишлиги ва барча нарсаларни содир бўлишидан аввал ҳам, кейин ҳам билишлигини эътиқод қилишлик.

Бунинг далили: «Албатта, соат (қиёмат) илми ёлғиз Аллоҳнинг ҳузуридадир. Ёмғирни У ёғдирур. Бачадонлардаги нарсани ҳам У билур. Ҳеч бир жон эртага нима касб қилишини билмас. Ҳеч бир жон қайси ерда ўлишини ҳам билмас. Албатта, Аллоҳ ўта билгувчи ва ўта хабардордир». [Луқмон сураси : 34]

Иккинчиси: Аллоҳ содир бўлган ва содир бўладиган барча воқеа ҳодисаларни Лавҳул-Маҳфузда битиб қўйган бўлиб, буларнинг барчаси унинг ҳузурида китобда эканлигини эътиқод қилишлик.

Бунинг далили: «Ғайб очқичлари Унинг ҳузуридадирким, уларни ёлғиз Ўзигина билур. У қуруқлик ва денгиздаги бор нарсаларни билур. Бирон барг (шоҳидан узилиб) тушмас, магар У билур. Ер тубларидаги ҳар бир дон, бор ҳўлу қуруқ нарса, албатта, Очиқ Китобда (яъни, Лавҳул-Маҳфузда) мавжуддир» [Анъом сураси : 59]

Учинчиси: Қадарда содир бўлган барча нарсалар Аллоҳнинг иродаси билан бўлганлигини ва унинг иродасисиз ҳеч нарса бўлмаслигини эътиқод қилишлик.

Бунинг далили: «Сизларнинг орангиздаги Тўғри Йўлда бўлмоқни хоҳлаган кишилар учун (бир эслатмадир). Сизлар фақат бутун оламлар Роббиси бўлмиш Аллоҳ хоҳласагина (Тўғри Йўлда бўлишни) хоҳларсизлар». [Таквир сураси : 28,29]

Тўртинчиси: Коинотимизда мавжуд бўлган барча нарсаларни Аллоҳ яратганлигига, уларнинг зотларини ҳам, сифатлари ва ҳаракатларини ҳам Аллоҳ яратганлигини эътиқод қилишлик.

Бунинг далили: «Ҳолбуки, сизларни ҳам, қилиб олган бутларингизни ҳам Аллоҳ яратган-ку?!». [Соффат сураси : 96]

16 -савол: Қуръоннинг таърифи қандай?

Жавоб: Қуръон Аллоҳ таолонинг каломи(сўзи) бўлиб у махлуқ (яратилган) эмасдир.

Аллоҳ таоло айтади: «(Эй Муҳаммад алайҳис-салоту вас-салом), агар мушриклардан биронтаси сиздан ҳимоя сўраса, бас, уни ҳимоя қилинг, токи у Аллоҳнинг каломини эшитсин. Сўнг уни ўзи учун тинч бўлган жойга етказиб қўйинг. Бу (ҳукм) уларнинг билмайдиган қавм бўлганлари учундир». [Тавба сураси : 6]

17 -савол: Суннат нима дегани?

Жавоб: Суннат пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сўзлари ёки қилган ишлари ёки қарорлари ёки хилқат ва хулқ атвордаги сифатлари.

18 -савол: Бидъатнинг маъноси нима? Уни қабул қилсак бўладими?

Жавоб: Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг саҳобаларининг даврида бўлмаган, инсонлар ўзлари томонларидан динга қўшган ҳар бир амал бидъатдир.

Бидъатни қабул қилишлик жоиз эмас, балки, уни қайтаришимиз лозим.

Бунга далил пайғамбаримиз Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ушбу сўзлари: «Ҳар бир бидъат залолатдир» Абу Довуд ривояти.

Мисол тариқасида таҳоратда таъна аъзоларини тўрт марта ювишлик ёки пайғамбаримиз Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг туғилган кунларини (мавлид) нишонлашликни келтира оламиз. Буларнинг бирортасини Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва саллам ёки саҳобалар қилмаганлар.

19 -савол: Аллоҳ учун яхши кўришлик ва Аллоҳ учун ёмон кўришликнинг маъноси нима?

Жавоб: Аллоҳ учун яхши кўришлик мўъмин бандаларни яхши кўриб, уларга ёрдам беришлик. Аллоҳ таоло айтади: «Мўмин ва мўминалар бир-бирларига дўстдирлар». [Тавба сураси : 71] Аллоҳ учун ёмон кўришлик: кофир бўлган кимсаларни ёмон кўриш ва уларга қарши туришдир. Аллоҳ таоло айтади: «Сизлар учун Иброҳим ва у билан бирга бўлган кишиларда (уларнинг кофирларга қилган муносабатларида) гўзал намуна бордир. Эслангиз, улар ўз қавмларига: «Дарҳақиқат, бизлар сизлардан ва сизлар Аллоҳни қўйиб ибодат қилаётган бутларингиздан безормиз. Бизлар сизлар (ишониб, «ибодат» қилаётган бут-санамлар)ни инкор этдик. Токи сизлар ёлғиз Аллоҳга иймон келтиргунларингизча, сизлар билан бизнинг ўртамизда мангу адоват ва ёмон кўриш зоҳирдир», - дедилар». [Мумтаҳана сураси: 4]

20 -савол: Аллоҳ таоло Ислом динидан бошқа динда қилинган амалларни қабул қиладими?

Жавоб: Аллоҳ таоло Ислом динидан бошқасида қилинган амалларни зинхор қабул қилмайди! Аллоҳ таоло айтади: «Кимда-ким Исломдан ўзга дин истаса, бас (унинг «дини» Аллоҳ ҳузурида) ҳаргиз қабул қилинмайди ва у Охиратда зиён кўргувчилардандир». [Оли-Имрон сураси : 85]

21 -савол: Куфр сўз, ёки амал, ёки эътиқод билан бўлади! Бунга қандай мисол келтирса бўлади?

Жавоб: Сўздаги куфрга Аллоҳ таолони ёки Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва салламни ҳақорат қилишликни мисол тариқасида олиб келишимиз мумкин.

Амалдаги куфрга Қуръони каримни оёқ ости қилиш ёки Аллоҳдан ўзгасига сажда қилишлик мисол бўла олади.

Эътиқоддаги куфр эса, Аллоҳдан ўзгаси ибодатга тотикли ёки у билан бошқа бирор бир яратувчи бор деб эътиқод қилишлик.

22 -савол: Нифоқ нима ва унинг қандай турлари бор?

Жавоб: Нифоқнинг маъноси зоҳирда мусулмончиликни кўрсатиб ичида эса куфрни сақлаб юрган иккиюзламичилиқдир. Бу каби инсонлар мунофиқлар дея аталади. Нифоқнинг икки тури мавжуд, улар:

1 -Катта нифоқ: устида исломни ичида эса куфрни сақлашлик.

Бу каби нифоқ инсонни диндан чиқаради.

Аллоҳ таоло айтади: «Албатта, мунофиқлар дўзахнинг энг тубан жойида бўлурлар. Ва улар учун бирон мадақкор топа олмайсиз!». [Нисо сураси : 145]

2 -Кичик нифоқ:

Ёлғончилик, ваъдага вафо қилмаслик ва омонатга хиёнат қилишлик каби амаллар кичик нифоқ турларидандир.

Бу каби нифоқ кишини диндан чиқариб юбормайди балки ўз соҳибини (агар тавба қилмаса) азобга дучор қилади.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар: «Мунофиқнинг уч белгиси бордир: Агар гапирса, ёлғон гапирди, ваъда берса, бажармайди, омонатга хиёнат қилади!» Бухорий ва Муслим ривояти.

23 -савол: Пайғамбарларнинг энг охиргиси ким?

Жавоб: У Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламдир!

Аллоҳ таоло айтади: «Муҳаммад сизлардан бирон кишининг отаси эмасдир, балки у Аллоҳнинг расули ва пайғамбарларнинг сўнггисидир». [Ахзоб сураси : 40] Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар: «Мен пайғамбарларнинг энг охиргисиман ва мендан кейин бирор бир пайғамбар келмайди». Абу Довуд, Термизий ва бошқалар ривояти

24-савол: Мўъжиза нима?

Жавоб: У Аллоҳ таоло пайғамбарларига берган ҳар бир ноодатий нарсадир. Ва мўъжизалар пайғамбарлар содиқ эканликларига далолат қилади. Масалан,
– Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ойни иккига бўлишлари.
– Мусо алайҳиссалом денгизни иккига бўлишлари ва Фиръавн ва унинг қўшини унда чўкиб кетишлари.

25-савол: Саҳобалар кимлар? Ва мен уларни яхши кўраманми?

Жавоб: Саҳобий – Ҳар бир Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан мўмин ҳолида учрашган ва исломда вафот этган кишидир.

– Биз уларни яхши кўрагимиз ва уларга эргашамиз. Пайғамбарлардан кейинги инсонларнинг энг яхшисидирлар.

Саҳобаларнинг энг афзаллари: Тўрт халифа:

Абу Бакр розияллоҳу анҳу

Умар розияллоҳу анҳу

Усмон розияллоҳу анҳу

Али розияллоҳу анҳу

26-савол: Мўминлар оналари кимлар?

Жавоб: Улар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг аёлларидирлар.

Аллоҳ таоло айтадики: «Пайғамбар мўминларга ўзларидан ҳам ҳақдорроқдир, унинг аёллари эса уларнинг оналаридирлар» [Ахзоб сураси: 6].

27-савол: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам оилаларининг бизнинг устимизда қандай ҳақлари бор?

Жавоб: Биз уларни яхши кўрагимиз, уларни ўзимизга дўст тутамиз, уларни ёмон кўрганларни ёмон кўрагимиз ва ғулуға кетиб қолмаймиз. Оилалари – У кишининг аёллари, зурриётлари, Бани Ҳошим ва Бани Мутталибнинг мўминларидир.

28-савол: Мусулмонларнинг волийларига нисбатан бизга вожиб қилинган нарсалар нима?

Бизнинг устимиздаги вожиблар: Уларни ҳурмат қилиш, маъсият бўлмаган ишларда қулоқ тутиш ва итоат қилиш, уларни тахтдан тушириш учун кўтарилиш қилмаслик, уларнинг ҳақларига дуо қилиш ва уларга насиҳат қилишдир.

29-савол: Мўминларнинг диёри қаерда?

Жавоб: Жаннатда, Аллоҳ таоло айтадики: «Албатта Аллоҳ иймон келтирган ва яхши амаллар қилган зотларни остидан дарёлар оқиб турадиган жаннатларга киритур...» [Муҳаммад сураси: 12].

30-савол: Кофирларнинг диёри қаерда?

Жавоб- Дўзахда, Аллоҳ таоло айтадики: «Ёқилғиси одамлар ва тош бўлган, кофирлар учун тайёрланган ўтдан кўрқинлар» [Бақара сураси: 24].

31-савол: Кимдан ва нимадан кўрқамиз? Нимани кимдан умид қиламиз? Ва бу нарсаларнинг далили нима?

Жавоб: Кўрқув – Аллоҳдан ва унинг жазосидан бўлади.

Умид – Аллоҳдан савоб беришини, мағфират этишини ва раҳм қилишини умид қиламиз

Бунга далил Аллоҳ таолонинг қуйидаги сўзидир: «Ана ўша дуо қилаётганлари Роббиларига васила изларлар, қайсилари яқинроқ эканини (билмоқ учун). Унинг раҳматини орзу қилурлар ва азобидан кўрқурлар. Албатта, Роббининг азоби ҳазир бўлишга лойиқдир» [Исро сураси: 57].
«Бандаларимга хабар бергил: «Албатта, Менинг Ўзим ғофуру роҳиймдирман. Ва, албатта, азобим аламли азобдир» [Хижр сураси: 49-50].

32-савол: Аллоҳнинг баъзи исм-сифатларини айтиб беринг!

Жавоб: Аллоҳ, Робб, Ар-Роҳмаан, Ас-Самиъ, Ал-Басир, Ал-Алийм, Ар-Роззақ, Ал-Хайй, Ал-Азийм.... ва яна бошқа чиройлик исмлари ва олий сифатлари.

33-савол: Бу исмларни шарҳланг!

Жавоб: Аллоҳ: Ибодат қилинадиган ҳақ илоҳ, у ёлғиз ва унинг шериги йўқдир.

Робб – Яъни яратувчи, молик, ризқлантирувчи, ишларни бошқариб турувчи ва барча нуқсонлардан пок ягона зотдир.

Ас-Самиъ: Ҳамма нарчани эшитиб турувчи, овозларнинг турли хил бўлишига қарамасдан ҳаммасини эшитиб туради.

Ал-Басир: Барча нарсани, хоҳ кичик, хоҳ катта бўлсин кўриб турувчи.

Ал-Алийм: Олдинги, ҳозирги ва келажакдаги барча нарсани билиб турувчи.

Ар-Рохман: Барча махлуқотларни, хоҳ тирик, хоҳ ўлик бўлсин, ўз раҳмати билан ўраб олувчидир. Барча бандалар ва махлуқотлар унинг раҳматининг остидадирлар.

Ар-Роззақ: Инсонунинг жин ва барча жонзотларнинг ризқи унинг зиммасида бўлган зотдир.

Ал-Хайй: Ўлмайдиган тирик зот, у зотдан ташқари ҳамма ўлади.

Ал-Азийм: Энг комил, камолотнинг барчаси у учунгинадир, энг улуғ, улуғлик унинг исм-сифатларида ва ишларидадир.

34-савол: Мусулмон уламоларга нисбатан бизга нималар вожиб қилинган?

Жавоб: Уларни яхши кўрамыз, бирор масалада ёки бошимизга келган бирор нарсада уларга қайриламиз. Уларни фақат яхшилик ила эслаймиз ва кимки уларни ёмонлик ила тилга оладиган бўлса, бизнинг йўлдошимиз эмас.

Аллоҳ таоло айтади: «Аллоҳ сизлардан иймон келтирганларни ва илмга берилганларнинг даражаларини кўтарур. Аллоҳ нима қилаётганингиздан хабардордир» [Мужадала сураси: 11].

35-савол: Аллоҳнинг авлиёлари кимлар?

Жавоб: Улар мўминлар тақводорлар.

Аллоҳ таоло айтади: «Огоҳ бўлингким, Аллоҳнинг дўстларига хавф йўқдир ва улар хафа ҳам бўлмаслар. Улар иймон келтирганлар ва тақво қилганлардир» [Юнус сураси: 62-63].

36-савол: Иймон сўз ва амалми?

Жавоб: Иймон сўз ва амал ва эътиқод.

37-савол: Иймон зиёда бўлиши ёки заифлашиб кетиши мумкинми?

Жавоб: Иймон Аллоҳга итоат қилиш билан зиёда бўлади ва осийлик қилиш билан сусайиб камаяди.

Аллоҳ таоло айтади: «Албатта, Аллоҳ зикр қилинса, қалблари титрагувчи, оятлари тиловат этилса, иймонларини зиёда қилгувчи ва Роббиларига таваккул қилгувчиларгина мўминлардир» [Анфал сураси: 2].

38-савол: Эҳсон нима?

Жавоб: Аллоҳга кўриб тургандек ибодат қилиш, агар ундай қила олмаса, у мени кўриб турибди дегандек ибодат қилишдир.

39-савол: Аллоҳ таоло амалларни қабул қилиши учун қандай шартлар бор?

Жавоб: Икки шарт бор?

1: Агарда амал Аллоҳ учун холис қилинган бўлса.

2: Ва Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларига тўғри келса.

40-савол: Аллоҳ таолога бўлган таваккул нима у?

Жавоб: Ҳар хил манфаатларга эришишда ва зарарларни кетказишда Аллоҳ таолога таяниш ва шу билан бирга сабабларни ҳам ушлашдир.

Аллоҳ таоло айтади: «Ким Аллоҳга таваккул қилса, бас, унга У зотнинг Ўзи кифоядир...» [Талоқ сураси: 3].

41-савол: Инсонларни қандай маъруфларга буюриш керак ва қандай мункарлардан қайтариш керак?

Жавоб: Маъруф: Аллоҳ таолонинг буюрган нарсаларидир. Мункар: Бу Аллоҳ таоло қайтарган баоча маъсиятлар.

Аллоҳ таоло айтади: «Сиз одамлар учун чиқарилган энг яхши уммат бўлдингиз. Амри маъруф қиласиз, наҳйи мункар қиласиз ва Аллоҳга иймон келтирасиз» [Оли-Имрон сураси: 110].

42-савол: Аҳлу сунна ва жамоа, улар кимлар?

Жавоб: Улар айтаётган сўзларида, қилаётган амалларида ва эътиқодларида Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ва саҳобаларига эргашган инсонлардирлар.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларига эргашганлари ва бидъатни тарк қилганлари сабабли Аҳли сунна деб аталдилар.

Жамоат деб аталашиларининг сабаби эса, улар ҳақ устида йиғилдилар ва бўлинмадилар.

*****

ФИҚҲ ҚИСМИ

1-савол: Таҳоратни таърифи нима?

Жавоб: Таҳорат (Покланиш) — ҳиссий ва маънавий нопоклик, ифлосликлардан пок ва тоза бўлмоқдир.

Ифлосликлардан покланиш: Баданга, кийимга ёки намоз ўқиладиган жойларга теккан нажосатларни тозалаш билан бўлади.

Маънавий покланиш бу : ғусл ва таҳорат олиш билан бўлади. Таҳорат ва ғусл эса, инсонни тозалайдиган сувлар билан бўлади. Кимдир тоза сув топа олмаса, ёки ишлатишдан ожиз қолган бўлса таяммум олиш билан покланади.

2-савол: Нажосат теккан жойларни қандай тозалаймиз?

Жавоб: Тоза бўлгунча сув билан ювамиз.

– Ит ялаган идишларни эса, етти марта, биринчисидан тупроқ билан ювилади.

3-савол: Таҳоратнинг қандай фазилатлари бор?

Жавоб: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар: «Агар мусулмон киши таҳорат олиб юзини ювса, кўзлари билан қилган барча хато камчиликлар тушган сув билан бирга «ёки охириги тушган томчи билан бирга» чиқиб кетади. Агар у қўлларини ювса, қўли билан ушлаб қилган барча гуноҳлари шу сув «ёки охириги томчиси» билан бирга чиқиб кетади. Агар у оёқларини ювса, оёқлари билан қилган барча гуноҳлари шу сув билан «ёки охириги томчи билан» чиқиб кетади. Шундай қилиб таҳоратдан гуноҳлари тўкилган ҳолатда чиқиб кетади». Муслим ривояти

4-савол: Таҳоратни қандай оламиз?

Жавоб: Аввало, кафтимизни уч маротаба яхшилаб ювиб оламиз.

Сўнгра оғзимиз ва бурнимизни уч марта-дан чайқаймиз.

Оғзимизни чайқашнинг кайфияти: ўнг кафтимизга сув олиб оғзимизни чайқаймиз ва сувни чиқариб ташлаймиз.

Шу сингари, бурнимизни ҳам уч маротаба чайқаймиз.

Буриндаги сувни чап қўлимиз воситасида чиқариб ташлаймиз.

Сўнгра, юзимизни уч маротаба яхшилаб ювамиз.

Ва қўлимизни тирсак билан қўшиб ювамиз.

Сўнгра бошимизга масҳ тортишилик учун қўлларимизни сувлаб оламиз ва олди қисмидан орқа томон, кейин эса, худди шу шаклда орқадан олдинга тортамыз ва қулоқларимизни ҳам қўшиб қўямиз.

Сўнгра оёқларимизни тўпиққа қадар уч маротаба ювамиз.

Мана-шу кўринишдаги таҳорат энг комил таҳорат бўлиб ҳисобланиб, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг худди шундай таҳорат олганликлари Бухорий ва Муслимда Усмон ва Абдуллоҳ бин Зайддан ривоят қилинган. Бухорий ва бошқаларда келган ривоятларнинг бирида Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам, бир ва икки мартадан таҳорат олганликлари ҳам собит бўлган. Яъни барча ювиладиган тана аъзоларини бир марта ёки икки мартадан ювганлар.

5-савол: Таҳоратнинг фарзлари нима ва улар нечта?

Жавоб: Таҳоратнинг фарзларидан мурод шуки - агар ювилиши зарур бўлган тана аъзоларидан бирортаси ювилмай қолса, таҳорат тўғри бўлмайди ва у билан ўқилган намозни такроран ўқишлик керак.

1- Юзни ювишлик, оғизни чайқаш ва бурунни қоқиш ҳам шулар жумласидандир.

2- Қўлни тирсак билан қўшиб ювишлик.

3- Бошга масҳ тортишлик.

4- Оёқларни тўпиқлар билан қўшиб ювишлик.

5- Тана аъзоларини ювишлиқда тартиб билан ювишлик. Биринчи юзни, сўнгра қўлларни, сўнгра бошга масҳ тортиш сўнгра, оёқларни ювишлик.

6- Узлуксизлик. Яъни биринчи ювилган тана аъзоси қуриб қолмасдан олдин иккинчисини дарҳол ювишлик.

Бунинг мисоли, бир инсон таҳоратнинг яримини олиб сўнгра бир қанча вақт ўтиб яримини олса, бу кишининг таҳорати тўғри бўлмайди.

6-савол: Таҳоратнинг суннатлари қайсилар ва улар нечта?

Жавоб: Таҳоратнинг суннатидан мурод: қилса савоб олади, қилмаса эса гуноҳ қилган бўлиб ҳисобланмайди ва таҳорат тўғри бўлади.

1- Бисмиллаҳни айтиш.

2- Мисвок ишлатиш.

3- Кафтни уч мартаба ювиш.

4- Бармоқлар ўртасига хилол тортиш.

5- Аъзоларни икки ёки уч марта ювиш.

6- Ўнг томондан бошлаш.

7- Таҳоратдан кейин зикр қилиш. "Ашҳаду аллаа илааҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу лаа шарийка лаҳу ва ашҳаду анна Муҳаммадан ъабдуҳу ва расулуҳу", - деб айтишлик. Маъноси: Аллоҳдан ўзга ибодатга лойиқ зот йўқ ва унинг шериги йўқлигига ҳамда Муҳаммад алайҳиссалом унинг қули ва пайғамбари эканлигига гувоҳлик бераман.

8- Таҳоратдан кейин икки ракат намоз ўқиш.

7-савол: Таҳоратни бузадиган амаллар нечта?

Жавоб: Олди ёки орқадан чиққан барча нарсалар: бавл (сийдик), ахлат, ҳаво.

Уйку, ақлдан озиш, ҳушдан кетиш.

Туя гуштини ейиш.

Олди аврат қисми ёки орқа аврат қисмини ҳеч қандай нарсасиз ушлашлик.

8-савол: Таяммум нима?

Жавоб: Таяммум – Ер юзидаги тоза тупроқни сув йўқлиги, ёки уни ишлатишга қодир бўлмаган пайтда таҳорат сифатида ишлатишлик.

9-савол: Таяммумнинг сифати қандай бўлади?

Жавоб: Икки кафтнинг ичи билан тоза тупроқ ёки ер жинсига урилади, сўнгра кафтлари билан юзини ҳамда қўлларининг устки қисмини бир мартаба суртади.

10-савол: Таяммумни бузадиган амаллар қайсилар?

Жавоб: Таҳоратни бузадиган барча амал таяммумни ҳам бузади.

Сувнинг топилиши ҳам таяммумни бузади.

11-савол: Маҳси ва жавроб нима дегани? Уларга масҳ тортса бўладими?

Маҳси – Инсон оёғига киядиган теридан ясаладиган оёқ кийим.

Жавроб – Инсон оёғига киядиган теридан бошқа нарсалардан ясалган оёқ кийим.

Агар киши оёғига таҳорат олиб сўнгра маҳси ёки жавроб кийган бўлса, ўша кийган нарсасига масҳ тортса бўлади.

12-савол: Маҳсига масҳ тортишлиқдан кўзланган ҳикмат нима?

Жавоб: Бандаларга ибодатни енгиллатмоқ! Хусусан, қиш вақтларида ёки сафарда оёқдаги нарсани ечишлик қийин бўлганда кишига аст қотади.

13-савол: Маҳсига масҳ тортишликнинг шартлари нима?

Жавоб: 1- Таҳоратлик ҳолда кийишлик.

2- Масҳ тортиладиган маҳси тоза бўлишлиги. Нажас маҳсига тортиб бўлмайди.

3- Оёқнинг ювилиши керак бўлган миқдорни (маҳси) ёпишлиги.

4- Масҳ тортишлик шариат белгилаб берган вақт ичида бўлишлиги. Муқим учун, бир кун ва бир тун, мусофир учун, уч кун ва уч тун.

14-савол: Маҳсига масҳ тортишликнинг сифати қандай бўлади?

Жавоб: Қўлларининг бармоқларини сув қилиб кийилган маҳсининг устки қисмига, оёқнинг учидан то болдиргача бир марта тортиб боришлик. Ўнг оёғига ўнг қўли билан, чап оёғига чап қўли билан тортади.

15-савол: Масҳни бузадиган амаллар қайсилар?

Жавоб: Шариат белгилаб берган муддатнинг битиши масҳни бузувчи омилдир.

2- Маҳсини ечишлик. Агар киши масҳ тортгандан сўнг маҳсиларини ёки бир маҳсисини ечса, янги таҳорат олмай туриб ўша маҳсига масҳ тортишлиги мумкин бўлмайди.

16-савол: Намознинг маъноси нима?

Жавоб: Намоз- Белгиланган махсус сўз ва амаллар билан бажариладиган, такбир билан бошланиб, салом бериш билан тугайдиган ибодатдир.

17-савол: Намознинг ҳукми нима?

Жавоб: Намоз мусулмонлар учун фарз бўлган амалдир.

Аллоҳ таоло айтади: «Албатта, намоз мўминларга вақтида фарз қилингандир» [Нисо сураси: 103].

18-савол: Намозни тарк қилишликнинг ҳукми нима?

Жавоб: Намозни қасддан инкор қилиб ташлаб қўйишлик куфр амалдир. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: «Биз ва кофирларнинг ўртамизни ажратиб турадиган нарса намоздир. Бас, ким намозни тарк қилса дарҳақиқат, кофир бўлибди». Аҳмад ва Термизий ривояти

19-савол: Мусулмон киши учун бир кунда неча маҳал намоз фарз бўлган ва улар неча ракат?

Жавоб: Мусулмон киши учун бир кунда беш маҳал намоз ўқиш фарз бўлган, улар: Бомдод: икки ракат, Пешин: тўрт ракат, Аср.: тўрт ракат, Шом: уч ракат, Ҳуфтон: тўрт ракат.

20-савол: Намознинг шартлари қандай?

1- Мусулмон бўлишлик. Кофир инсон намоз ўқиса намози ўтмайди.

2- Ақл; мажнуннинг намози дуруст эмас.

3- Ажрата билишлик; намозларнинг фарқига бормаидиган ёш боланинг намози дуруст эмас.

4- Ният.

5- Намоз вақтининг кириши.

6- Таҳорат.

7- Нажосатдан пок бўлиш.

8- Авратни беркитиш.

9- Қиблага қараб намоз ўқиш.

21-савол: Намознинг арконлари нечта?

Жавоб: Намознинг арконлари 14 та бўлиб, қуйидагилардир:

1- Фарз намозларида туришликка қодир инсоннинг туриб ўқишлиги.

- 2- Эҳром такбирини айтишлик. "Аллоҳу акбар", - деб қулоқ қоқишлик.
- 3- Фотиҳа сурасини ўқишлик.
- 4- Рукуъ қилишлик. Қўлларини тизасига буклаб орқа умуртқа жойини текис тутати. Ҳамда бошини тушириб ҳам, баланд кўтариб ҳам юбормайди.
- 5- Рукуъдан кўтарилишлик.
- 6- Тик турганда текис туришлик.
- 7- Сажда қилишлик. Сажда қилганда пешонаси, бурни, икки кафти, икки тиззаси ва оёқ бармоқларининг учлари ерга тегишлиги керак.
- 8- Саждадан туриш.
- 9- Икки сажда ўртасида ўтиришлик.
Ўтиришда чап оёғига ўтириб ўнг оёғининг учларини қиблага қаратган ҳолда ерга қадаш суннатдир.
- 10- Тинчланиш; ҳар бир амални сокинлик билан бажариш.
- 11- Аттахийятни ўқишлик.
- 12- Охирги ташаҳҳудга ўтириш.
- 13- Икки маротаба салом беришлик – Бу икки маротаба «Ассалааму алайкум ва роҳматуллоҳ», - дейиш билан бўлади.
- 14- Айтиб ўтганимиздай: намоз рукнларини тартиб билан бажариш: Масалан, агарда рукуъдан олдин атайлаб сажда қилса намози бузулади. Агарда эсдан чиқариб қилиб қўйса орқага рукуъ қилиш учун қайтиши лозимдир. Сўнгра қайтадан сажда қилади.

22-савол: Намоз вожибларини айтиб беринг!

Жавоб: Намоз вожиблари саккизтадир. Улар қуйдагилар:

- 1-Такбироти эҳромдан ташқари бошқа такбирлар.
- 2-Имом ва ёлғиз ўқиётган одам «Самиъаллоҳу лиман хамидаҳ», - деб айтиши.
- 2-«Роббанаа ва лакалхамд», - деб айтиш.
- 4-Рукуъда бир марта «Субҳана роббиял ъазийм», - деб айтиш.
- 5-Саждада бир маротаба «Субҳана роббиял аълаа», - деб айтиш.
- 6-«Роббиғфирли», - деб икки сажда ўртасида айтиш.
- 7-Биринчи ташаҳҳудни ўқиш.
- 8-Биринчи ташаҳҳудга ўтириш.

23-савол: Намознинг суннатлари нималар?

Жавоб: Ўн битта суннатдир. Улар қуйдагилар:

- 1-Такбиротул эҳромдан кейин: «Субҳаанакаллоҳумма ва бихамдик ва табаарокасмука ва таъаала жаддука ва лаа илааҳа ғойрўка», – деб айтиш. Бу намозни очиш дуоси дейилади.
- 2-Аъзубиллаҳни айтиш.
- 3-Бисмиллаҳни айтиш.
- 4-(Фотиҳа сурасидан кейин) «Аамин», - деб айтиш.
- 5-Фотиҳадан кейин зам сура ўқиш.
- 6-Имом қироат жаҳрий ўқиладиган ўринларда жаҳрий ўқишлиги.
- 7-Ҳамд айтгандан кейин «Милъўссамаавати ва милъўлърди ва милъў маа шиъта мин шайъин баъд» деб айтиш
- 8-Рукуъдаги иккинчи учинчи ва ундан кейинги тасбеҳлар
- 9- Саждадаги биринчи тасбеҳдан кейингилари ҳам суннатдир.
- 10-Икки сажда ўртасидаги «Роббиғфирлии» зикрини бир мартадан кўп айтиш ҳам суннатдир.
- 11-Охирги ташаҳҳудда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга ва у кишининг оилаларига саловат ва салом айтиш ва барака тилаш. Ундан кейин дуо қилиш.
Тўртинчидан: Феълий суннатлар, яъни, суннат бўлган кўринишлар:
- 1- Эҳром такбири вақтида икки қўлни кўтариш.
- 2-Рукуъ пайтида икки қўлни кўтариш.
- 3-Рукуъдан қайта кўтарилганда икки қўлни кўтариш.
- 4-Ундан кейин қўлларни қайтадан бойлашлик.
- 5-Ўнг қўлни чап қўлни устига қўйиш.
- 6-Сажда қиладиган ўрнига қараб туриш.
- 7-Турган пайтида икки оёғини орасини очиб туриш.
- 8-Рукуъда тиззадаги қўлнинг панжаларини орасини очган ҳолда ушлаш, белини текис тутиш ва бошини ҳам текис тутиш.

9-Сажда аъзоларини барчасини ўз ўрнига қўйиб сажда қилиш, ва саждагоҳга қўли ва пешонаси ҳеч қандай тўсиқсиз тегиши.

10-Саждада қорнини икки сонидан, чиғаноқларини биқинидан, билакларини ердан узоқда тутиши, икки сонини орасини очиши, товонларини теккис тутиш, ва оёқ бармоқларининг остини ерга қаратиши, саждада қўллар елка баробарида қўйиб ва бармоқларини орасини ёпиб теккис қилади.

11-Икки сажда орасида ва ташаҳхудда ўтирганда чап оёғи устига ўтириб, ўнг оёғини тик қилиб панжаларини қиблага қаратмоғи ва охириги ташаҳхудда икки ёнбоши билан ўтириб, чап оёғини ўнг томонга чиқариб ўнг оёғини эса тик қадамоқ керак.

16-Сўнгра ўтирганда чап оёғининг ост қисмига ўтириб, ўнг оёғини тик қилиб, оёқ панжаларининг учини қибла томонга қаратади. Ташаҳхудда ҳам худди шу кўриниш, аммо ўрта бармоғи билан бош бармоқни узук каби боғлайди ва кўрсаткич бармоғини дуо қилаётганда ҳаракатлантиради. Ва чап қўлини чап сонига бармоқларини бир-бирига гипс қилиб теккис ҳолда қиблага қаратади.

13-Ўнг ва чап томонга қараб салом бериш.

24-савол: Намозни бузувчи нечта омил бор?

Жавоб: 1-Намоз рукнларидан бир рукни ёки шартларидан бир шартни тарк этиш.

2-Қасддан гапириш.

3-Еб-ичиш.

4-Қайта-қайта кўп ҳаракат қилиш.

5-Намоз вожибларидан бирор вожибни атайин тарк қилиш.

25-савол: Мусулмон киши қандай намоз ўқийди?

Жавоб: Намознинг кўриниши:

1-Бутун бадани ила қиблага қараб туради, ён-атрофга қарамасдан, бурилмасдан туради.

2-Сўнгра қалбида ўқимоқчи бўлган намозини ният қилади. Нимани ният қилганини нутқ қилмайди.

3-Сўнгра такбиротул эҳромни «Аллоҳу акбар»,- деб айтади. Қўлларини такбир пайтида елкалари миқдорида кўтаради.

4-Сўнгра ўнг қўлининг кафтини чап қўлининг кафтининг устига иккаласини эса, кўкрагининг устига қўяди.

5-Сўнгра истифтоҳ дуосини ўқийди ва айтадики: (اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ نَقِّنِي (مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنْقَى الثَّرْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ النَّسِّ، اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنَ خَطَايَايَ بِالتَّلَجِ وَالْمَاءِ وَالْبَرَدِ (مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنْقَى الثَّرْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ النَّسِّ، اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنَ خَطَايَايَ بِالتَّلَجِ وَالْمَاءِ وَالْبَرَدِ) Маъноси: Аллоҳим, мен билан хатоларим орасини мағриб билан машриқ ўртасини узоқ қилганинг каби йироқ эт. Аллоҳим! Оппоқ либос кирликдан тозалангани каби мени ҳам хатоларимдан тоза эт. Аллоҳим! Мени хатоларимдан қор билан, сув билан ва дўл билан юв-покла!

ёки (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ) «Субхаанакаллоҳумма ва бихамдик ва табаарокасмука ва таъаала жаддука ва лаа илааҳа ғойрука», – деб айтиш. Маъноси: Эй Аллоҳ! Сен (барча айбу нуқсонлардан) поксан. Сенинг ҳамдинг билан (тасбеҳ айтдим). Сенинг исминг баракотли, улуғлигинг олий бўлди ва Сендан ўзга илоҳ (и барҳақ) йўқдир.

Сўнгра: «Аъзу биллаҳи минашшайтоониррожийм»,- деб Аллоҳдан шайтоннинг ёмонлигидан паноҳ сурайди. 7-Сўнгра, бисмиллаҳни айтиб фотиҳа сурасини ўқийди: Меҳрибон ва Раҳмли Аллоҳ номи билан «Барча мақтов, шукрлар оламларнинг Роббиси Аллоҳга бўлсин» У Роҳман ва Раҳийм... (Барчага-кофирга ҳам, мўъминга ҳам меҳрибон ва неъмат берувчи. "Роҳман" сифати фақат Аллоҳга хос бўлиб, ундан бошқа ҳеч кимга нисбатан бу сифатни ишлатиб бўлмайди. "Раҳийм" сифати, хосроқ бўлиб, фақат мўъминларга қиёмат куни раҳм қилувчи маъносини англатади ва Аллоҳдан ўзгаларга, жумладан, Пайғамбар алайҳиссаломга нисбатан ҳам ишлатилади.) У Қиёмат кунининг подшоҳи, эгаси. ("Дин" сўзи арабчада ҳисоб, жазо, мукофот маъноларини билдиради. "Явмид дин"-қиёмат кунида бандалар қайта тирилтирилиб ҳисоб-китоб қилинади. Яхшига мукофот, ёмонга жазо берилади. Бу оятни ўқиганда қиёматни эслаб, ўша даҳшатли кунда фақат Аллоҳнинг ўзи ҳукм чиқаришини, ўша ерда уялиб қолмасликни эслаб, унга тайёргарлик кўришга аҳд қилинади.) Фақат Сенгагина ибодат қиламиз ва фақат Сендангина ёрдам сўраймиз. ("Иййака наъбуду" "фақат Сенга ибодат қиламиз" маъносини англатади. Бу эса, банда тарафидан Аллоҳга берилган улкан ваъда. Аллоҳ таоло барчамизни ушбу ваъданинг устидан чиқадиганлардан қилсин. "Иййака настаъин" ҳам, фақат Аллоҳдангина ёрдам сўраш маъносини англатади.) Бизни тўғри йўлга бошлагин. ("Ҳидоятга бошлаш" луғатда бирор нарсага лутф билан йўллаб қўйишга айтилади.) Ўзинг неъмат берганларнинг йўлига (бошлагин), ғазабга дучор бўлганларнинг йўлига эмас, адашганларникига ҳам эмас». [Фотиҳа сураси: 1-7].

Сўнгра «Аамин»,- деб айтади. Маъноси: Аллоҳим қабул айла!

8-Сўнгра, Қуръондан қўлдан келгунча зам сура ўқийди. Бомдод намозини узунроқ ўқийди.

9-Сўнгра рукуъ қилади, яъни Аллоҳни улуғлаб белини букади. Рукуъ қилаётган вақтда такбир айтади ва шу вақтни ўзида қўлларини елка миқдорича кўтаради. Белини ва бошини теккис қилиб икки қўлини бармоқларини орасини очган ҳолда тиззасига қўяди.

10-Рукуъда «Субхаана роббияъазиим» деб уч марта айтади. Ҳохласа «Субхаанакаллоҳумма ва биҳамдик, Аллоҳуммағфирли»,- деб қўшса ҳам бўлади.

11-Сўнгра бошини рукуъдан кўтарганча «самияллоҳу лиман хамидаҳ»,- деб айтади. Ва кўтарилаётганда ҳам қўлларини елка миқдорича кўтаради. Имомга эргашган инсон эса, юқоридагини айтмайди. Балки «Роббана ва лакалхамд»,- деб айтади.

Сўнгра «Роббана ва лакалхамдў мил'ас-самааваати ва мил'ал- арзи ва маа байнаҳумаа ва мила маа ши'та мин шай'ин баъд»,- деб айтади.Маъноси: Осмонлару ер ва улар ўртасидаги нарсалар миқдорича, яна Ўзинг хоҳлаган нарса миқдорича (ҳамд бўлсин).

13-Сўнгра биринчи саждага кетади: ва саждага кетаётган вақтда «Аллоҳу акбар»,- деб айтади. Ва еттита аъзоси билан сажда қилади. Улар: Пешона, бурун, икки қафт, икки тиззи ва икки оёқнинг учлари.Саждада қорнини икки сонидан, чиғаноқларини биқинидан ва билакларини ердан узоқда тутати. Панжаларини учини қиблага қаратади.

14-Ва саждада «Субхаана роббияълаа»,- деб уч марта айтади. Ҳохласа «Субхаанакаллоҳумма ва биҳамдик, Аллоҳуммағфирли»,- деб қўшса ҳам бўлади.

15-Сўнгра саждадан бошини «Аллоҳу акбар»,- деб кўтаради.

16-Сўнгра икки сажда орасида ва ташаҳҳудда ўтирганда чап оёғи устига ўтириб, ўнг оёғини тик қилиб панжаларини қиблага қаратади. Ташаҳҳудда ҳам ҳудди шу кўриниш, аммо ўрта бармоғи билан бош бармоқни узук каби боғлайди ва кўрсаткич бармоғини дуо қилаётганда ҳаракатлантиради. Ва чап қўлини чап сонига бармоқларини бир-бирига жипс қилиб теккис ҳолда қиблага қаратади.

17- Ва икки сажда орасида: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، واجْبُرْنِي، وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي، وَارْفَعْنِي).«Роббигфирли ва рҳамни ваҳдини ваҳбўрни ва ғаафини ва рзўқни ва рфаъни»,- деб айтади. Маъноси: Роббим, мени мағфират эт. Менга раҳм эт. Мени ҳидоят қил, ўнгла ва офият (соғлик) ато эт. Менга ризқ бер ва мени баланд қил.

18-Сўнгра биринчи марта сажда қилгандай иккинчи маротаба ҳам сажда қилади. Иккинчисига бораётиб ҳам сажда қилади.

19-Сўнгра «Аллоҳу акбар»,- деган ҳолда иккинчи саждадан кўтарилади. Иккинчи ракатни ҳам биринчи ракат каби ўқийди, фақат истифтоҳ дуосини ўқимайди.

20-Сўнгра иккинчи ракатга «Аллоҳу акбар»,- деган ҳолда ўтиради. Икки сажда ўртасида ўтиргандай ўтиради.

Ва ташаҳҳудни ўқийди: Ташаҳҳуд: «Аттаҳиййаату лиллаахи вас-солаваату ват-тоййибаат Ассаламу ъалайка айюҳан-набийю ва роҳматуллоҳи ва барокаатуҳ. Ассаламу ъалайна ва ъалаа ъибадиллааҳис- солиҳийн. Ашҳаду аллаа илааҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳаммадан ъабдуҳуу ва росуулуҳ»Маъноси: Саломлар (ёки қавлий ибодатлар), намозлар (ёки баданий ибодатлар) ва (ҳамду санода ишлатиладиган) тоййиба-покиза сўзлар-амаллар Аллоҳ учундир. Эй Набий! Сизга Аллоҳнинг саломи, раҳмати ва баракотлари бўлсин. Бизга ҳамда Аллоҳнинг солиҳ бандаларига салом бўлсин. Гувоҳлик бераманки, Аллоҳдан ўзга (ҳақ) маъбуд йўқ ва Муҳаммад Унинг қули ҳамда расулидир. Саловат: "Аллоҳумма, солли ъалаа Муҳаммадин ва ъалаа аали Муҳаммад,камаа соллайта ъалаа Иброоҳиима ва ъалаа аали Иброоҳийм. Иннака ҳамийдум-мажийд. Аллоҳумма, баарик ъалаа Муҳаммадин ва ъалаа аали Муҳаммад, камаа баарокта ъалаа Иброоҳиима ва ъалаа аали Иброоҳийм. Иннака ҳамийдум мажийд».Маъноси: Эй Аллоҳ! Иброҳимга ва унинг оиласи-умматига раҳмат этганинг каби Муҳаммадга ва унинг оиласи-умматига ҳам раҳм қил. Албатта Сен мақтовли ва улуғ Зотсан. Эй Аллоҳ! Иброҳимга ва унинг оиласи-умматига баракот-хайр ато этганингдек Муҳаммадга ва унинг оиласи-умматига ҳам баракот-хайр ато эт. Албатта Сен мақтовли ва улуғ Зотсан. Саловатдан кейинги дуо: «Аллоҳумма, инний аъузу бика мин ъазаабил-қобри ва мин ъазааби жаҳаннама ва мин фитнатил-маҳйаа вал-мамаати ва мин шарри фитнатил- масийҳид-дажжаал».Маъноси: Аллоҳим! Мен Сендан қабр азобидан, жаҳаннам азобидан, тириклик ва ўлим фитнасидан ҳамда масиҳи Дажджол фитнасининг ёмонлигидан паноҳ беришингни сўрайман. Сўнгра Роббисига ўзи хоҳлаган дуолар билан дунё ва охират яхшиликларидан сураб дуо қилади.

22-Сўнгра ўнг ва чап томонига Ассалааму алайкум ва роҳматуллоҳ»,- деб салом беради.

23-Агар намоз икки ёки уч ракат бўладиган бўлса, аттаҳийётни ўқигандан кейин учинчи ракатга туради.

24-Учинчи ракатга тураётган вақтида «Аллоҳу акбар»,- дейди ва қўлларини ўша вақтда елкаси баробарида кўтаради.

25-Сўнгра намозини қолганини ҳам иккинчи ракат каби ўқийди фақат фотиҳа сурасини ўқиш билан чекланади.

26-Охирги ташаҳҳудда икки ёнбоши ила ўтириб, чап оёғини ўнг томонга чиқариб ўнг оёғини ерга тик қадамоқлиги керак. Ва қўлларини олдинги ташаҳҳудда кўйгандай сонига кўяди.

27-Ҳар доим охирги ракаттан кейин ўтирганда, ташаҳҳудни ва саловатни ўқийди ва дуо қилади.

28-Сўнгра ўнг ва чап томонига Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳ»,- деб салом беради.

26-савол: Намоздан кейин қайси зикрлар айтилади?

Жавоб: Уч маротаба истиғфор айтади.

«Аллоҳумма, антас-салааму ва минкас- салаам. Табаарокта йаа зал-жалаали вал-икроом». Маъноси: Сен Саломдирсан (яъни, Салом Аллоҳнинг исмларидан бири, маъноси Сен барча айбу нуқсондан саломатсан ва Сен бандаларингни ҳалокат ўринларидан сақловчи-саломат этувчи Салом Зотдирсан). Салом Сендандир! (Яъни, саломатлик фақат Сен томонингдан). Эй улуглик ва икром соҳиби, Сен (айбу нуқсондан) пок ва муқаддасдирсан.

«Лаа илааҳа иллаллоҳу ваҳдаҳуу лаа шарийка лаҳ. Лаҳул мулку ва лаҳул ҳамду ва ҳува ʼалаа кулли шайʼин қодийр. Аллоҳумма, лаа мааниъа лимаа аътойта ва лаа муътия лимаа манаъта ва лаа янфаъу зал-жадди минкал-жадд»Маъноси: Аллоҳдан ўзга (ҳақ) илоҳ йўқ! У ёлғиз ҳам шериксиз зотдир! Мулк ҳам, ҳамд ҳам Уникидир! У барча нарсага қодир. Эй Аллоҳ, Сен берган нарсани тўсувчи, Сен тўсган нарсани берувчи йўқ. Сенинг ҳузурингда улуглик-бойлик эгасига улуглиги-бойлиги фойда беролмас.

Лаа илааҳа иллаллоҳу ваҳдаҳуу лаа шарийкалаҳ. Лаҳул мулку ва лаҳул ҳамду ва ҳува ʼалаа куллишайʼин қодийр. Лаа ҳавла ва лаа қуввата иллаа биллааҳ. Лаа илааҳа иллаллоҳу ва лаа наъбуду иллаа иййааҳ. Лаҳун-неъмату ва лаҳул-фазлу ва лаҳус-санаа ул-ҳасан. Лаа илааҳа иллаллоҳ, муҳлисийна лаҳуд- дийна ва лав карихал-каафируун

– «Субханаллоҳ» ўттиз уч марта.

«Алхамдулиллаҳ» ўттиз уч марта.

«Аллоҳу акбар» ўттиз уч марта.

Сўнгра юзинчи қилиб қуйдаги зикрни айтади: Лаа илааҳа иллаллоҳу ваҳдаҳуу лаа шарийкалаҳ. Лаҳул мулку ва лаҳул ҳамду ва ҳува ʼалаа кулли шайʼин қодийр.

– Ихлос, фалаҳ ва нос сураларини бомдод ва шом намозларидан кейин уч маротаба ва қолган намозлардан кейин бир маротаба ўқийди.

– Оятал курсийни бир марта ўқийди.

27-савол: Равотиб суннатлар қайсилар ва уларнинг қандай фазилатлари бор?

Жавоб: Бомдоддан олдин икки ракат.

Пешиннинг фарзидан олдин тўрт ракат.

Пешин намози фарзидан кейин икки ракат.

Шом фарзидан кейин икки ракат.

Хуфтондан кейин икки ракат.

Бу суннат намозларнинг фазли ҳақида Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Кимки бир кунда Аллоҳ учун ўн икки ракат нафл намоз ўқиса, Аллоҳ у киши учун жаннатда уй қуради», – дедилар. Муслим ва бошқалар ривояти

28-савол: Ҳафтанинг энг яхши куни қайси?

Жавоб: Жума куни. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Кунларингизнинг энг яхшиси жума кунидир. Шу кунда Одам яратилди ва шу кунда жони узилди, шу кунда қайта тирилиш учун сур чалинади ва шу кунда соъқ бўлади. Бас, жума куни менга саловат айтишни кўпайтиринглар! Менга саловатинглар тақдим этилади», - дедилар. Шунда: «Эй, Расулulloҳ! Қандай қилиб саловатларимиз сизга тақдим қилинади, сизнинг жасадингиз чириган бўладикў », - деб айтишди. Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Аллоҳ ерга пайғамбарларнинг жасадларини ейишни ҳаром қилган», - дедилар. Абу Довуд ва бошқалар ривояти

29-савол: Жума намозининг ҳукми нима?

Жавоб: Ҳар бир балоғатга етган, ақлли ва сафарда бўлмаган мусулмонга фарзи айнди.

Аллоҳ таоло айтади: «Эй иймон келтирганлар! Жума куни намозга нидо қилинганда, Аллоҳнинг зикрига шошилиниг ва савдони қўйинг. Агар билсангиз, бу ўзингиз учун яхшидир» [Жума сураси: 9].

30-савол: Жума намози неча ракат?

Жавоб: Икки ракат, имом овозини чиқариб қироат қилади, ва намоздан олдин ҳаммамизга маълум бўлганидек иккита хутба бўлади.

31-савол: Жума намозини қолдирса бўладими?

Жавоб: Шариат рухсат берган вақтлардан бошқа вақтда жумани қолдириш жоиз эмас. Чунки Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганларки: «Кимки уч маротаба жума намозини эътиборсизлик қилиб ташлаб қўйса, Аллоҳ унинг қалбига муҳр босиб қўяди». Абу Довуд ва бошқалар ривояти

32-савол: Жума кунининг суннатларини айтиб беринг!

Жавоб:

- 1-Ғусл қилиш.
- 2-Ҳушбўйланиш.
- 3-Энг яхши кийимларни кийиш.
- 4-Масжидга эртaroқ бориш.
- 5-Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламга кўпроқ саловат айтиш.
- 6-Қаҳф сурасини ўқиш.
- 7-Масжидга пиёда юриб бориш.
- 8-Дуо ижобат бўладиган вақтга эътиборли бўлиш.

33-савол: Жамоат намозининг фазлини зикр қилинг!

Жавоб:Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Жамоат намоз ёлғиз ўқилган намоздан йигирма етти даража афзал бўлади», – дедилар. Муслим ривояти

34-савол: Намоздаги хушуъ нима?

Жавоб: Қалб ва ҳаёл намозда бўлиши ва аъзолар сокин ҳолда туришидир.

Аллоҳ таоло айтади: «Батаҳқиқ, мўминлар нажот топдилар» «Улар намозларида (кўрқув ва умид билан) бўйин эгувчи кишилардир». [Муъминун сураси: 1,2]

35-савол: Закот нима?

Жавоб: Махсус молдан махсус жузни махсус шахсга махсус вақтда (Аллоҳни розилиги учун) шариатда тайин қилингандек мулк қилиб беришдир.

– Бу Ислом рукнларининг бир рукни ва вожиб бўлган садақадир. Бойдан олиниб фақирга берилади. Аллоҳ таоло айтади: «Закотни беринг» [Бақара сураси: 43].

36-савол: Мустаҳаб садақа бу нима?

Жавоб: У – Закотдан бошқа садақалар. Масалан, Бирор яхши ишга бирор вақтда садақа қилиш каби.

Аллоҳ таоло айтади: «Ва Аллоҳнинг йўлида нафақа қилинг» [Бақара сураси: 195].

37-савол: Рўза нима?

Жавоб: Бомдод вақтидан қуёш ботгунча ният ила рўзани бузадиган нарсалардан ўзини сақлаш билан Аллоҳга ибодат қилишдир. Рўза икки хил бўлади:

Вожиб рўза: Мисол, Рамазон рўзаси, бу ислом динининг арконларининг бир рукнидир.

Аллоҳ таоло айтади: «Эй иймон келтирганлар! Сизлардан аввалгиларга фарз қилганидек, сизларга ҳам рўза фарз қилинди. Шоядки тақводор бўлсангиз» [Бақара сураси: 183].

Вожиб бўлмаган рўза: Масалан, хафтанинг душанба ва пайшанба кунлари рўза тутиш, ҳар бир ойда уч кун рўза тутиш ва энг афзали тўлин ой кечалари тутишлиқдир. Қамарий ойнинг (13, 14, 15)-кунлари.

38-савол: Рамазон рўзасининг қандай фазилатлари бор?

Жавоб: Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилдилар, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким Рамазон ойи рўзасини иймон ва Аллоҳдан савоб умид қилиб тутадиган бўлса, унинг ўтган гуноҳлари барчаси кечирилади», - дедилар. Муттафақун алайҳ

39-савол: Рамазон ойдан бошқа ойларда нафл рўза тутишнинг қандай фазилатлари бор?

Жавоб: Абу Саид Ал-Худрий ривоят қиладилар, Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Қайси бир банда Аллоҳ йўлида бир кун рўза тутадиган бўлса, Аллоҳ таоло тутган рўзаси учун уни дўзахдан етмиш йилга узоқлаштиради», - дедилар. Муттафақун алайҳ

40-савол: Рўзани бузадиган баъзи нарсаларни хабарини беринг!

Жавоб: 1-Атайлаб еб-ичиш.
2-Атайлаб қусиш.
3-Диндан муртад бўлиб кетиш.

41-савол: Рўзанинг суннатлари қайсилар?

Жавоб: 1-Оғиз очишга (ифторликка) шошилишлик.
2-Саҳарлик қилиш ва уни кечиктириш.
3-Рўза вақтида яхши ишларни ва ибодатларни кўпайтириш.
4-Бирорта уни сўкадиган бўлса, «мен рўзадорман», - деб айтиш.
5-Ифторлик вақтида дуо қилиш.
6-Янги етилган хурмолар билан ёки қоқ хурмолар билан, агар топмаса, сув билан ифторлик қилиш.

42-савол: Ҳаж нима?

Жавоб: Ҳаж – Аллоҳ таолонинг уйига махсус амалларни қилиш учун махсус вақтда бориш. Аллоҳ таоло айтади: «Ва йўлга қодир бўлган кишилар зиммасида Аллоҳ учун мана шу уйни ҳаж-зиёрат қилиш бурчи бордир. Кимда-ким кофир бўлса (яъни, Каъбани зиёрат қилиш фарз эканини инкор қилса), бас, албатта Аллоҳ бутун оламлардан беҳожат бўлган Зотдир» [Оли Имрон сураси: 97].

43-савол: Ҳажнинг нечта аркони бор?

Жавоб: 1-Эҳром.
2-Арафада туриш.
3-Ифоза тавофи.
4-Сафо билан Марва тепалигида саъй қилиш.

44-савол: Ҳажни қандай фазилатлари бор?

Жавоб: Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қиладилар, Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Ким Аллоҳ учун ҳаж қилиб, фаҳш сўз айтмаса ва фисқу фасод қилмаса, худди онасидан янги туғилгандек бўлиб қайтади», - дедилар. Бухорий ва бошқалар ривояти - " Онасидан янги туғилгандек" яъни гуноҳсиз деган маънони билдиради.

45- савол: Умра қилишлик қандай амал?

Жавоб: Умра қилишлик- Аллоҳнинг байтини мақсад қилган ҳолда ибодат тариқасида қилинадиган махсус амалдир.

46-савол: Умра қилишликнинг рукни нечта?

Жавоб: 1-Эҳром.
2- Каъбатуллоҳни тавоф қилиш.
3- Сафо ва Марва ўртасида югиришлик.

47-савол: Алоҳнинг йўлидаги жиҳод нима?

Жавоб: Ислом ва мусулмонларни ҳимоя қилиш ва ислом динини етказишлик йўлида бор куч ва ҳаракатни юмшашлик. Ёки ислом ва мусулмонлар учун жанг қилишлик. Аллоҳ таоло айтади: «(Эй мўминлар), хоҳ енгил, хоҳ оғир ҳолингизда (яъни, истасангиз, истамасангиз жиҳодга) чиқингиз ва молу жонларингиз билан Аллоҳ йўлида курашингиз! Агар билсангизлар, мана шу ўзларингиз учун яхшироқдир» [Тавба сураси : 41].

*****

Сийрат қисми.

1-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг насаблари қандай?

Жавоб: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг насаблари Муҳаммад ибн Абдуллоҳ ибн Абдулмутталиб ибн Ҳашим. Ҳашим Қурайшдан, Қурайш араблардан, араблар эса Иброҳим алайҳиссаломнинг ўғли Исмоил алайҳиссаломдандир.

2-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг оналарининг исми нима?

Жавоб: Омина бинти Ваҳб.

3-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг оталари қачон вафот этган?

Жавоб: Оталари Абдуллоҳ Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам оналарининг қорнида бўлган вақтларида Мадинада вафот этган.

4-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам қачон туғилганлар?

Жавоб: Фил йилида робийъул аввал ойининг душанба кунда туғилганлар.

5-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам қаерда туғилганлар?

Жавоб: Макка шаҳрида.

6-савол: Оналари Оминадан бошқа энага ва сут эмизувчилари кимлар?

Жавоб: 1: Оталари Абдуллоҳнинг чўриси Умму Айман.

2: Амакилари Абу Лаҳабнинг чўриси Сувайба

3: Ҳалийма Саъдийя

7-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам оналари қачон вафот этган?

Жавоб: Оналари Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам олти ёшга тўлганларида вафот этган ва боболари Абдулмутталиб у кишини ўз қарамоғига олган.

8-савол: Боболари Абдулмутталибнинг вафотидан сўнг Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламни ким ўз қарамоғига олган?

Жавоб: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламни саккиз ёшларида боболари вафот этганидан сўнг у кишини амакилари Абу Толиб ўз қарамоғига олди.

9-савол: Амакилари Абу Толиб билан қачон Шомга сафар қилдилар?

Жавоб: ўн икки ёшларида Шомга тижорат учун сафар қилдилар.

10-савол: Шомга иккинчи сафарлари қачон бўлди?

Жавоб: Шомга бўлган иккинчи сафарлари Хадича онамизнинг тижорати сабабли бўлди ва ёшлари йигирма бешга кирган пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам у ердан қайтгач, Хадича онамизга уйландилар.

11-савол: Қурайш қачон Каъбани қайтадан қурди?

Жавоб: Қурайш Каъбани Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўттиз беш ёшга тўлганларида қайтадан қурди.

Қурайш Каъбага қора тошни қўйиш вақти келганда уни ким қўйишлигида бир-бирлари билан келиша олмай қолган вақтида ўртага Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламни ҳакам қилди. Муҳаммад

соллаллоху алайҳи ва саллам кийимларини ечиб ерга қўйдилар ва ҳар бир қабила бошчисини кийимнинг бир томонидан ушлаб кўтаришга буюрдилар. Қора тош ўрнига келганда эса муборак қўллари билан олиб уни ўз ўрнига қўйдилар.

12-савол: Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва саллам пайғамбар бўлиб юборилганларида неча ёшда эдилар ва кимга пайғамбар қилиниб юборилдилар?

Жавоб: Пайғамбар бўлиб юборилаган пайтларида қирқ ёшга тўлган эдилар ва барча инсонларга ҳушхабар берувчи ва эслатувчи бўлиб юборилдилар.

13-савол: Ваҳий бошланиши қандай бўлган?

Жавоб: Тушларининг ўнгдан келиши. Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва саллам тунда нимани туш кўрсалар кундузларида худди шундай рўй берар эди.

14-савол: Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва салламнинг ваҳийдан аввалги ҳолатлар қандай эди? Биринчи ваҳий қачон нозил бўлди?

Жавоб: Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва саллам Ҳиро ғорида Аллоҳга ибодат қилар эдилар ва у ерда туриш учун озуқа йиғиб кетар эдилар.

Биринчи ваҳийнинг нозил бўлиши ҳам шу жойда бўлган.

15-савол: Қуръони каримдан биринчи нозил бўлган оят қайси?

Жавоб: Аллоҳ таолонинг қуйидаги ояти: 1.«Эй Муҳаммад алайҳис-салоту вас-салом, барча мавжудотни) яратган Зот бўлмиш Парпардигорингиз номи билан (бошлаб) ўқинг! 2. У инсонни лахта қондан яратган (Зотдир). 3. Ўқинг! Сизнинг Парвардигорингиз ўта карамли Зотдир. 4. У (инсониятга) қаламни (яъни, ёзишни — хатни) ўргатган Зотдир. 5. У зот инсонга унинг билмаган нарсаларини ўргатди» [Алақ сураси: 1-5].

16-савол: Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва салламнинг рисолатига ким биринчи иймон келтирган?

Жавоб: Эркаклардан Абу Бакр Сиддиқ, аёллардан Ҳадича бинту Ҳувайлид онамиз, ёш болалардан Али ибн Абу Толиб, қуллардан Зайд ибн Ҳориса ва Билол Ҳабаший эди.

17-савол: Исломга даъват дастлаб қандай бошланди?

Жавоб: Рисолат бошлангандан тортиб токи уч йилга қадар даъват махфий ҳолатда бўлди. Сўнгра Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам очиқ даъват қилишликка буюрилдилар.

18-савол: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам даъватни ошкора қилганларидан кейин у киши ва атрофидаги асҳобларининг ҳоли қандай кечди?

Жавоб: Макка мушриклари Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам ва саҳобаларга озор беришликда чекдан чиқишди ва шу сабабли мусулмонлар Нажжоший бошқариб турган Ҳабашистонга ҳижрат қилишликка мажбур бўлишди.

Мушриклар Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга озор беришликка ва у кишини ўлдиришликка келишиб олишди, аммо Аллоҳ таоло ўзининг элчисининг амакиси бўлган Абу Толиб орқали ҳимоя қилди

19-савол: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг рисолаларига ўн йил тўлганда ким вафот этди?

Жавоб: Амакиси Абу Толиб ва суюкли аёллари Ҳадича онамиз вафот этди

20-савол: Исро ва Меърож кечаси қачон содир бўлган?

Жавоб: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам 50 ёшга тўлганларида содир бўлди ва ўша кечада намоз фарз қилинди.

Исро: (сайр қилдиришлик) Ҳарам масжидидан Ақсо масжидига бўлган.

Меърж: (кўтарилишлик) Ақсо масжидидан осмонга, сидротул-мунтахага қадар бўлган.

21-савол: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам Макка ташқарисидаги инсонларга қандай даъват қилганлар?

Жавоб: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам Тоиф шаҳрига бориб шаҳар аҳли йиғиладиган жойларда, мавсумларда даъват қилар эдилар. Шу тариқа Мадина аҳли Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга келиб унга иймон келтиришди ва ёрдамчи бўлишликка байъат беришди.

22-савол: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам Маккада неча йил қолдилар?

Жавоб: Ўн уч йил.

23-савол: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам қаерга ҳижрат қилдилар?

Жавоб: Маккадан Мадинага ҳижрат қилдилар.

24-савол: Мадинада нечи йил қолдилар?

Жавоб: Мадинада ўн йил яшадилар.

25-савол: Мадинада яшаган пайтларида шариятда нималар жорё қилинди?

Жавоб: Закот, рўза, ҳаж, жиҳод ва азон сингари бошқа амаллар жорё қилинди.

26-савол: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам қилган энг аҳамиятли жанглари қайси?

Жавоб: 1. Бадр жанги.

2. Ухуд жанги.

3. Аҳзоб жанги.

4. Макка фатҳи.

27-савол: Қуръони каримда энг охирги нозил бўлган оят қайси?

Жавоб: Аллоҳ таолонинг ушбу ояти: «Ва (барчангиз) Аллоҳга қайтариладиган кундан қўрқингиз! Сўнгра ҳар бир жонга қилган амали учун тўла жазо берилади ва ҳеч кимга зулм қилинмайди» [Бақара сураси: 281].

28-савол: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам қачон вафот этганлар?

Жавоб: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам ҳижрий ўн биринчи йил робиъул аввал ойида олтмиш уч ёшларида вафот этганлар.

29-савол: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламнинг аёлларининг исмлари нима?

Жавоб: 1. Ҳадича бинти Ҳувайлид

2. Савда бинти Замъа

3. Оиша бинти Абу Бакр Сиддиқ

4. Ҳафса бинти Умар

5. Зайнаб бинти Хузайма

6. Умму Салама Ҳинд бинти Абу Умайя

7. Умму Ҳабийба Ромла бинти Абу Суфён

8. Жувайрийя бинти Аль Ҳарис

9. Маймуна бинти Аль Ҳарис

10. Софийя бинти Ҳуяй

11. Зайнаб бинти Жаҳш (Аллоҳ барча мўминларнинг оналаридан рози бўлсин)

30-савол: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг нечта фарзандлари бўлган?

Жавоб: Учта ўғиллари ва тўртта қизлари бўлган. Ўғиллари:

Қосим, кунялари шу ўғилларининг номига қўйилган.

Абдуллоҳ

Иброҳим

Қизлари:

Фотима

Руқойя

Умму Кулсум

Зайнаб

Ўғиллари Иброҳимдан бошқа барча фарзандлари Хадича розияллоҳу анҳодан бўлган. Фотима онамиздан ташқари барча фарзандлари кўзлари очиклигида оламдан ўтишган. Фотима розияллоҳу анҳо Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам вафотларидан олти ой ўтгач, улар ҳам вафот этадилар.

31-савол: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг кўринишлари қандай бўлган?

Жавоб: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам узун ҳам, қисқа ҳам бўлмаганлар, балки ўртача бўлганлар. Баданлари оқ, қизилликка мойил, соқоллари қалин, кўзлари каттагина, оғизлари мўътадил кенг эди (фасоҳатли ва балоғатли инсонларнинг оғизлари шунақа бўлади), сочлари тим-қора, елкалари кенг келишган, ҳидлари хушбўй ва яна бошқа чиройли сифатлари бўлган.

31-савол: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматларини нима устига қўйиб кетдилар?

Опоқ нурли, туни кундуздай йўл устига қўйиб кетдилар. У йўлдан фақатгина ҳалок бўладиганларгина бурилиб кетади. Қандай бир яхшилик бўлса, шуларнинг барчасига далолат қилдилар, қандай бир ёмонлик бўлса, барчасидан қайтариб кетдилар.

*****

Тафсир қисми

1-савол: Фотиҳа сурасини ўқинг ва тафсир қилинг.

Жавоб: Фотиҳа сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман. Барча мақтов, шукрлар оламларнинг Роббиси(тарбиячиси) Аллоҳга бўлсин. У Роҳман ва Раҳийм... У қиёмат кунининг подшоҳи, эгаси. Фақат сенгагина ибодат қиламиз ва фақат сендангина ёрдам сўраймиз. Бизни тўғри йўлга бошлагин. Ўзинг неъмат берганларнинг йўлига (бошлагин), ғазабга дучор бўлганларнинг йўлига эмас, адашганларникига ҳам эмас» [Фотиҳа сураси: 1 -7].

Тафсири:

«Фотиҳа» сўзи луғатда «очувчи» деган маънони беради. Аллоҳ таолонинг китоби шу сура билан очилгани учун «Фотиҳа» яъни, очувчи деб аталган.

1- { بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ } Аллоҳнинг номи билан, ундан ёрдам сўраган ҳолда ва у зотнинг зикри ила барака берилишини умид қилиб Қуръон ўқишни бошлайман.

— Аллоҳ: яъни ҳақиқий илоҳ ва маъбуд, у зотдан бошқа ҳеч ким бу исм ила номланмайди.

— Ар-Роҳман: яъни кенг раҳмат эгаси ва у зотнинг меҳри-раҳмати барча нарсани ўраб олгандир.

— Ар-Роҳийм: яъни мўминларга раҳмли зот.

2- { الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ } Барча мақтов, шукрлар ва комиллик ёлғиз Аллоҳга бўлсин.

3- { الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ } У Роҳман ва Раҳийм... (Юқориди бунинг тафсирини зикр қилдик)

4- { مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ } Жазо (Қиёмат) кунининг Эгаси — Подшоҳи.

5- { إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ } Фақат сенгагина ибодат қиламиз ва фақат сендангина ёрдам сўраймиз.

6- { أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ } Бизни тўғри йўлга, яъни исломга ва суннатга бошлагин.

7- { صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ } Ўзинг неъмат берганларнинг, яъни пайғамбарлару уларга эргашган солиҳ бандаларнинг йўлига бошлагин, ғазабга дучор бўлган яҳудийларнинг йўлига эмас, адашган насороларникига ҳам эмас.

– Бу сурани ўқигандан кейин «Амин» (яъни қабул айла) дейиш суннатдир

2-савол: Залзала сурасини ўқинг ва тафсирланг!

Жавоб: Залзала сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Вақтики, ер ўзига хос зилзилага тушса. Ва ер ўз юкларини отиб чиқарса. Ва инсон, унга нима бўлди?!, деса. Ўша кунда у(ер) ўз хабарини айтадир. Сенинг Роббинг унга ваҳий юборганини. Ўша кунда одамлар гуруҳ-гуруҳ бўлиб, амалларини кўриш учун жойларидан кўзғаладир. Бас, ким зарра оғирлигида яхшилик қилса ҳам кўрадир. ким зарра оғирлигида ёмонлик қилса ҳам кўрадир» [Залзала сураси 1-8].

Тафсир:

1- { إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا } Вақтики, қиёмат кунда ер ўзининг энг даҳшатли зилзиласи билан ларзага тушганида;

2- { وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا } Ва Ер ўз бағридаги хазинаю дафиналардан ва инсон жасадларидан иборат «юк»ларини юзага чиқариб ташлаганида;

3- { وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا } Ва ҳаётлик пайтида қайта тирилишни инкор қилгучи бўлган инсон қайта тирилганидан даҳшатга тушиб: «Ерга нима бўлди ўзи? Нимага бунақа қаттиқ зилзила бўлмоқда?», - деб қолганида;

4- { يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا } Ана ўша Кунда Ер ўз хабарларини сўзлар! Ернинг устида қандай яхши амал қилинган бўлса, яхшиликми ёки ёмонликми, хабарини беради.

5- { بَأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا } Роббингиз унга ваҳий қил(иб, сўзлашга буюргани сабабли, ўз хабарларини сўзлар!

6- { يَوْمَئِذٍ يَصُدُّرُ النَّاسُ أَمْثَالًا لَّيْرًا وَأَعْمَلَهُمْ } Ўша Кунда одамлар, уларга қилиб ўтган амалларининг жазо ёки мукофотлари кўрсатилиши учун тўда-тўда бўлиб чиқиб келурлар!

7- { فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ } Бас, ким ҳаёти дунёдалиқ пайтида зарра мисқоличалиқ яхшилик қилса, Қиёмат Кунда ўшани кўрур.

8- { وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ } Ким зарра мисқоличалиқ ёмонлик қилса, уни ҳам кўрур!(Яхшиликнинг ҳам, ёмонликнинг ҳам катта-кичиги бўлмайди. Ҳаммасининг ҳисоб-китоби бўлади, қиёматда жавоб бериш керак. Ҳар доим яхшиликни қилиб, агар у кўзга кўринмас зарра миқдорда бўлса ҳам, ёмонликдан қочиш керак.)

3-савол. Адият сурасини ўқинг ва тафсирланг!

Жавоб: Адият сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Ҳарсиллаб чопувчи отлар билан қасам. Ўт чақнатиб чопувчи отлар билан қасам. Тонг чоғида ғорат қилувчи отлар билан қасам. Ўша пайтда чанг кўзғотдилар. Ва у ила жамоа ўртасига (ёриб) кирдилар. Албатта, инсон ўз Роббисига ношукрдир. Ва албатта, у ана шунга ўзи гувоҳдир. Албатта, у мол-дунёга ҳаддан ташқари ўчдир. У билмасми?! Қабрдагилар кўзғатилганда Ва кўкракларидеги ошкор бўлганда. Ўша кунда Роббилари улардан хабардор эканини?!» [Адият сураси: 1-11].

Тафсир:

1- { وَالْمُعِيبَاتِ صَبْحًا } (Аллоҳ йўлида) ҳарсиллаб чопадиган (от)ларга қасам;Бу ерда Аллоҳ югурганида ҳарсиллагани эшитиладиган отлар ила қасам ичмоқда.

2- { فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا } Чопган пайтида туёқларини ерга шунчалиқ қаттиқ урганидан чақмоқлар чақадиган отларга қасам;

3- { فَالْمُعِيرَاتِ صَبْحًا } Тонг пайтида ёв устига бостириб борадиган от ларга қасам;

4- { فَاتَّزَنَ بِهِ نَقْعًا } Бас, ўшанда югурганларидан чанг-тўзон кўтариб;

5- { فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا } Шу чанг-тўзон билан душман жамоасининг ўртасига кириб келади отларга қасамки;

6- { إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ } Шак-шубҳасиз, кофир инсон ўз Роббисига унга ато этган неъматларга кўрнамаклиқ қилгучидир.

7- { وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ } Ва шак-шубҳасиз, у бунга (ўзининг бу ношукурлигига) гувоҳдир. Инсон инкор қила олмайдиган даражада Аллоҳнинг неъматлари кўпдир.

{ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ } Ва шак-шубҳасиз, у мол-дунё муҳаббатига жуда қаттиқ берилгучидир. Ва жуда қаттиқ молига бахиллик қилувчидир.

9- { أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ } Ахир у билмасмики, Қиёмат қойим бўлиб, қабрларнинг ичидаги нарсалар-жасадларга қайта жон ато этилиб, ташқарига ҳисоб-китоб, жазо ёки мукофот учун чиқарилганида, ишлар у ўйлагандай эмаслигини билади.

10- { وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ } Ва диллардаги сирлар ошкор қилинганда, яъни диллардаги ниятлар ва эътиқодлар ошкор бўлганида;

11- { إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ } Ана ўша Кунда шак-шубҳасиз, Роббилари улардан, яъни барча халойиқнинг ҳаёти дунёда қилиб ўтган ишларидан огоҳ-хабардор ва бандалари у зотдан ҳеч нарсани яшира олмайдилар. Кейин шу амалларига кўра Аллоҳ уларнинг мукофотини ёки жазосини беради.

4-савол: Ал-Қория сурасини ўқинг ва тафсиранг!

Жавоб Ал-Қория сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Ал-Қорияту. Ал-Қорияту нима? Ал-Қорият қандоқ нарса эканлигини сенга нима билдирди? У кунда одамлар тўзиб кетган капалакка ўхшаб қоларлар. Ва тоғлар титилган жунга ўхшаб қолар. Кимнинг тарозуси оғир келса... Бас, у розилик ҳаётидадир. Ва аммо кимнинг тарозуси енгил келса... Бас, унинг онаси дўзаҳдир. У қандоқ нарса эканлигини сенга нима билдирди? У қаттиқ қизиган ўтдир» [Қория сураси: 1-11].

Тафсир:

1- { الْقَارِعَةُ } Ўз даҳшатлари билан кишилар қалбини қаттиқ қоққувчи Қиёмат!

2- { مَا الْقَارِعَةُ } У қўрқинчилигидан қаттиқ қоққувчи недур?!

3- { وَمَا أَتْرَكَ مَا الْقَارِعَةُ } Эй Пайғамбар, одамларнинг қалбларига қўрқув киргизувчи даҳшатли овоз нима эканлигини сиз қаердан билар эдингиз?! Албатта, у Қиёмат кунидир.

4- { يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْتُوثِ } У Кунда одамлар тўзғитиб юборилган парвоналар каби бўлиб қолурлар! (Яъни, қабрларидан чиқишиб, Қиёмат даҳшатидан ўзларини ҳар ёнга уриб-тўзиб кетадилар!)

5- { وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ } Тоғлар эса титилган жун каби (осмонда учиб) юрадиган бўлиб қолур.

{ فَأَمَّا مَنْ تَلَّكَ مُوزِيْنَةً } Бас, энди у кунда кимнинг тортилган (яхши амаллари, ёмон амалларидан оғир келса,

7- { فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ } Жаннатда ҳар бир инсон рози бўладиган — орзу қиладиган ҳаётда бўлур.

{ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مُوزِيْنُهُ } Энди кимнинг тортилган яхши амаллари ёмон амалларидан енгил келса,

{ فَأَمَّهُ هَٰوِيَةٌ } Қиёмат куни унинг маскани жойи «жарлик»дир! Яъни Жаҳаннам.

{ وَمَا أَتْرَكَ مَا هَبِيْءٌ } Эй Пайғамбар, унинг нима эканини қаердан ҳам билар эдингиз?!

{ نَارٌ حَامِيَةٌ } У қаттиқ қизиган оловдир.

5-савол: Такасур сурасини ўқинг ва тафсиранг!

Жавоб: Такасур сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Сизларни тўплаб-кўпайтириш машғул қилди! То қабрларни зиёрат қилгунингизча Йўқ! Сизлар тезда биласизлар. Яна йўқ! Сизлар тезда биласизлар. Йўқ! Агар сизлар аниқ илм ила билганингизда эди. Албатта, жаҳаннамни кўрасизлар. Ва яна, албатта, уни ишонч кўзи билан кўрасизлар. Сўнгра ўша кунда, албатта, берилган неъматлардан сўраласизлар» [Такасур сураси: 1-8].

Тафсир:

1- { الْهَيْكُمُ النَّكَاتُ } Эй инсонлар, сизларни мол-дунё тўплаб фахрланиш машғул қилди!

2- { حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ } Сизлар то қабрларни зиёрат қилгунларингизча, яъни ўлиб, қабрга киргунларингизча сизларни мол-дунё тўплаб-кўпайтириш машғул қилди!

3- { كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ } Йўқ, сизлар яқинда Аллоҳнинг тоатидан машғул қилган бу қилмишларингизнинг оқибатини билурсизлар!

4- { ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ } Яна бир бор йўқ, сизлар яқинда оқибатини билурсизлар.

5- { كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِيْنِ } Йўқ, агар сизлар дунёга қул бўлиб қолишнинг оқибати нима эканлигини, эрта қиёмат бор эканини ва амалларингизга қараб мукофот ёки жазо олишингизни аниқ билганингизда эди, дунёга қул бўлиб қолмас эдингизлар!

6- { لَنُرَوِّيَنَّكَ الْجَحِيْمَ } Қасамқи, албатта сизлар қиёмат куни дўзахни кўрурсизлар!

7- { ثُمَّ لَنُرَوِّيَنَّهَا عَيْنَ الْيَقِيْنِ } Яна бир бор қасамқи, сизлар уни аниқ, шак-шубҳа қолмайдиган даражада кўрурсизлар!

8- { ثُمَّ لَنَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيْمِ } Сўнгра ана ўша кунда албатта ҳаёти дунёда сизларга ато этилган сиҳат-саломатлилиқ ва бойлиқ каби барча неъматлар тўғрисида масъул бўлурсизлар.

6-савол: Аср сурасини ўқинг ва тафсиранг!

Жавоб: Аср сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Аср билан қасам Албатта, инсон хусрондадир. (Хусрон-мағлубият, ютқизик ва нуқсон маъноларини англатади.) Магар иймон келтирганлар ва солиҳ амаллар қилганлар, бир-бирларини ҳақга чақирганлар ва бир-бирларини сабрга чақирганлар мустаснодир» [Аср сураси: 1-3].

Тафсир:

1- { وَالْعَصْرِ } Аллоҳ таоло вақт билан қасам ичмоқда,

{ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ } Албатта, инсон хусрондадир. Хусрон-мағлубият, ютқизиш ва нуқсон маъноларини англатади.

{ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ } Фақат иймон келтирган ва яхши амаллар қилган, бир-бирларига Ҳақ йўлини тавсия этган ва бир-бирларига мана шу Ҳақ йўлида сабр-тоқат қилишни тавсия этган зотларгина нажот топгувчидирлар.

7-савол: Ҳумаза сурасини ўқинг ва тафсирланг!

Жавоб: Ҳумаза сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Ҳар бир обрў тўқувчи ва айбловчига «вайл» бўлсин. У мол жамлади ва уни санаб турди. Моли, албатта, уни абадий қолдирур, деб ҳисоблар. Йўқ! Албатта у «хутома»га хор-зор этиб ташланар. «Хутома» қандоқ нарса эканини сенга нима билдирар? У Аллоҳнинг шиддатли, ўчмас оловидир. Қалбгача етиб борадир. Албатта, у уларнинг устидан қоплангандир. Узун-узун устунларга боғлангандирлар» [Ҳумаза сураси: 1-9].

Тафсир:

1- { وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ } Барча кишиларга дилозорлик қилиб, уларнинг обрўларини тўкиб юрадиган бўҳтончи-ғийбатчига ҳалокат бўлмай.

2- { الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ } У фақат мол тўплаган ва ўша мол-дунёни ҳисоб-китоб қилиб, бирон савобли ишга сарфламасдан юрган кимсадир.

{ يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ } У топган мол-дунёси ўзини мангу ўлмайдиган қилиб қўяди, деб ўйлаб юрган кимсадир.

4- { كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ } Иш бу жоҳил ўйлагандай эмас. албатта, у чилпарчин қилгувчи дўзах оловига ташланур! У олов кучлилигидан унга нима ирғитилса, чилпарчин қилиб ташлайди.

5- { وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ } Эй Пайғамбар, чилпарчин қилгувчи олов нима эканлигини сен қаердан билар эдинг?!

6- { نَارَ اللَّهِ الْمَوْقِدَةِ } У Аллоҳнинг ёқиб қўйилган бир оловидирки,

7- { الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفِينَةِ } Уз алангаси билан баданларни тешиб ўтиб, юракларга қадар етур!

8- { إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّؤَصَّدَةٌ } Албатта, дўзах кофирларнинг устида қопланиб қулфлангандир (яъни, на улар жаҳаннам қаъридан қутулиб чиқа олурурлар ва на улар нафас олишлари учун бир ютум тоза ҳаво қилур!)

9- { فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ } (У кофирлар жаҳаннамда) узундан-узун устунлар билан қулфланиб қўйилган ҳолларида бўлурурлар. Ундан улар чиқмаслар.

8-савол: Фил сурасини ўқинг ва тафсирланг!

Жавоб: Фил сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Роббинг фил соҳибларини қандоқ қилганини билмадингми? Уларнинг макру ҳийласини зое кетказмадимми? Ва уларнинг устига тўп-тўп қушларни юбормадимми? Лойдан пиширилган тошларни отадиганларни? Бас, уларни қурт еб ташлаган ўсимликка ўхшатиб юбормадимми?» [Фил сураси: 1-5].

Тафсир:

1- { أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ } Эй Муҳаммад алайҳис-салоту вас-салом, Роббингиз Аброҳа ва унинг асҳоблари фил эгалари Каъбани йиқитмоқчи бўлганларида, қандай ҳалок қилганини кўрмадингизми?

2- { أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضَلُّلٍ } У зот уларнинг Каъбатуллоҳни вайрон қилиш учун қўллаган барча ҳийла-найранглари барбод қилмадимми? Ундан одамларни кеткиза олмадилар ҳам унга қўлларининг учини ҳам теккиза олишмади.

3- { وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ } У зот уларнинг устига тўп-тўп қушларни юборди.

4- { تَرْمِيمِهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ } Уларнинг устига сополдан бўлган тошларни отардилар,

5- { فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ } Ва у тошлар уларни қурт-кумурсқалар чайнаб ташлаган сомон каби илма-тешиқ қилиб юборди!

9-савол: Қурайш сурасини ўқинг ва тафсирланг!

Жавоб: Қурайш сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Қурайшнинг лозим тутиши қандай яхши! Уларнинг қиш ва ёз сафарларини ўзларига лозим тутишлари қандай яхши! Бас, улар мана шу Байтнинг Роббисига ибодат қилсинлар! У зот уларни очликдан тўқ қилган, хавфдан омон қилгандир» [Қурайш сураси: 1-4].

Тафсир:

- 1- {لَا يَلْفُ قُرَيْشٍ} Қурайшнинг лозим тутиши қандай яхши! Бундан мурод, қишу ёздаги сафарларидир.
- 2- {إِلَيْهِمْ رَحْلَةَ الشَّتَاءِ وَالصَّيْفِ} — Уларга қишда Яманга ва ёзда Шомга сафари осон қилиб қўйилгани учунгина;
- 3- {فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ} Уларга сафарларини осон қилиб қўйган, мана шу муқаддас уйнинг Роббисига ибодат қилсинлар! Унга ҳеч қимни шерик қилмасинлар.
- 4- {الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ} У зот уларни очлиқдан қутқариб таомлантирди ва арабларни уларни улуғлайдиган ва ҳурмат қиладиган қилиб қўйди ва шу билан уларни хавфу хатардан омонда қилди.

10-савол: Маъун сурасини ўқинг ва тафсирланг!

Жавоб: Маъун сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Жазо кунини ёлғонга чиқарувчини кўрдингми? Ана ўша, етимни қўполлик билан ҳайдайдир Ва мискинларга таом беришга қизиқтирмайдир. «Намозхонлар»га вайл бўлсин. Улар ўз намозларини унитувчилардир. Ана ўшалар риё қиладиганлардир. Ва маъунни ман қиладиганлардир» [Маъун сураси: 1-7].

Тафсир:

- 1- {أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ} Динни Охиратдаги жазони ёлғон, дейдиган кимсанинг қандай кимса эканлигини кўрдингизми, билдингизми?
- 2- {فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ} Бас, бу етим-есирни қўполлик билан ҳайдаб соладиган,
- 3- {وَلَا يُحِضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ} Ва ўзини ҳам, бошқа кишиларни ҳам, мискин-бечорага таом беришга тарғиб қилмайдиган кимсадир.
- 4- {فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ} Бас, «намозхон»ларга ҳалокат ва азоб бўлгайки,
- 5- {الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ} Яъни улар намозларини унутиб қўядиган, ва намозларини эплаб-сеплаб ўқийдиган кимсалардир. Улар намозларига эътибор бермаганларидан вақти ўтиб кетгач ўқийдилар. (Булар кечиктириб ўқигани учун ва эътиборсиз ҳолда ўқигани учун дуойибатга йўлиқмоқдалар, энди умуман ўқимайдиганларнинг аҳволи не экан?! Аллоҳ барчамизни намозига эътибор берадиганлардан қилсин!)
- 6- {الَّذِينَ هُمْ يُرَآءُونَ} Улар риёкорлик билан намоз ўқийдилар ва бошқа яхши амалларини ҳам кўр-кўрона одамлар учун қиладилар. Амалларида Аллоҳнинг юзини истамайдилар, холис эмаслар.
- 7- {وَيَتَمَعُونَ الْمَاعُونَ} Ва рўзгор буюмларини ҳам кишилардан манъ қиладиган, яъни, бирон кишига фойдалари тегмайдиган кимсалардир!

11-савол: Кавсар сурасини ўқинг ва тафсирланг!

Жавоб: Кавсар сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Албатта, Биз сенга Кавсарни бердик. Бас, Роббинга намоз ўқи ва жонлик сўй. Албатта, сени ёмон кўриб, айбловчининг орқаси кесикдир» [Кавсар сураси: 1-3].

Тафсир:

- 1- {إِنَّا أَنْعَمْنَاكَ الْكَوْثَرَ} Эй Муҳаммад алайҳис-салоту вас-салом, албатта Биз сизга кўп яхши нарсаларни бердик ва улар ичидан жаннатдаги Кавсар дарёсини ато этдик.
- 2- {فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَحْزَ} Бас, бунинг шукрири адо этинг. Сиз ёлғиз Роббингиз учун намоз ўқинг ва жонлик сўйиб, қурбонлиқ қилинг! Роббиларига шукр сифатида ўз санамларига жонлиқ сўядиган мушриқларга зид равишда қилинг!
- 3- {إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ} Албатта, сизни ёмон кўргувчи кимсанинг думи қирқилгандир, яъни беному бенишон бўлиб кетгувчидир! Агар уни бирорта эсласа ҳам, ёмонлик ила эслайди.

12-савол: Кафирун сурасини ўқинг ва тафсирланг!

Жавоб: Кафирун сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Айтинг: «Эй кофирлар! Мен сиз ибодат қилган нарсаларга ибодат қилмасман. Ва сизлар ҳам мен ибодат қиладиганга ибодат қилувчимассиз. Ва мен сиз ибодат қилган нарсага ибодат қилувчимасман. Ва сиз ҳам мен ибодат қилганга ибодат қилувчимассиз. Сизга ўз динингиз, менга ўз диним» [Кафирун сураси: 1-6].

Тафсир:

- 1- {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ} Эй Муҳаммад алайҳис-салоту вас-салом: «Эй Аллоҳга куфр келтирганлар!», - деб айтинг.
- 2- {لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ} Мен сизлар ибодат қиладиган санамлару ва яна бошқа нарсаларга ҳозир ҳам, келажакда ҳам ибодат қилмасман.

3- {وَلَا أَنْتُمْ عِبْدُونَ مَا أَعْبُدُ} Ва сизлар ҳам мен ибодат қиладиган Аллоҳга ибодат қилгувчи эмасдирсизлар.

4- {وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ} Мен сизлар ибодат қилган нарсага ибодат қилгувчи эмасман.

5- {وَلَا أَنْتُمْ عِبْدُونَ مَا أَعْبُدُ} Ва сизлар ҳам мен ибодат қиладиган ёлғиз Аллоҳга ибодат қилгувчи эмасдирсизлар.

6- {لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ} Сизларнинг ўзинглар учун ясаб олган динингиз ўзларингиз учун, Аллоҳ менга туширган диним ўзим учундир!»

13-савол: Наср сурасини ўқинг ва тафсиранг!

Жавоб: Наср сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Вақтики, Аллоҳнинг нусрати ва фатҳ келса... Ва одамларнинг Аллоҳнинг динига тўп-тўп бўлиб кираётганини кўрсангиз... Бас, Роббингизни поклаб ёд этинг ва унга истиғфор айтиг. Албатта, у тавбаларни кўплаб қабул этувчидир» [Наср сураси: 1-3].

Тафсир:

1- {إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ} Эй Муҳаммад алайҳис-салоту вас-салом, қачон Аллоҳнинг ёрдами ва ғалаба келса; Бу сура тушганда Макка фатҳи рўй берган эди.

2- {وَرَأَيْتِ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا} Ва одамлар тўп-тўп бўлишиб, Аллоҳнинг дини Ислом динига кираётганларини кўрсангиз;

3- {فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَأَسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا} Албатта, бу Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг улғу топшириқлари ўз ниҳоясига етгани ҳақидаги хабардир. Ва шу вақтда дарҳол Роббингизга ҳамд айтиш билан у зотни ҳар қандай «шерик»лардан покланг ва у зотдан мағфират сўранг! Зеро, у тавбаларни қабул қилгувчи ва гуноҳларни кечирувчи бўлган Зотдир.

14-савол: Масад сурасини ўқинг ва тафсиранг!

Жавоб: Масад сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Абу Лаҳабнинг икки кўли ҳалок бўлсин, ҳалок! Унга моли ва касб қилган нарсалари фойда бермади. У тезда чўғи қизиби турган ўтга киради. Ва унинг хотини, ўтин кўтарган аёл ҳам. У(аёл)нинг бўйнида эшилган арқон бор ҳолда» [Масад сураси: 1-5].

Тафсир:

1- {تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ} Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг амакилари Абу Лаҳаб ибн Абдулмуттолибнинг қилган амаллари учун қўллари қуригай — ҳалок бўлгай! Аниқки, у қуриди — ҳалок бўлди! Чунки у Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламга жуда қаттиқ азият берарди.

2- {مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ} Мол-мулки, касб қилиб топган нарсалари ва фарзандлари унга асқотгани йўқ! Ундан на азобни даркор қилдилар ва на у учун Аллоҳнинг раҳматини жалб қила олдилар

3- {سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ} Яқинда қиёмат кунинда у ловуллаб турган алангали дўзахга киражақ!

4- {وَأَمْرًا لَهُ حَمَالَةَ الْحَطَبِ} Ва унинг ўтинни орқасига илиб олиб, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўлларига тикон ирғитган хотини Умму Жамийл ҳам дўзахга киради.

5- {فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ} — Бўйнида пишиқ толадан эшилган арқон бўлган хотини ҳам ловуллаб турган алангали дўзахда судралажақ.

15-савол: Ихлос сурасини ўқинг ва тафсиранг!

Жавоб: Ихлос сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Айтинг: «У Аллоҳ ягонадир». Аллоҳ сомаддир. (Ҳожатларни ва рағбатларни қондирувчидир.) У туғмаган ва туғилмаган. Ва Унга ҳеч ким тенг бўлмаган. [Ихлос сураси: 1-4].

Тафсир:

1- {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} Эй Муҳаммад алайҳис-салоту вас-салом, айтинг: «У — Аллоҳ Ягонадир. Яъни, Унинг ҳеч қандай шериги йўқдир. У яккаю ёлғиздир.

2- {اللَّهُ الصَّمَدُ} Аллоҳ барча ҳожатлар билан кўзлангувчидир яъни, барча ҳожатлар Ундан сўралади, аммо У ҳеч кимга муҳтож эмасдир.

{لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ} У туғмаган ва туғилмагандир, яъни Аллоҳнинг ўғил-қизи ҳам, ота-онаси ҳам йўқдир. У азалий ва абадий Зотдир.

{وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ} (Аллоҳ таолога бирор зот на зотида, на сифатида ва на амалида тенг бўлган эмас, бўлолмайдиган ҳам.) Ва махлуқотлардан ҳеч ким У зотга тенг эмасдир».

16-савол: Фалақ сурасини ўқинг ва тафсиранг!

Жавоб: Фалақ сураси ва тафсири:

«Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Тонг Роббисидан паноҳ сўрайман. У яратган нарсалар ёмонлигидан. Ва кириб келган қоронғулик ёмонлигидан. Ва тугунларга дам солувчилар ёмонлигидан. Ва ҳасад қилган ҳасадчининг ёмонлигидан, деб айт. [Фалақ сураси: 1-5].

Тафсир:

- 1- {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْقَلْقِ} Эй Муҳаммад алайҳис-салоту вас-салом, айтинг: «Мен тонг Роббисидан менга паноҳ беришини сўраб илтижо қилурман;
- 2- {مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ}— Ўзи яратган нарсаларнинг ёмонлигидан;
- 3- {وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ}— Зулмат кирган вақтда, тунда чиқадиган ўғриларми ёки бошқа ёмон ҳайвонларми, уларнинг барчасидан паноҳ сўрайман.
- 4- {وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ}— Тугунларга дам солгучи жодугарларнинг ёмонлигидан; (Сеҳргарлар бировни сеҳрлаб зарар етказмоқчи бўлса, ип олиб, ўқийдиган нарсасини ўқиб, дам солиб, ипни бир тугиб, яна бир дам солиб, яна тугиб, охирига етказар экан.)
- 5- {وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ}— Ва Аллоҳ инсонларга берган неъматларини кўра олмай ҳасад қилаётган ҳасадгўйнинг ёмонлигидан паноҳ беришини сўраб, илтижо қилурман. У ҳасади ила бу неъматларни бандадан кетиши ва банда ёмон зарарларга учрашини хоҳлайди.

17-савол: Нас сурасини ўқинг ва тафсирланг!

Жавоб: Нас сураси ва тафсири:

Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман.

Одамлар Роббисидан Одамлар Подшоҳидан, Одамлар Илоҳидан паноҳ сўрайман, Беркиниб, кўриниб турувчи васваснинг, Одамлар қалбига васваса соладиганнинг, Жинлардан ва одамлардан бўлганнинг ёмонлигидан, деб айт. [Нас сураси: 1-6].

Тафсир:

- 1- {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ} Эй Муҳаммад алайҳис-салоту вас-салом, айтинг: «Мен барча инсонларнинг Роббисидан,
- 2- {مَلِكِ النَّاسِ} Барча инсонларнинг Подшоҳидан, Уларнинг барчасини тўлиқ бошқариб туради, улар учун ундан ўзга Подшоҳ йўқдир.
- 3- {إِلَهِ النَّاسِ} Барча инсонларнинг Илоҳидан, яъни маъбудларидан, уларнинг у зотдан бошқа сифинадиган зотлари йўқдир.
- 4- {مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ} Қачон Аллоҳнинг номи зикр қилинганида яшириниб оладиган васвасачи шайтоннинг ёмонлигидан менга ўзи паноҳ беришини сўраб илтижо қилурман,
- 5- {الَّذِي يُوسِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ} У инсонларнинг дилларига васваса соладиган, {مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ} Улар жин ва инсонлардан бўлган васвасачилардир. (Ўшаларнинг ёмонлигидан паноҳ беришини сўраб, илтижо қилурман).

*****

Ҳадис қисми

*Биринчи ҳадис

1-савол: «Албатта, амаллар ниятларга кўра (баҳоланади)...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва унинг баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Амирул-мўъминийн Абу Ҳафс Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳу ривоят қилган ҳадис: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деяётганларини эшитдим: «Албатта, амаллар ниятларга кўра (баҳоланади). Ва ҳар бир кишига ўзи ният қилган нарсаси (бўлади). Кимнинг ҳижрати Аллоҳ ва Унинг расули учун бўлса, демак, унинг ҳижрати Аллоҳ ва Унинг расули учун бўлибди (яъни, шу амалнинг савобини топибди). Кимнинг ҳижрати мол-дунёга эришиш ёки бир аёлга уйланиш учун бўлса, унинг ҳижрати ўзи ҳижрат (мақсад) қилган нарса учун бўлибди». Бухорий ва Муслим ривояти.

Ҳадисдан олинадиган фойдалар:

1: Намоз, рўза, ҳаж ва ундан бошқа амаллар учун, балки, ҳар бир амали учун ният қилиши шартдир.

2: Ният қилганда холис Аллоҳ учун қилишлик керак.

* Иккинчи ҳадис

2-савол: «Ким бизнинг мана бу ишимизда ундан бўлмаган янги нарсани чиқарса...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Жавоб: Мўминлар онаси, Умму Абдуллоҳ Оиша розияллоҳу анҳодан қилинган ривоят. У киши айтдилар: «Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Ким бизнинг мана бу ишимизда ундан бўлмаган янги нарсани чиқарса, у (иши) рад қилингандир», дедилар» Бухорий ва Муслим ривояти.

Ҳадисдан олинадиган фойдалар:

1: Динда бидъат қилишдан қайтариқ бор.

2: Янги чиққан амаллар қабул бўлмаслиги ва у ишлари ўзига фойдасиз қайтарилади.

Учинчи ҳадис

3-савол: «Бир куни Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламнинг олдиларида ўтирган эдик...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Бир куни Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламнинг олдиларида ўтирган эдик. Бир пайт кийимлари оппоқ, соч-соқоли қоп-қора, устида сафар аломати кўринмаётган (кийимларига гард кўнмаганки, узоқдан сафар қилиб келибди, десак) ва биронтамиз ҳам уни танимайдиган бир киши тўсатдан кириб келди. У Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламнинг олдиларига келиб ўтирди, икки тиззасини (Расулulloҳнинг) тиззаларига тиради (юзма-юз, бақамти бўлиб ўтириб олди), икки қўлини (ўзининг) сони устига қўйиб, «Эй Муҳаммад, менга Ислом ҳақида хабар бер»-, деди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Ислом – «Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва албатта, Муҳаммад Унинг элчисидир»-, деб гувоҳлик беришинг, намоз ўқишинг, закотни беришинг, Рамазон (ойи) рўзасини тутишинг ва йўлига қодир бўлсанг Байтга (Каъбага) ҳаж қилиб боришинг», дедилар. У: «Тўғри айтдинг»-, деди. Унинг ишидан ажабландик: ўзи сўраб, (жавобни) ўзи тасдиқляпти. Кейин: «Менга иймон ҳақида хабар бер»-, деди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «(Иймон) Аллоҳга, Унинг малоика-фаришталарига, китобларига, пайғамбарларига, охират кунига ва қадарнинг яхшию ёмонига иймон келтиришинг»-, дедилар. У (одам): «Тўғри айтдинг»-, деб, кейин «Энди эҳсон ҳақида хабар бер»-, деди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «(Эҳсон) Аллоҳга Уни кўриб тургандек ибодат қилишинг. Агар Уни кўрмасанг, У сени кўради (биринчи ҳолатдагидек ибодат қила олмасанг, унда иккинчи ҳолатдагидек – Аллоҳ сени кўриб турганини ҳис қилиб, Унга ибодат қилишинг)»-, дедилар. У (савол беришда давом этиб): «Қиёмат (қачон бўлиши) ҳақида хабар бер»-, деди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «У ҳақида сўралувчи сўровчидан илммироқ эмас (сен унинг қачон бўлишини билмаганингдек, мен ҳам бу ҳақида ҳеч нарса билмайман)»-, дедилар. У: «Унда унинг аломатлари ҳақида хабар бер»-, деди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «(Аломатлари) чўри ўз бекасини туғиши (фарзанд улғайиб ўз онасига худди чўрисидек муомала қилиши), ялангоёқ, яланғоч, қашшоқ, (олдин) қўй боқиб юрган кишилар баланд-баланд бинолар қуришда ўзаро мусобақага киришиши»-, дедилар. Кейин у одам кетди. Бир муддат жим туриб қолдик. Кейин (Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам): «Эй Умар, бу савол берувчи кимлигини биласанми?»-, дедилар. «Аллоҳ ва Расули билгувчироқ»-, деб жавоб бердим. (Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам) «У Жибрил. Сизларга динингизни ўргатиш учун келган эди»-, деб айтдилар» Муслим ривояти.

Ҳадисдан олинадиган фойдалар:

1: Исломдаги беш рукннинг зикри, улар:

– Аллоҳдан ўзга ҳақ илоҳ йўқ ва Муҳаммад Унинг элчиси”-, деб гувоҳлик бериш,

– намозни барпо этиш (ўз вақтида Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам кўрсатганларидай ўқиш),

– закот бериш,

– Рамазон (ойи) рўзасини тутиш

– Байтга (Каъбага) ҳаж қилиб бориш,

2: Олти иймон арконларининг зикри, улар:

– Аллоҳга иймон келтириш

– фаришталарига

– китобларига

– пайғамбарларига

– Қиёмат кунига

– Тақдирнинг яхшию ёмонига

3: Эҳсон рукнларининг зикри ва у битта рукндир. У ҳам бўлса, Аллоҳ таолони кўриб тургандай ёки у зот мени кўриб турибди деб ибодат қилиш.

4: Қиёмат соати қачон эканлигин Аллоҳдан бошқа ҳеч ким билмаслиги.

Тўртинчи ҳадис

4-савол: «Мўминларнинг иймони комилроғи...» ҳадисни тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Жавоб: Абу Ҳурайра розияллоху анху ривоят қиладилар: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Мўминларнинг иймони комилроғи хулқи яхшироғидир», - дедилар. Термизий ривоят қилган ва бу ҳадисни: «Саҳиҳ ҳасан ҳадис», - деган.

Ҳадисдаги фойдалар:

1: Хулқни гўзаллаштиришга ундашлик.

2: Хулқнинг комил бўлиши иймоннинг комиллигидандир.

3: Иймон зиёда бўлади ва сусаяди.

Бешинчи ҳадис

5-савол: «Ким Аллоҳнинг номидан бошқа билан қасам ичса...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Жавоб: Ибн Умар розияллоху анхудан ривоят қилинади: Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким Аллоҳнинг номидан бошқа билан қасам ичса, куфр ёки ширк келтирибди». Термизий ривояти

Ҳадисдан олинadиган фойдалар:

– Аллоҳнинг номидан бошқа ном билан қасам ичса бўлмайди.

– Аллоҳ таолодан бошқа билан қасам ичиш кичик ширқдир.

Олтинчи ҳадис

6-савол: «Мен унга ..... севимли бўлмагунимча, иймонли бўлмайди» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Жавоб: Анас розияллоху анху ривоят қиладилар: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Мен унга отаси, онаси ва барча инсонлардан севимлироқ бўлмагунимча, иймонли бўлмайди», - дедилар. Бухорий ва Муслим ривояти

Ҳадисдан олинadиган фойдалар:

– Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва салламини барчадан кўпроқ севиш вожибдир.

– ва шундай севишлик иймоннинг комиллигидандир.

Еттинчи ҳадис

7-савол: «Сизлардан биронтангиз ..... биродарига раво кўрмагунимча.....» ҳадисини тўлиқ зикр этинг!

Жавоб: Анас ибн Молик розияллоху анхунинг ҳадиси: “Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Сизлардан биронтангиз ўзи яхши кўрган нарсани биродарига раво кўрмагунимча мўмин бўлмайди», - дедилар. Бухорий ва Муслим ривояти

Ҳадисдан олинadиган фойдалар:

- мўмин кишига ўзига яхши кўрган нарсаларини биродарига ҳам яхши кўриши керак.

- ва бу иймоннинг комиллигидандир.

Саккизинчи ҳадис

8-савол: «Жоним қўлида бўлган Зотга қасамки...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Жавоб: Абу Саъид розияллоҳу анҳу ривоят қиладилар: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Жоним қўлида бўлган Зотга қасамки, Бу (сура) Қуръоннинг учдан бирига тенгдир». Бухорий ривояти

Ҳадисдан олинадиган фойдалар:

- 1: Ихлос сурасининг фазилати.
  - 2: Ва бу сура Қуръоннинг учдан бирига тенг.
- Тўққизинчи ҳадис

9-савол: «Лаа ҳавла ва лаа қуввата Илла биллаҳ» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Жавоб: Абу Муса розияллоҳу анҳу ривоят қиладилар: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Лаа ҳавла ва лаа қуввата илла биллаҳ» жаннат хазиналарининг бир хазинасидир». Бухорий ва Муслим ривояти

Ҳадисдан олинадиган фойдалар:

- 1: Бу сўзнинг фазилати ва бу сўз жаннат хазиналаридан бир хазинадир.
  - 2: Банда ўзи бирор иш қила олмаслигини ва куч-қуввати йўқ эканини тан олиб ва фақат Аллоҳгагина суяниши.
- Ўнинчи ҳадис

10-савол: «Огоҳ бўлинглар: жасадда бир парча гўшт борки...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Жавоб: Нуъмон ибн Башир розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинган ҳадис. У киши айтдилар: «Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам шундай деяётганларини эшитдим: «... Огоҳ бўлинглар: Аллоҳнинг кўриқланадиган ери У ҳаром қилган нарсалардир. Огоҳ бўлинглар: жасадда бир парча гўшт борки, агар у яхши бўлса, бутун жасад ислоҳ (яроқли) бўлади, агар фосид (бузуқ) бўлса, бутун жасад бузилади. Огоҳ бўлинглар: у қалбдир!». Бухорий ва Муслим ривояти

Ҳадисдан олинадиган баъзи фойдалар:

- 1: Қалб яхши бўлса, инсоннинг ичи ҳам, таши ҳам яхши бўлади.
  - 2: Қалбнинг салоҳиятига эътиборли бўлиш, чунки инсоннинг салоҳияти қалбга боғлангандир.
- Ўн биринчи ҳадис

11-савол: «Кимнинг дунёдаги охирги сўзи: «Лаа илааҳа Илла Аллоҳ» бўлса...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Жавоб: Муоз ибн Жабал розияллоҳу анҳу ривоят қиладилар: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Кимнинг охирги сўзи «Лаа илааҳа илла Аллоҳ» бўлса, жаннатга кириди», - дедилар. Абу Довуд ривояти

Ҳадисдан олинадиган баъзи фойдалар:

- 1: «Лаа илааҳа илла Аллоҳ» сўзининг фазилати ва банда бу калима ила жаннатга кириши.
  - 2: Дунёдаги охирги сўзи «Лаа илааҳа илла Аллоҳ» бўлган кишининг фазилати.
- Ўн иккинчи ҳадис

12-савол: «Мўмин киши бировни ҳақоратловчи ҳам лаънатловчи ҳам...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу ривоят қиладилар Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Мўмин киши ҳақоратловчи ҳам, лаънатловчи ҳам, тили хунук ҳам, беадаб ҳам бўлмайди». Термизий ривояти

Ҳадисдан олинадиган баъзи фойдалар:

- 1: Барча ботил ва қабиҳ суўзлардан қайтариш.
  - 2: Бу нарсалар билан мўминнинг тили безалиши лозим
- Ўн учинчи ҳадис

13-савол: «Кишининг исломининг чиройлилигидан...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Жавоб: Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қиладилар: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам айтадилар: «Кишининг исломининг чиройлилигидан ўзига тегишлик бўлмаган нарсани тарк этиши». Термизий ва бошқалар ривояти

Ҳадисдан олинadиган баъзи фойдалар:

1: Инсонинг дунёсига ҳам, охирагига ҳам фойда бермайдиган нарсаларни тарк қилиши.

2: Кераксиз нарсаларни тарк қилиши исломининг комиллигидандир.

Ўн тўртинчи ҳадис

14-савол: «Ким Аллоҳнинг китобидан бир ҳарф ўқиса...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Жавоб: Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоху анху ривоят қиладилар: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Ким Аллоҳнинг китобидан бир ҳарф ўқиса, унга бунинг учун бир савоб бўлади. Ҳар бир савоб эса ўн баравари(га кўпайтиради). «Алиф. Лаам. Мийм – бир ҳарф» демайман. Балки «Алиф» бир ҳарф, «Лаам» бир ҳарф, «Мийм» бир ҳарфдир», дедилар». Термизий ривояти

Ҳадисдан олинadиган баъзи фойдалар:

1: Қуръон тиловатининг фазилати.

2: Ўқиган ҳар бир ҳарфингиз учун савоблар ёзилиши.

*****

Исломиё одоблар қисми

Аллоҳ таолога нисбатан мўминнинг одоби:

1-савол: Аллоҳ таолога нисбатан мўминнинг одоби қайсилар?

Жавоб:1-Аллоҳ таолони улуғлаш

2: Ёлғиз унгагина ибодат.

3: Аллоҳга итоат қилиш

4: Унга осийлик қилмаслик.

5: Аллоҳ азда ва жалланинг берган сон-саноксиз неъматларига ва бизнинг устимиздаги фазлига шуқр қилиш ва ҳамд айтиш.

6: Пешонамизга ёзган тақдирига сабр қилиш.

Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи ва салламга нисбатан мўминнинг одоблари

2-савол: Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи ва салламга нисбатан мўминнинг одоблари қайсилар?

Жавоб:1: У зотга эргашиш ва иқтидо қилиш.

2: Итоат қилиш.

3: Осийлик қилмаслик.

4: Хабар берган нарсаларини тасдиқлаш.

5: Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи ва салламнинг суннатларига зиёдалар кўшиб бидъат ишларни чиқармаслик.

6: Ўзидан ва барча инсонлардан кўпроқ севиш.

7: У кишини улуғлаш, у кишига ва суннатига ёрдам бериш.

3-савол: Ота-онага нисбатан бўлган одоблар қайсилар?

Жавоб: 1: Маъсият бўлмаган ўринда итоат қилиш.

2: Ота-онага хизмат қилиш.

3: Ота-онага ёрдам бериш.

4: Ота-онанинг эҳтиёжларини қондириш.

- 5: Ота-онанинг хаққига дуо қилиш.
- 6: Гаплашаётганда одобли бўлиш ҳаттоки «уф» дейиш ҳам мумкин эмас. Шундай экан, ундан ёмонроғини умуман айтиш мумкин эмас.
- 7-Ота-онанинг юзларига табассум ила боқиш ва қовоғини солиб олмаслик.
- 8-Ота-онанинг овозидан овозини баланд қилмаслик, гапларига яхшилаб қулоқ тутиш, гапларини ўртасидан бўлмаслик ва уларни исмлари билан чақирмаслик, балки «ота», «она» деб нидо қилиш.
- 9: Уларнинг олдига киришдан олдин изн сурашлик.
- 10: Ота-онамизнинг қўлларини, бошларини ўпишлик.

Силаи раҳмнинг одоблари

4-Қандай силаи раҳм қиламан?

- Жавоб: 1: Ака-ука, опа-сингил, амма-хола, тоға-амаки ва бошқа қариндошларни зиёрат қилиш ила
- 2: Сўз ва феъл ила уларга яхшилик қилиш ила
  - 3: Уларга қўнғироқ қилиб, аҳволларини сўраш.

Аллоҳ йўлида биродарчиликнинг одоблари

5-савол: Биродарларим ва дўстларим билан қандай аҳволда бўлишим лозим?

- Жавоб: 1: Яхши кўраман ва яхшиларни дўст тутаман.
- 2: Ёмонлардан четланаман ва дўст бўлмайман.
  - 3: Биродарларимга қўл бериб саломлашаман.
  - 4: Агар касал бўлсалар, зиёрат қиламан ва уларга шифо тилаб, дуо қиламан.
  - 5: Акса бериб «алхамдулиллаҳ» деса, «ярхамукаллоҳ» дейман.
  - 6: Агар мени зиёратга чақирса, бораман.
  - 7: Ва унга насиҳат қиламан.
  - 8: Зулм кўрса ёрдам бераман ва зулм қилса, уни зулмдан тўсаман.
  - 10: Узимга яхши кўрган нарсани унга ҳам яхши кўраман.
  - 11: Агар ёрдамга муҳтожлиги бўлса, ёрдам бераман.
  - 12: Тил билан ёки танам билан азият бермайман.
  - 13: Сирини сақлайман.
  - 14: Ҳақоратламайман, ғийбатини қилмайман, пастга урмайман, ҳасад қилмайман, орқасидан жосуслик қилмайман ва алдамайман.

Қўшничилик одоблари

6-савол: Қўшничилик одоблари қайсилар?

- Жавоб: 1: Қўшнимга сўз ва феъл ила яхшилик қиламан ва агар ёрдамимга муҳтож бўлса, ёрдам бераман.
- 2: Ҳайит ёки тўй каби хурсандчилик кунларида табриклайман.
  - 3: Касал бўлса, унинг зиёратига бораман, агар бошига мусибат етса, таъзия билдираман.
  - 4: Қўлимдан келгунча овқат томонлама ёрдам бераман.
  - 5: Сўз ёки феъл ила унга азият бермайман.
  - 6: Баланд овоз билан ёки орқасидан жосуслик қилиш билан азият бермайман. Агар менга азият берса, сабр қиламан.

Меҳмондорчилик одоблари

7-савол: Меҳмондорчилик ва меҳмон одоблари нимадан иборат?

- Жавоб: 1: Кимда ким мени меҳмонга чақирса, унинг чақирғига жавоб бераман.
- 2: Агар бировни зиёрат қилмоқчи бўлсам, аввало, ундан изн ва вақт сўрайман.
  - 3: Унинг олдига киришдан олдин киришга изн сўрайман.
  - 4: Белгиланган вақтдан кечга қолмайман.
  - 5: Меҳмонга борган уйимдаги номаҳрам аёллардан кўзимни тияман.
  - 6: Агар менинг уйимга меҳмон келса уни энг ажойиб ҳолда, очиқ чехра ила кутиб оламан.
  - 7: Меҳмонни энг яхши жойга ўтирғизаман.
  - 8: Овқат ва бошқа ичадиган нарсалар ила икром қиламан.

Касаллик одоблари

8: савол: Касал бўлган пайтдаги одобларни ва касалнинг зиёратига борганда айтиладиган одобларни айтиб беринг!

- 1: Бирор оғриқни сезган пайтимда, ўнг қўлимни ўша оғриётган ерга қўйиб, уч маротаба «Бисмиллаҳ» деб айтаман ва «Аллоҳнинг иззати ва кудурати ила тортаётган алаимдан паноҳ беришини сўрайман», – деб етти маротаба айтаман.
- 2: Аллоҳнинг тақдирига рози бўламан ва сабр қиламан.
- 3: Касал биродаримнинг зиёратига шошиламан, ҳаққига дуо қиламан ва унинг олдида кўп ўтирмайман.
- 4: Мендан талаб қилмасидан дам солиб қўяман.
- 5: Сабр қилишга, Аллоҳга дуо қилишга, намозга ва таҳоратга маҳкам бўлишга чақираман.
- 6: Касалнинг ҳаққига «Ас'алуллоҳал ʼазийм роббал ʼаршил ʼазийм ан яшфияк», - деб етти маротаба дуо қилишлик.

Илм талаб қилишнинг одоблари

9-савол: Толиби илмнинг одобларини зикр қилинг!

- Жавоб: Аллоҳ азза ва жаллага холис ният қилиш.
- 2: Ўрганган илмимга амал қилишим.
  - 3: Қандай ҳолда бўлса ҳам, муаллимимни улуғлайман ва ҳурмат қиламан.
  - 4: Унинг олдида одоб ила ўтираман.
  - 5: Унга жим қулоқ соламан ва дарсини бўлмайман.
  - 6: Савол берганда одоб ила савол бераман.
  - 7: Исми ила нидо қилмайман.

Мажлис одоблари

10-савол: Мажлис одоблари қайсилар?

- Жавоб: 1: Мажлис аҳлига салом бераман.
- 2: Мажлис тугаган ерга ўтираман. Бирортани ўзим ўтиришим учун турғизмайман. Икки кишининг орасига ўтирмоқчи бўлсам, изн сўраб кейин ўтираман.
  - 3: Бошқа одам ўтириши учун силжиб ўтираман.
  - 4: Мажлисда гапни бўлмайман.
  - 5: Мажлисдан чиқишдан олдин изн сўрайман ва салом бераман.
  - 6: Мажлис тугагач, мажлис каффорати дуосини ўқийман. «Субҳаанакаллоҳумма ва биҳамдик, Ашҳаду алла илааҳа илла Ант. Астағфирука ва атўўбу илайк».

Уйқу одоблари

11-савол: Уйқу одобларини зикр қилинг!

- Жавоб: 1: Эрта ухлайман.
- 2: Таҳоратда ухлайман.
  - 3: Қорнимни ерга қилиб ухламайман.
  - 4: Ўнг томонимни босиб ётаман ва ўнг қўлимни ўнг юзимга қўяман.
  - 5: Тўшагимни қоқаман.
  - 6: Уйқу зикрларини тиловат қиламан, Ихлос, Фалақ ва Наас сураларини уч маротабадан ўқийман. «Аллоҳнинг исми билан ўламан ва тириламан», - дейман.
  - 7: Бомдод намозига тураман.
  - 8: Уйқудан тургандан сўнг: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ. «Бизга ўлдиргандан сўнг (яна) ҳаёт берган Аллоҳга ҳамд бўлсин. Қайтиш унгадир!»,- деб айтаман.

Таом одоблари

12-савол: Таом одоблари қайсилар?

- Жавоб:
- 1: Еб-ичиш ила Аллоҳ таолога итоат қилишни ният қиламан.
  - 2: Ейишдан олдин икки қўлимни юваман.
  - 3: «Бисмиллаҳ» дейман ва ўнг қўл билан олдимдан олиб ейман. Лаганнинг ўртасидан ёки бошқанинг олдидан олиб емайман.
  - 4: Агар бошида «Бисмиллаҳ» дейишни унутсам, «Бисмиллаҳи аввалиҳи ва ахириҳи», - деб айтаман.

- 5: Бор овқатга рози бўламан, овқатни айбламайман. Агар ёқса ейман, ёқмаса жимгина емайман.
- 6: Бир неча луқмагина ейман, кўп емайман.
- 7: Ичимликка ёки овқатга пуфламайман. Совигунча тегмай тураман.
- 8: Овқатни бошқа бирорта билан ейман. Оилам ёки меҳмон билан бирга ейман.
- 9: Катталардан олдин овқат ейишни бошламайман.
- 10: Бир нарса ичаётганда ҳам «Бисмиллаҳ»ни айтаман, ўтириб, учга бўлиб ичаман.
- 11: Овқат еб битгач Аллоҳга ҳамд айтаман.

Либос одоблари

13-савол: Либос одобларини санаб беринг!

- Жавоб: 1: Кийимимни ўнг томондан кия бошлайман. Аллоҳга кийим кийгандан сўнг ҳамд айтаман.
- 2: Кийимни қизил ошиқдан пастга туширмайман.
  - 3: Ўғил болалар қиз болаларнинг, қизлар ўғил болаларнинг кийимини киймайди.
  - 4: Кофир ва фосиқларнинг кийимига ўхшаш кийим киймаслик.
  - 5-Кийимларни ечаётиб «Бисмиллаҳ»ни айтиш.
  - 6-Оёқ кийимни ўнг оёқдан кийиб, чап оёқдан ечишлик.

Уловга миниш одоблари

14-савол: Уловга миниш одобларини айтиб беринг!

- Жавоб: 1: «Бисмиллаҳ, алҳамдулиллаҳ», «Бизга бунга бўйсундирган зот покдир. Биз бунга қодир эмас эдик Ва, албатта, Биз Роббимизга қайтгувчилардирмиз», - деб айтаман. [Зухруф сураси: 13-14].
- 2: Агар мусулмон кишининг олдидан ўтсам, унга салом бераман.

Йўл одоблари

15-савол: Йўл одобларини айтиб беринг!

- Жавоб: 1: Тўғриганиб тавозеъ ила юраман ва йўлнинг ўнг томонидан юраман.
- 2: Йўлиққан инсонимга салом бераман.
  - 3: Кўзимни тияман ва бировга зиён бермайман.
  - 4: Яхшиликка буюриб, ёмонликдан қайтараман.
  - 5: Йўлдан азият берувчи нарчаларни олиб ташлайман

Уйга кириш ва уйдан чиқиш ободлари

16-савол: Уйга кириш ва ундан чиқиш одобларини зикр қилинг!

- Жавоб: 1: Чап оёғим билан чиқаман ва: «Бисмиллаҳи, Аллоҳга таваккал қилдим. Бир ҳолатдан иккинчи ҳолатга ўтиш ва қувват ёлғиз Аллоҳдандир. Эй Аллоҳ, мен Сендан адашишдан ёки адаштирилишдан, тойиш ёки тойдирилишдан, ёки зулм қилиш ёки зулмланишдан, ёки (бировага) жоҳиллик қилиш, ёки менга жоҳиллик қилинишдан паноҳ беришингни сўрайман», - деб айтаман. 2: Уйга ўнг оёғим билан кираман ва: «Аллоҳ номи билан кирдик ва Аллоҳ номи билан чиқдик ва Парвардигоримизга таваккал этдик.» .
- 3: Биринчи қиладиган ишим мисвок қилиш бўлади. Сўнгра аҳли оиламга салом бераман.

Ҳожат ўташнинг одоблари

17-Ҳожат ўтамоқнинг ободларини зикр қилинг!

- Жавоб: 1: Чап оёғим билан кираман.
- 2: Киришдан олдин: «[Бисмиллаҳ]. Эй Аллоҳ! Албатта, мен Сендан эркак ва урғочи жинлардан паноҳ беришингни сўрайман», - деб айтаман.
  - 3: Аллоҳнинг зикри бўлган бирор нарсани олиб кирмайман.
  - 4: Ҳожат ўтаётиб парда ёпиб оламан.
  - 5: Ҳожат ўталадиган ўринда гапирмайман.
  - 6: Ҳожатимизни адо қиладиган вақтимизда қиблани орқа томонимизга ҳам олди томонимизга ҳам қилмаймиз.
  - 7: Нажосатни кеткизишликда ўнг қўлимизни эмас, балки, чап қўлимизни ишлатамиз.
  - 8: Ҳожатимизни одамлар юрадиган ёки соясида дам оладиган жойга адо қилмаймиз.
  - 9: Ҳожатимизни адо қилгандан сўнг қўлимизни яхшилаб ювамиз.
  - 10: Ҳожатхонадан чап оёғимизда чиқамиз ва "Фуфуроонака" (маъноси: "Аллоҳим сенинг мағфиратингни сўраймиз"),- деб айтамиз.

Масжид одоблари

18-савол: Масжиднинг одоблари қандай?

Жавоб: 1: Масжидга ўнг қадамимиз билан кириб қуйидаги дуони ўқиймиз: "Бисмиллаҳ, Аллоҳуммафтаҳ лий абвааба роҳматика" маъноси: "Бисмиллаҳ, Аллоҳим менга раҳмат эшикларингни очгин!"

2: Икки ракат намоз ўқиб сўнгра ўтирамиз.

3: Намоз ўқиб турган одамлар олдидан кесиб ўтмаймиз, йўқолган нарсасини излаб бақриб турган одамга жавоб бермаймиз ва масжидда олди сотти қилмаймиз.

4: Масжиддан чап оёғимизда чиқиб, ушбу дуони ўқиймиз: "Аллоҳумма инний асъялука мин фадлика" (маъноси: "Аллоҳим, мен сенинг фазли карамингдан ато этишингни сўрайман!")

Саломлашиш одоблари

19-савол: Саломлашиш одоблари қандай?

Жавоб: 1: Агар мусулмон кишини кўрсак " Ассалому алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокаатуҳу",- деб салом берамиз. Саломсиз ёки қўлимизнинг ўзини кўтариб қўйишлик одобга тўғри келмайди.

2: Саломлашган одамимизнинг юзига қараб табассум қиламиз.

3: Ўнг қўлимиз билан саломлашамиз.

4: Агар бизга бирор киши салом берса унга ундан ҳам яхшироқ ёки ҳеч бўлмаса салом берганидек жавоб қайтарамиз.

5: Кофир инсонга саломни биринчи бўлиб бермаймиз. Агар у салом берса унга шу сингари жавоб қайтарамиз.

6: Ёши кичиклар катталарга, уловдагилар пиёдаларга, юриб кетаётганлар ўтирганларга ва оз жамоат кўпчиликка салом беради.

Манзилга киришлик учун изн сўраш одоблари

20-савол: Изн сўраш одоблари қандай?

Жавоб: 1: Бирор бир манзилга киришлик учун аввал изн сўраймиз.

2: Уч маротаба киришлик учун изн сўраймиз кейин эса ортимизга қайтиб кетамиз.

3: Эшикни уч маротаба оҳисталик билан чақирамиз ва эшикка юзимиз билан қараб эмас, балки, ўнг ёки чап томонимизда қилиб тураемиз.

4: Ота онамиз ёки бошқаларнинг ётоқхоналарига изн сўрамасдан кирмаймиз. Хусусан, бомдод намозидан олдин, қайлула вақтида ва хуфтондан кейин изн сўрамасдан киришлик мумкин эмас.

5: Яшалмайдиган касалхона ва бозор сингари жойларга изн сўрамасдан киришликда ҳеч қандай муаммо йўқ.

Ҳайвонларга шафқатли бўлиш одоблари

21-савол: Ҳайвонларга шафқатли бўлиш одоблари қандай?

Жавоб: 1: Ҳайвонларни озуқаси ва сувини берамиз.

2: Ҳайвонларга раҳмдил бўламиз ҳамда уларга тоқати кўтармайдиган нарсаларни юкламаймиз.

3: Уларни азобламаймиз ва озор бермаймиз.

Спорт билан шуғулланишлик одоблари

22-савол: Спорт билан шуғулланишлик одоблари қандай?

Жавоб: 1: Машғулотларимиздан мақсад Аллоҳ таолонинг ризоси ва тоат ибодатига кучли бўлишни мақсад қиламиз.

2: Намоз вақтларида ўйнамаймиз.

3: Ўғил болалар қизлар билан аралаш ҳолатда шуғулланмайди.

4: Агар спорт учун бирорта кийим кийсак авратларимизни ёпиши зарур.

6: Ҳаром бўлган спорт турлари билан шуғулланмаймиз. Жумладан, юзга уриладиган ва авратлар очиладиган спорт турларига қатнашишлик мумкин эмас.

Ҳазиллашиш одоблари

23-савол: Ҳазиллашиш одоблари қандай?

Жавоб: 1: Ҳазиллашишда ростгўй бўлиш ҳам ёлғон гапирмаслик.

2: Ҳазилимиз масҳара ва бировларга озор беришдан холи бўлиши.

3: Кўп ҳазиллашмаслик.

Аксириш одоблари

24-савол: Аксириш одоблари қандай?

- Жавоб: 1: Аксириганда оғзимизни қўлими ёки кийимимиз, ёки дастурўмол билан ёпишлик.
2: Аксиригандан сўнг Аллоҳга ҳамд айтиш.
3: Аксириган одам ҳамд айтса унга "Ярҳамукаллоҳ" деб айтиш.
4: Агар унга "Ярҳамукаллоҳ",- деб айтилса, " Яхдийкумуллоҳу ва юслиҳу баалакум",- деб айтиш.

Эснаш одоблари

25-савол: Эснаш одоблари қандай?

- Жавоб: 1: Эснаганда оғизни ёпишликка ҳаракат қилиш.
2: Эснаганда овоз чиқармаслик.
3: Оғизни қўл билан ёпишлик.

Қуръони каримни тиловат қилишлик одоблари

26-савол: Қуръони карим тиловат қилишлик одоблари қандай?

- Жавоб: 1: Қуръони каримни таҳорат билан ўқишлик.
2: Одоб ва виқор билан ўтиришлик.
3: Тиловатни бошлашдан олдин "аъзубиллаҳ"ни ўқишлик.
4: Тиловат қилганда тадаббур билан ўқишлик.

*****

Одоб-ахлоқлар қисми

1-савол: Чиройли хулқнинг қандай фазилати бор?

Жавоб: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: «Мўминларнинг энг тўлиқ иймонлиги хулқи чиройли бўлгандир». Термизий ва Аҳмад ривояти

2-савол: Нима учун исломий ахлоқларга амал қиламиз?

- Жавоб: 1: Чиройли хулқ Аллоҳнинг яхши кўришлигига сабаб бўлади.
2: Инсонларнинг ҳам яхши кўришлигининг сабаби чиройли хулқдир.
3: Қиёмат кунда тарозидаги энг оғир нарса.
4: Ажр савобнинг кўпайтириб берилиши ҳам чиройли хулқ сабабли бўлади.
5: Иймоннинг комил бўлишлигининг аломати.

3-савол: Чиройли хулқлар қаердан олинади ?

Жавоб: 1: Чиройли хулқлар, аввало, Қуръони каримдан олинади. Аллоҳ таоло айтади: «Албатта, бу Қуръон энг тўғри йўлга ҳидоят қилур» [Исро сураси: 57]. 2: Ҳадиси шарифдан олинади. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар: «Албатта, мен чиройли хулқларни тўлиқлашлик учун юборилганман». Аҳмад ривояти

4-савол: Эҳсон сифатидаги чиройли хулқлар ва уларнинг кўриниши.

Жавоб: Эҳсон- Аллоҳ таолонинг доимо кузатиб туришлигини сезиб юриш ҳамда бандаларга яхшилиқ қилишлиқдир.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар: «Албатта, Аллоҳ ҳар бир нарсада яхшилиқ(қилиш)ни ёзиб қўйди». Муслим ривояти

Эҳсоннинг кўринишлари қуйидагича:

Аллоҳнинг ибодатида эҳсон қилишлик. Бу эса ихлос орқали амалга ошади.

Ота-онага яхшилиқ қилишлик сўз ва амал орқали амалга ошади.

Қавму қариндошларга яхшилиқ қилишлик.

Қўшниларга яхшилиқ қилишлик.

Етим ва мискинларга яхшилиқ қилишлик.

Ўзимизга ёмонлик қилган кишиларга яхшилиқ қилишлик.

Гапиришлиқда хушмуомала бўлишлик.

Баҳс-мунозарада одобли бўлишлик.

Ҳайвонларга яхшилиқ қилишлик.

5-савол: Эҳсоннинг қаршисида нима туради?

Жавоб: Эҳсоннинг зидди ёмонлик қилишдир.
Булар жумласидан ибодатда ихлосни йўқотиш.
Ота-онага оқ бўлиш.
Қариндош-уруғчиликни узиш.
Ёмон кўшничилик.

Фақир-мискинларни тарк қилиш ва ундан ташқари бошқа ёмон сўз ва феъллар

6-савол: Омонатнинг турларини ва кўринишларини айтиб беринг!

Жавоб:

1-Аллоҳ таолонинг ҳуқуқларини сақлашликдаги омонат.

Омонатнинг кўринишларидан: намоз, закот, рўза, ҳаж ва бошқа Аллоҳ фарз қилган ибодатларни бажаришда омонатгўй бўлишлик.

2-Бандаларнинг ҳуқуқларини бажаришдаги омонатлар:

– Инсонларнинг обрўларини сақлаш.

– Мол-дунёларини

– Қонларини

– Сирларини ва жамийки сенга омонат топширган нарсаларини сақлашдир.

Муваффақиятга эришувчиларнинг сифатларини зикр қилиб Аллоҳ айтадики: «Улар омонатларига ва аҳдларига риоя қилгувчилардир» [Мўминўн сураси: 8].

7-савол: Омонатнинг зидди нима?

Жавоб: Ҳиёнат, бу Аллоҳнинг ва инсонларнинг ҳуқуқларини зое қилишдир.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мунофиқнинг аломати учтадир», – дедиларда, – «Агар унга омонат топширилса, хиёнат қилади», - дедилар. Муттафақун алайҳ

8-савол: Ростгўйлик сифатини зикр қилинг!

Жавоб: Ҳақиқатни айтиш ёки бир нарса қандай бўлса, шундай сифатлаш.

Унинг кўринишларидан:

Инсонлар билан мулоқотда ростгўй бўлишлик.

Ваъдага вафо қилишлик.

Ҳар бир сўз ва амалда ростгўй бўлиш.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ростгўйлик яхшиликка олиб боради. Яхшилик эса жаннатга олиб боради. Киши рост сўзлаб юради. Ҳаттоки, Аллоҳ ҳузурида сиддиқ (ростгўй) деб ёзилади», - дедилар. Муттафақун алайҳ

9-савол: Ростгўйликнинг зидди нима?

Жавоб: Ёлғончилик, Бу ҳақиқатнинг зидди. Улардан: Инсонлар билан мулоқотда ёлғончилик қилиш ва ёлғондан гувоҳлик бериш кабилар.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ёлғончилик ёмонликка олиб боради. Ёмонлик эса дўзахга олиб боради. Киши ёлғон сўзлаб юради. Ҳаттоки, Аллоҳ ҳузурида каззоб (ёлғончи) деб ёзилади», - дедилар. Муттафақун алайҳ Яна Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мунофиқнинг белгиси учтадир» – дедиларда – «Гапирса, ёлғон гапиради ва агар ваъда берса, хилоф қилади», - дедилар. Муттафақун алайҳ

10-савол: Сабрнинг турларини зикр қилинг!

Жавоб: – Аллоҳнинг итоатида сабр қилиш.

– Маъсиятлардан сақланиб сабр қилишлик.

– Аллоҳнинг тақдирига ёзган аламларига сабр қилиш ва барча ҳолатларда Аллоҳга ҳамд айтиш.

Аллоҳ таоло айтади: «Аллоҳ сабрлиларни севади» [Оли-Имрон сураси 146]. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мўминнинг иши ажабланарли, ҳайратомуздир. Ҳамма иши унга яхшилик келтираверади. Бу мўминларга хос бўлиб, улардан бошқаларда ундай эмас. Агар унга хурсанд қилувчи нарса етса, шукр қилади. Бу у учун яхшидир. Агар зарар берувчи нарса етса, сабр қилади. Бу ҳам унинг учун яхши бўлади», - дедилар. Муслим ривояти

11-савол: Сабрнинг зидди нима?

Жавоб: Аллоҳга итоат қилишда, маъсиятларда бетоқатлик, сабрсизлик қилиш ва тақдирига ёзган нарсаларига сўз ва феъл билан ғзабини кўрсатиш.

Кўринишларидан:

- Ҳалимни орзу қилиш.
- Ҳзининг юзига уриш.
- Кийимини йиртиш
- сочини юлиш
- ўзини дуойибад қилиши.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Албатта, мукофотнинг катталиги балонинг катталигига қараб бўлади. Албатта, Аллоҳ таоло қачон бир қавмга муҳаббат қилса, бало ила синаб кўради. Ким рози бўлса, унга ризолик бўлади. Ким ғзаб қилса, унга ғзаб бўлади»,- дедилар. Термизий ва Ибн Можа ривояти

12-савол: Ёрдамлашиш хулқини зикр қилинг!

Жавоб: Инсонлар яхшилик ва ҳақда бир-бирларига ёрдам беришларидир.

Ёрдамлашишнинг кўринишлари:

- Ҳақларни ўз эгаларига қайтаришда ёрдамлашиш.
- Золимнинг зулмидан қайтаришдаги ёрдамлашиш.
- Инсонларнинг ва мискинларнинг ҳожатларини ўташдаги ёрдамлашиш.
- Барча яхши ишларда ёрдамлашиш.
- Гуноҳ, маъсият ва одамларга азият беришда ёрдамлашмаслик

Аллоҳ таоло айтади: «Яхшилик ва тақво йўлида ҳамкорлик қилинг. Гуноҳ ва душманлик йўлида ҳамкорлик қилманг. Аллоҳга тақво қилинг. Албатта, Аллоҳ иқоби шиддатли зотдир» [Маида сураси: 2]. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мўминлар бир-бирига ёпишган иморат кабидир. Баъзиси баъзисини мустаҳкамлаб туради», - дедилар. Муттафақун алайҳ Ва яна Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: Мусулмон мусулмоннинг биродаридир – унга зулм қилмайди, уни (қийналган вақтида) ёрдамсиз ташлаб қўймайди. Банда биродарини ҳожатини аритар экан, Аллоҳ унинг ўзининг ҳожатини аритади. Ким бир мўминнинг дунё ғамларидан бир ғамини аритса, Аллоҳ унинг Қиёмат кундаги ғамларидан бир ғамини аритади. Ким бир мусулмонни(нг айбларини) беркитса, Аллоҳ дунё ва охирада уни(нг айбларини) беркитади. Муттафақун алайҳ

13-савол: Ҳаё хулқининг турларини айтиб беринг!

Жавоб:1:Аллоҳ таолодан ҳаё қилиш, у зотга осийлик қилмаслик ила бўлади.

2:Инсонлардан ҳаё қилиш: ёмон-фақш сўзларни айтмаслик ва уларни авратларини очмаслик кабилар билан бўлади.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Иймон етмиш нечта ёки олтмиш нечта шуъбадан иборатдир. Унинг энг афзали «Лаа илааҳа иллаллоҳ» демоқ ва энг кичиги йўлдаги озор берадиган нарсани олиб ташлаш. Ҳаё иймоннинг шуъбасидир»,- дедилар. Муслим ривояти

14-савол: Раҳмдилликнинг кўринишларини айтиб беринг!

Жавоб: – Катта ёшдаги инсонларга раҳм қилиш ва уларни улуғлаш.

- Чақалоқ ва ёш болаларга раҳм қилиш.
- Фақир, мискин ва муҳтожларга раҳм қилиш.
- Ҳайвонларни едириб, ичириб ва озор бермай раҳм қилиш.

Бу нарсаларга далил, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг куйидаги ҳадисларига боқинг: «Мўминларнинг ўзаро дўстликлари, раҳм қилишлари ва меҳр кўрсатишлари худди бир жасадга ўхшайди. Ундаги бир аъзо хаста бўлса, жасаднинг қолгани унга кўшилиб бедор бўлади ва иситмайди»,- дедилар. Муттафақун алайҳ Ва яна Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Раҳмдиларга Аллоҳ таоло раҳм қилади. Ердагиларга раҳм қилинг. Сизга осмондаги Зот раҳм қилади»,- деганлар. Абу Довуд ва Термизий ривояти

15-савол: Муҳаббатнинг қандай турлари бор?

Жавоб: Аллоҳ таолога бўлган муҳаббат.

Аллоҳ таоло айтади: «Иймонли кишиларнинг Аллоҳга бўлган муҳаббатлари қаттиқроқдир» [Бақара сураси: 165].

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам ни яхши кўришлик.

У киши айтадиларки: «Нафсим унинг қўлида бўлган зотга қасамки, Мен сизларга отасидан ҳам, боласидан ҳам суюклироқ бўлмагунимча, сизлардан бирортангиз ҳақиқий мўмин бўла олмайсизлар». Бухорий ривояти

Мўминларни яхши кўриш, ўзига нимани яхши кўрса, мўминларга ҳам шу нарсани яхши кўришлик. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Сизлардан бирортангиз ўзи яхши кўрган нарсани биродарига раво кўрмагунича мўмин бўлмайди», - дедилар. Бухорий ривояти

16-савол: Хушмуомалалик ҳақида айтиб беринг!

Жавоб: Инсоннинг юзида табассум ва лутф ёрқин бўлиб туриши ва учрашган вақтда хурсанд холда учрашишлик.

Яъни инсонлар кўрганда қочадиган қовоғи солиқ инсоннинг тескариси.

Хушмуомалалик ҳақида ҳар хил ҳадислар келган. Абу Зарр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам менга: «Яхши ишларнинг бирортасини пас санама, ҳаттоки биродарингга табассум ила учарашишни (ҳам пас санама)», - дедилар. Муслим ривояти Ва яна Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Биродарингнинг юзига табассум қилишинг ҳам садақадир», - деганлар. Термизий ривояти

17-савол: Ҳасад нима?

Жавоб: Ҳасад-бирова етган неъматга рашк билан қараш ва ўша неъматнинг ўз соҳибидан кетишини қаттиқ хоҳлашдир.

Аллоҳ таоло айтади: «Ва ҳасад қилаётган ҳасадгўйнинг ёмонлигидан (паноҳ беришини сўраб илтижо қилурман)»[Фалақ сураси: 5].

Анас ибн Моликдан ривоят қилинади: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Бир-бирингизга ҳасад қилманглар, бир-бирингизни ёмон кўрманглар, орқангизни ўгириб (юз кўрмас бўлиб) кетманглар. Аллоҳнинг (бир-бирига) биродар бандалари бўлинглар!», - дедилар. Бухорий ва Муслим ривояти

18-савол: Истиҳзоъ бу нима?

Жавоб: Истиҳзоъ – бошқа бир мусулмон биродарининг устидан кулиш ва обрўсини тўкишдир. Ва бу нарса мумкин эмас.

Аллоҳ таоло бу нарсадан қайтариб, шундай деб марҳамат қилади: «Эй иймон келтирганлар! Бир қавм бошқасини масҳара қилмасин, эҳтимол улар булардан яхшироқдир. Ва аёллар ҳам бошқа аёлларни (масҳара қилмасин), эҳтимол улар булардан яхшироқдир. Ва ўзингизни ўзингиз мазах қилманг, бир-бирингизга лақаб қўйманг. Иймондан кейин фосиқлик исми нақадар ёмон! Ва ким тавба қилмаса, бас, ана ўшалар ўзлари золимлардир» [Ҳужурот сураси: 11].

19-савол: Тавозеълилик бу нима?

Жавоб: Ўзини бошқалардан баланд қўймаслик, бошқаларни камситмаслик ва ҳақни рад қилмасликдир.

Аллоҳ таоло айтади: «Раҳмоннинг бандалари ер юзида тавозуъ ила юрадиганлардир» [Фурқон сураси: 63]. . Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким Аллоҳ учун ўзини тавозеъ тутса Аллоҳ унинг обрўсини кўтариб қўяди», - дедилар. Муслим ривояти Ва яна айтадиларки: «Аллоҳ менга сизларнинг биринглар бошқасининг устидан фахрланмаслиги ва жабр қилмаслиги учун тавозеъли бўлишга буюришимни ваҳий қилди». Муслим ривояти

20-савол: Ҳаром кибрнинг турлари қайсилар?

Жавоб: 1: Ҳақнинг устидан кибр қилиш, яъни ҳақни рад қилиб қабул қилмаслик.

2: Инсонларга нисбатан кибр қилиш, камситиш ва обрўсини ерга уриш каби ишлар ила бўлади.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Қалбида зарра оғирлигида кибри бор киши жаннатга кирмайди», - дедилар. «Эй Аллоҳнинг расули! Киши кийими гўзал бўлишини, пойафзали гўзал бўлишини ёқтиради-ку?» - деди бир одам. «Албатта, Аллоҳ гўзалдир ва гўзалликни севадир. Кибр ҳақни инкор қилиш ва одамларни ҳақир санашдир», - дедилар. Муслим ривояти

– Ҳақни рад қилиш.

– Инсонларни паст санаш.

– Яхши кийим ва оёқ кийим кийиш кибрдан эмас.

21-савол: Ҳаром бўлган муттаҳамликнинг баъзи турларини айтиб беринг!

Жавоб:– Олди-соттида матонинг айбини яшириб алдашлик.

– Илм олишда муттаҳамлик қилишлик. Масалан, талабалар имтиҳонга киргандаги турли хил ялғонлари ёки беркитиб, бир-биридан кўчириш кабилар.

– Гаплашаётгандаги муттаҳамлик. Масалан, ёлғон гувоҳлик бериш, алдаш кабилар.

– Гапирганига ва инсонлар билан тузган иттифоқига вафо қилмаслик.

Муттаҳамликдан қайтаришга далолат қилган ҳадислардан: «Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам савдогарнинг қопда турган молига қўлларини ботириб кўрдилар. Қарасалар, қўллари хўл бўлди. (усти қуруқ... Қопдаги молнинг таги ёмон, усти чиройли қилиб қўйилган) Шунда: «Эй мол эгаси, бу нима?», - дедилар. Шунда: «Эй Расулulloҳ, ёмғир тегиб қолди», - деди. «Одамлар кўриши учун устига чиқариб қўймайсанми?! Ким бизни алдаса биздан эмас», - дедилар. Муслим ривояти

22-савол: Ғийбат нима?

Жавоб: Биродарингизни ўзи ёмон кўрган нарса билан, уни йўқлигида зикр қилишингиз.

Аллоҳ таоло айтади: «Баъзиларингиз баъзиларингизни ғийбат қилманглар. Сизлардан бирорталарингиз ўзининг ўлган биродарининг гўштини ейишни яхши кўрадимиз? Ҳа, ёмон кўрасизлар. Аллоҳдан кўрқинглар! Албатта, Аллоҳ тавбани кўп қабул қилувчи ва раҳмлидир» [Ҳужурот сураси: 12].

23-савол: Чақимчилик бу нима?

Жавоб: Одамлар орасини бузиш учун гап ташишлик.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Одамларнинг орасини бузиш учун гап ташувчи одам жаннатга кирмайди», - дедилар. Муслим ривояти

24-савол: Дангасалик бу нима?

Жавоб: Яхши ишларни ва ўзининг устидаги вожиб ишларни қилишда эринишлик.

Улардан: фарз-вожиб амалларни қилишдаги дангасалик.

Аллоҳ таоло айтади: «Албатта, мунофиқлар Аллоҳни алдамоқчи бўларлар. Ҳолбуки, Аллоҳ уларни «алдовчи»дир. Агар намозга турсалар, дангасалик билан, хўжакўрсинга турарлар ва Аллоҳни камдан кам зикр қиларлар» [Нисо сураси: 142].

Мўмин дангасаликни, ланжликни, бўшаганликни ташлаб, бу дунёда Аллоҳни рози қиладиган амалларга ҳаракат қилиб бел боғлаши керак бўлади.

25-савол: Ғазабнинг турларини айтиб беринг!

Жавоб: 1: Мақталинган ғазаб: Бу Аллоҳ учун бўлади. Масалан, кофир ёки мунофиқлар, ёки бошқалар Аллоҳ ҳаром қилган ишни қилсалар.

2: Қораланган ғазаб: Бундай ғазаб, инсоннинг айтиши ва қилиши мумкин бўлмаган ишларни қилдиради ва айттиради.

Қораланган ғазабнинг муолажаси:

– Таҳорат.

– Турган бўлса, ўтиришлик, ўтирган бўлса ётишлик.

Ва Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: «Ғазабланма», - деган васиятларига қулоқ тутишлик.

– Ғазабланган вақтда нафси жиловлашлик.

– Аллоҳ таолодан рожим бўлган шайтондан паноҳ сўрашлик.

– Сукут қилмоқ.

26-саво: Жосуслик бу нима?

Жавоб: Инсонларнинг авратларини ва беркитган барча нарсаларини очиш, фош қилишлик.

Ҳаром бўлган турларидан:

Инсонларнинг уйларига авратларига интилишлик ва боқишлик.

– Бошқа одамларнинг гапини яширинча эшитиш.

Аллоҳ таоло айтади: «Жосуслик қилманглар...» [Ҳужурот сураси: 12].

27-савол: Исроф, бахиллик ва сахийлик-булар нима?

Жавоб: Исроф: молни нотўғри йўлга ишлатишдир.

Унинг акси бахиллик: У ҳақдан молни тийишлиқдир.

Саҳиҳ-тўғри нарса эса, мусулмон, у иккаласининг ўртасида саҳий бўлиши керақдир

Аллоҳ таоло айтади: «Улар инфоқ қилганларида исроф ҳам ва хасислик ҳам қилмаслар. У иккиси ўртасида мўътадил бўлурлар» [Фурқон сураси: 67].

28-савол: Қўрқоқлик нима ва шижоат нима?

Жавоб: Қўрқоқлик- кўрқмаслик керак бўлган нарсалардан кўрқишлик.

Мисол учун ҳақ сўзни айтишлиқдан ёки мункар ишни қайтаришдан кўрқишлик.

Шижоат: бу- ҳақиқатга қараб интилишлик. Бунга ислом ва мусулмонларни ҳимоя қилишлик учун жиҳод майдонларига шошилишлик яққол мисол бўла олади.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дуоларида шундай деб айтадилар: «Эй Аллоҳим, мен сендан кўрқоқликдан паноҳ беришингни сўрайман». Ва яна Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: Кучли мўъмин заиф мўъминга қараганда Аллоҳга суюклироқдир ва иккаласида ҳам яхшилик бордир. Муслим ривояти

29-савол: Ҳаром саналган сўзлар қайсилар?

Жавоб: Лаънат айтиш ва бировни ҳақорат қилиш.

Мисол учун бирор бир кимсани "ҳайвон" деб айтишлик ҳам шу жумладан.

Ёки аврат саналган жойларни ва фаҳш сўзларни ишлатишлик.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам буларнинг барчасидан тийдилар ва айтдилар: «Мўмин киши ҳақоратловчи ҳам, лаънатловчи ҳам, тили хунук ҳам, беадаб ҳам бўлмайди». Термизий ва Ибн Ҳиббон ривояти

30-савол: Мусулмон кишининг чиройли хулқланишига ёрдам берадиган омиллар қайсилар?

Жавоб: 1: Аллоҳ таолодан чиройли хулқ беришини сўраб дуо қилмоқлик.

2: Аллоҳ таоло доимо кузатиб туришлигини ҳис қилиш.

3: Чиройли хулқнинг савобини ва у сабабли жаннатга кириш мумкин эканлигини эсламоқ.

4: Ёмон хулқнинг гуноҳ экани ва дўзахга олиб кириши мумкин эканлигини унутмаслик.

5: Чиройли хулқ Аллоҳ таоло ва бандаларнинг шу кишига бўлган муҳаббатини оширишлигини ва акси эса Аллоҳ ва одамларнинг ёмон кўришига олиб келишини эшлаш.

6: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сийратларини ўқиш ва унга эргашиш.

7: Яхши дўстлар билан бирга бўлиб, ахлоқсиз инсонлардан йироқ бўлиш.

*****

Зикр ва дуолар қисми

1-савол: Зикрнинг фазилати қандай?

Жавоб: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтадилар: «Роббисини зикр қилган инсон билан зикр қилмаган инсоннинг мисоли худди ўлик ва тирик инсоннинг мисоли кабидир». Бухорий ривояти Чунки инсон ҳаётининг қиймати Роббисини зикр қилиши миқдорича бўлади.

2-савол: Зикрнинг қандай фойдаси бор ?

Жавоб: 1: Аллоҳ таолони рози қилади.

2: Шайтонни узоқ қилади.

3: Мусулмон кишини ёмонликлардан сақлайди.

4: Зикр орқали кўплаган савоб ва ажрлар келади.

3-савол: Энг афзал зикр қайси?

Жавоб: "Ла илаҳа иллаллоҳ" калимаси. Термизий ва Ибн Можа ривояти

4-савол: Уйқудан турганимизда нима деб зикр қиламиз?

Ўқилиши: «Алҳамду лиллаҳиллазии аҳйаанаа баъда маа амаатанаа ва илайҳин нушуур». Маъноси: «Бизга ўлдиргандан сўнг (яна) ҳаёт берган Аллоҳга ҳамд бўлсин. Қайтиш унгадир!», -деб айтамиз. Муттафақун алайҳи

5-савол: Кийим кийганда ўқиладиган дуо қайси?

Жавоб: Ўқилиши: «Алҳамду лиллаҳиллазий касааний хазаа ва розаконийҳи мин ғойри хавлин минний ва лаа қувваҳ». Маъноси: «Менга бу кийимни мендан ҳеч қандай куч ва ҳаракатсиз кийгизган Аллоҳ таолога ҳамдалар бўлсин». Абу Довуд, Термизий ва бошқалар ривояти

6-савол: Кийимни ечганда ўқиладиган дуо қайси?

Жавоб: Бисмиллаҳ. Термизий ривояти

7-савол: Янги кийим кийганда айтиладиган дуо қайси?

Жавоб: Ҳикмати: «Аллоҳумма, лакал-ҳамду анта касавманийх. Асалука мин хойриҳи ва хойри маа сунийа лаҳ. Ва аъузу бика мин шарриҳи ва шарри маа сунийа лаҳ». Маъноси: «Эй Аллоҳим! Сенга ҳамд бўлсин! Сен буни менга кийгиздинг. Мен Сендан унинг ва унда қилинган нарсанинг яхшилигини сўрайман. Унинг ва унда қилинган нарсанинг ёмонлигидан паноҳ тилайман». Абу Довуд ва Термизий ривояти

8-савол: Янги кийим кийган кишига айтиладиган дуо қайси?

Жавоб: Агар бошқа инсоннинг янги кийим олганини кўрсак, унга дуо қилиб шундай деймиз: Ҳикмати: «Тублий ва юхлифуллоҳу таъаалаа». Маъноси: «Эскиртиб - тўзитгин, Аллоҳ таоло ўрнини тўлдирсин». Абу Довуд ривояти

9-савол: Ҳало (ҳожатхона)дан чиқилаётганда ўқиладиган дуо қайси?

Жавоб: Ҳикмати: «Бисмиллаҳ. Аллоҳумма, инний аъузу бика минал-хубси вал-хобааис». Маъноси: «Аллоҳим! Албатта, мен Сендан эркак ва урғочи жинлардан паноҳ беришингни сўрайман». Муттафақун алайҳ

10-савол: Ҳало (ҳожатхона)дан чиқилаётганда ўқиладиган дуо қайси?

Жавоб: Ҳикмати: «Фуфроонака». Маъноси: «Мағфират этгин». Абу Довуд ва Термизий ривояти

11-савол: Таҳорат олишдан олдин айтиладиган зикр қайси?

Жавоб: «Бисмиллаҳ». Абу Довуд ва бошқалар ривояти

12-савол: Таҳоратдан сўнг айтиладиган зикр қайси?

Жавоб: Ҳикмати: «Ашҳаду аллаа илааҳа иллаллоҳ, ваҳдаҳуу лаа шарийка лаҳуу ва ашҳаду анна Муҳаммадан рабдуҳуу ва росуулуҳ». Маъноси: «Гувоҳлик бераманки, Аллоҳдан ўзга (ҳақ) илоҳ йўқ. У шериксиздир. Гувоҳлик бераманки, Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг кули ва Расулидир». Муслим ривояти

13-савол: Манзил-уйдан чиқишда ўқиладиган зикр қайси?

Жавоб: Ҳикмати: «Бисмиллаҳ, таваккалту раалаллоҳ, ва лаа ҳавла ва лаа қуввата иллаа биллааҳ». Маъноси: «Бисмиллаҳ, Аллоҳга таваккал қилдим. Куч ва қувват ёлғиз Аллоҳдадир». Абу Довуд ва Термизий ривояти

14-савол: Манзил-уйга киришда айтиладиган зикр қайси?

Жавоб: Ҳикмати: «Бисмиллаҳи валажнаа ва бисмиллаҳи хорожнаа ва раалаа Роббинаа таваккалнаа». Маъноси: «Аллоҳ номи билан кирдик ва Аллоҳ номи билан чиқдик ва Роббимизга таваккул этдик». Абу Довуд ривояти

15-савол: Масжидга киришда ўқиладиган дуо қайси?

Жавоб: Ҳикмати: «Аллоҳуммафтаҳ лий абвааба роҳматик». Маъноси: «Аллоҳим! Менга раҳмат эшикларингни очгин».

16-савол: Масжиддан чиқишда ўқиладиган дуо қайси?

Жавоб: Ҳикмати: «Аллоҳумма, инний асалука мин фазлик». Маъноси: «Аллоҳим! Мен Сенинг фазлумарҳаматингдан сўрайман».

17-савол: Азон зикрлари қайсилар?

Жавоб: «Ҳайя алас-солат» ва «Ҳайя алал-фалаҳ»дан бошқаларида муаззин сўзи қайтарилади. «Ҳайя алас-солат» ва «Ҳайя алал-фалаҳ» дейилганда (азон эшитгувчи)«Ла ҳавла ва ла қуввата илла биллааҳ», - деб айтади. Муттафақун алайҳ

18-савол: Муаззинга жавоб бергач (яъни, унинг айтганларини такрорлаб бўлгач) нима қилади?

Жавоб: Набий саллаллоҳу алайҳи ва салламга салот-дуо айтади. Муслим ривояти Ўқилиши: «Аллоҳумма, Робба ҳаазихид- даъватит-тааммаҳ, вас-солатил- кооимаҳ, аати Муҳаммаданил-васийлама вал-фазийлах, вабъасху мақооман маҳмууданил-ллазий ваъадтах, (иннака лаа тухлифул-мийъаад)». Маъноси: «Ушбу комил даъватнинг, ҳозир бўлган-қоим намознинг Парвардигори бўлган эй Аллоҳ! Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва салламга васила(киёматда Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам дуо-сўровлари билан ҳисоб бошланади) ва фазила ато этгин. Уни Ўзинг ваъда қилган мақтовли мақомга чиқаргин. [Албатта, Сен ваъдага хилоф қилмайсан]». Бухорий ривояти

Азон билан иқомат оралиғидаги вақтда ўзи учун дуо қилади. Бу вақтда (қилинган) дуо қайтарилмайди (мақбулдир).

19-савол: Эрталаб ва кечқурун айтиладиган зикрлар қайсилар?

Жавоб: 1: Оят-ал-Курсийни ўқийди. «Аллоҳ Ундан ўзга илоҳ йўқ зотдир. У тирик ва қаййумдир. Уни мудроқ ҳам, уйқу ҳам олмас. Осмонлару ердаги нарсалар Уникидир. Унинг ҳузурида Ўзининг изнисиз ҳеч ким шафоат қила олмас. У уларнинг олдиларидаги нарсани ҳам, ортларидаги нарсани ҳам билур. Унинг илмидан ҳеч нарсани ихота қила олмаслар, магар Ўзи хоҳлаганини, холос. Унинг курсиси осмонлару ерни қамраган. Уларни муҳофаза қилиш уни чарчатмас. Ва У Олий ва Азим (Буюк) зотдир» [Бақара сураси: 255]. 2- Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм. Айтинг: «У Аллоҳ ягонадир». Аллоҳ сомаддир. (Ҳожатларни ва рағбатларни қондирувчидир.) У туғмаган ва туғилмаган. Ва Унга ҳеч ким тенг бўлмаган Бу сурани уч марта ўқийди. Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм. Тонг Роббисидан паноҳ сўрайман. У яратган нарсалар ёмонлигидан. Ва кириб келган қоронғулик ёмонлигидан. Ва тугунларга дам солувчилар ёмонлигидан. Ва ҳасад қилган ҳасадчининг ёмонлигидан, деб айт». Бу сурани уч марта ўқийди. Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм. «Одамлар Роббисидан. Одамлар Подшоҳидан. Одамлар Илоҳидан паноҳ сўрайман. Беркиниб, кўриниб турувчи васвоснинг. Одамлар қалбига васваса соладиганнинг. Жинлардан ва одамлардан бўлганнинг ёмонлигидан, деб айт». Бу сурани уч марта ўқийди. «Аллоҳумма, анта Роббий. Лаа илааҳа илла ант. Холақтаний ва ана ъабдука ва ана ъалаа ъаҳдика ва ваъдика мас-мастатоът. Аъузу бика мин шарри маа сонаът. Абуу 'у лака би-неъматика ъалайя ва абуу 'у би-занбий. Фағфир лий фа иннаҳуу лаа яғфируз-зунууба иллаа ант». Таржимаси: «Аллоҳим! Сен Роббимсан ва Сендан ўзга (ҳақ) илоҳ йўқ. Мен Сенинг қулингман. Мен қурбим етганича Сенинг (алмийсоқда олган) аҳд-паймонинг ва (Пайғамбаринг тилида берган; ширк келтирмаган бандангни жаннатга киритиш) ваъданг (га эришиш)да (қўлимдан келганича тиришиб) турибман. Ўзим қилган нарсалар ёмонлигидан Сендан паноҳ бершингни тилайман. Сенинг менга берган неъматларингни ҳам, қилган гуноҳларимни ҳам эътироф этаман. Мени мағфират эт. Албатта, фақат Сенгина гуноҳларни кечирувчисан». Бухорий ривояти

20-савол: Уйқудан олдин нима деймиз?

Жавоб: «Бисмаллооҳумма амууту ва аҳйаа». Таржимаси: «Аллоҳим! Сенинг исминг билан ўлиб, Сенинг исминг билан яшайман (тирик бўламан)». Муттафақун алайҳ

21-савол: Овқат ейишдан олдин нима деймиз?

Жавоб: «Бисмиллаҳ».

Агар бошида айтишни эсдан чиқарсак:

«Бисмиллаҳи фии аввалиҳи ва аахириҳи», - деймиз. Абу Довуд ва Термизий ривояти

22-савол: Овқат еб битгач нима деймиз?

Жавоб: «Алҳамдулиллаҳил-лазий атъаманий ҳазаа ва розақонийҳи мин ғоирӣ ҳавлин минний ва лаа қувваҳ» Таржимаси: «Мен томондан ҳеч қандай ҳаракат ва қувватсиз менга бу таомни едирган ва шу билан ризқлантирган Аллоҳга ҳамдлар бўлсин». Абу Довуд, Ибн Можа ва бошқалар ривояти

23-савол: Тоам эгасига меҳмон нима деб дуо қилади?

Жавоб: «Аллоҳумма баарик лаҳум фиимаа розақтахум, вағфирлаҳум варҳамҳум». Таржимаси: «Аллоҳим уларга берган ризқингда уларга барака бергин, уларни мағфират ва раҳм қилгин». Муслим ривояти

24-савол: Акса берса, инсон нима дейди?

Жавоб: «Алхамдулиллаҳ».

Биродари ёки дўсти «Ярхамукаллоҳ», - десин.

Агар шундай дейдиган бўлса: «Яҳдийкумуллоҳ ва йўслиҳу баалакум», - десин. Бухорий ривояти

25-савол: Мажлис тугагач, туришдан олдин нима дейди?

Мажлиснинг каффорот дуоси қайси?

Жавоб: «Субҳанакаллоҳумма ва бихамдик, ашҳаду алла илаҳа илла анта, астағфирука ва атубу илайк». Таржимаси: «(Роббим, Сен барча айбу нуқсондан покдирсан. Сенинг ҳамдинг билан тасбеҳлар айтаман. Гувоҳлик бераманки, Сендан ўзга ҳеч бир барҳақ маъбуд йўқ. Сендан истиғфор сўрайман ва Сенга тавбалар қиламан». Абу Довуд, Тирмизий ва бошқалар ривояти

Маркабга миниш дуоси қайси?

Жавоб: «Бисмиллаҳ , ва-алҳамдулиллаҳ (субҳаналлази саххоро лана ҳаза ва ма кунна-лаҳу муқринин. Ва инна ила роббина ламунқолибун) алҳамдулиллаҳ, алҳамдулиллаҳ, алҳамдулиллаҳ, Аллоҳу акбар , Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар, Субҳанакаллоҳумма инни золамту нафси фағфирли фа-иннаҳу ла йағфиру-аз-зунуба илла ант». Абу Довуд ва Термизий ривояти

27-савол: Сафар дуоси қайси?

«Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар (Субҳаналлази саххоро лана ҳаза ва ма кунна лаҳу муқринин. Ва инна илаа роббина ламун-қолибуун) Аллоҳумма инна насъалука фи сафарина ҳаза ал-бирро ваттақва ва миналҳамал ма тардо, Аллоҳумма хаввин ғалайна сафарона ҳаза. Ватви ғанна буъдах. Аллоҳумма антассоҳибу фиссафар валҳолифату фил аҳл. Аллоҳумма инни аъзуз бика мин ваъсаиссафар ва қаъабатил манзор ва су'ио мунқолаби филмаали вал'аҳл». Таржимаси: «Аллоҳ буюкроқдир! Аллоҳ буюкроқдир! Аллоҳ буюкроқдир! «Бизларга бу (кема, сайёра ёки от-улов)ни бўйсундириб кўйган Зот (яъни, Аллоҳ барча айбу нуқсондан) покдир. Бизлар ўзимиз бунга қодир эмас эдик. Шак-шубҳасиз бизлар (барчамиз) Парвардигоримизга қайтувчидирмиз». (Зухруф: 13). «Аллоҳим! Бизлар Сендан ушбу сафаримизда тоат-ибодатларни, тақвони ва сен рози бўладиган амалларни сўраймиз. Роббим! Сафардаги йўлдош ҳам, хонадонда ўринбосар-халифа ҳам Ўзингдирсан! Аллоҳим! Мен Сендан сафар машаққатларидан, қайғули-ёмон нарсалар (кўринишлар) дан ҳамда мол-мулк ва оилага етадиган зиён-заҳматдан паноҳ беришингни сўрайман».

Сафардан қайтганида ҳам юқоридагиларни такрорлайди ва куйидагиларни кўшимча қилади:

«(Биз) қайтувчилар, тавба қилувчилар, ибодат этувчилар ва Парвардигоримизга ҳамд айтувчилармиз» Муслим ривояти

28-савол: Мусофир Муқимга нима деб дуо қилади?

Жавоб: «Аставдиъкумуллоҳиллази лаа тадийъу вада'иъух» Таржимаси: «Сизларни омонати (ҳеч вақт) зое бўлмайдиган Аллоҳга топширдим». Ахмад ва Ибн Можа ривояти

29-савол: Муқим мусофирга нима деб дуо қилади?

Жавоб: Ўқилиши: «Аставдиъуллоҳа диинака ва амаанатака ва ховаатиима аъмаалик» Таржимаси: «Динингизни, омонатингизни ва амалингизнинг хотималарини (охирини) Аллоҳга топширдим» Ахмад ва Термизий ривояти

30-савол: Бозорга кириш дуоси қайси?

Жавоб: «Лаа илааҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу лаа шарика лаҳ, лаҳул мулку ва лаҳул ҳамд, йўҳийи ва йумийт ва ҳува ҳайул лаа йамуут, бийадиҳил хойр ва ҳува ғалаа кулли шайъин қодийр». Таржимаси: «Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқлигига гувоҳлик бераман. Аллоҳнинг шериги йўқдир, барча мулк Уникидир, мақтовлар Унгадир, У тирилтиради ва ўлдиради, аммо Ўзи тирикдир, ўлмайди. Яхшилик Унинг ихтиёридадир ва У ҳамма нарсага қодирдир». Термизий ва Ибн Можа ривояти

31-савол: Ғазабланганда айтиладиган дуо қайси?

Жавоб: «Аъзуз биллаҳи минашшайтоониррожийм» Муттафақун алайҳ

32-савол: Сизга яхшилик қилган кишига нима дейсиз?

Жавоб: «Жазаакаллоҳу хойрон». Термизий ривояти

33-савол: Минилган нарсага бир ёмонлик етса нима деймиз?

Жавоб: «Бисмиллаҳ» Абу Довуд ривояти

34-савол: Сизни хурсанд қиладиган нарса рўй берса нима дейсиз?

Жавоб: «Алҳамдулиллаҳиллази биниъматиҳи тутиммуссоолиҳаат» Таржимаси: «Солиҳ амаллар ўзининг неъматини билан тамомига етадиган Аллоҳга ҳамдлар бўлсин». Ҳоким ва бошқалар ривояти

35-савол: Ёмон кўрадиган нарсангиз рўй берса нима қиласиз?

Жавоб: «Алҳамдулиллаҳи ʼалаа кулли ҳаал»Таржимаси: «Барча ҳолатларда Аллоҳга ҳамдлар бўлсин» Соҳиҳ Ал-Жаамиъ

36-савол: Салом бериш ва алик олиш кайфияти қандай?

Жавоб: Муслмон: «Ассалааму алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокаатуҳ», - дейди.

Ва биродари унга: «Ва алайкум ассалом ва роҳматуллоҳи ва барокаатуҳ», - дейди. Термизий, Абу Довуд ва бошқалар ривояти

37-савол: Ёмғир ёққанда қайси дуо айтилади?

Жавоб: «Аллоҳумма соййибан наафиъа».Таржимаси: «Аллоҳим бу ёмғирни фойдали қилгин». Бухорий ривояти

38-савол: Ёмғир ёққандан кейин айтиладиган дуо қайси?

Жавоб: «Мутирна бифазиллаҳи ва роҳматиҳи»Таржимаси: «Аллоҳни фазилати ва раҳмати ила ёмғир ёғди». Бухорий ва Муслим ривояти

39-савол: Шамол дуосини зикр қилинг!

Жавоб:"Аллоҳумма, инний ас'алука хойроҳаа ва аъузу бика мин шарриҳаа" Таржимаси: «Аллоҳим! Мен Сендан шамолнинг хайри-яхшилигини сўрайман. Унинг ёмонлигидан паноҳ тилайман». Абу Довуд ва Ибн Можа ривояти

40-савол: Момақалди роқ бўлганда нима деб дуо қилинади?

Жавоб: «Субҳааналлазий юсаббихурроъд биҳамдиҳи валмалаа'икати мин ҳийфаатиҳ»Таржимаси: «Момақалди роқ ҳамду-сано билан тасбеҳ айтадиган, малоикалар ҳам Унга кўрққанларидан тасбеҳ айтадиган Зот барча айбу нуқсонлардан покдир». Мувааттоъ Молик

41-савол: Балоланган кишини кўрганда нима деб дуо қилинади?

Жавоб: «Алҳамдулиллаҳиллазий ʼафаний миммабталаака биҳи, ва фаззоланий ʼалаа касийрин мимман холақо тафзийлаа»Таржимаси:«Сени балолаган нарсдан мени саломат қилган ва яратганларининг аксаридан афзал қилган Аллоҳга ҳамдлар бўлсин». Термизий ривояти

42-савол: Бирортага ўзини кўзи тегиб қолишидан кўрққан киши нима деб дуо қилади?

Жавоб: Ҳадисда: «Агар инсон ўзидан ёки биродаридан бир яхши нарсани кўрса, унга барака тилаб дуо қилсин. Албатта, кўз тегиши ҳақдир». Аҳмад, Ибн Можа ва бошқалар ривояти

43-савол: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламга қандай саловат айтамиз?

«Аллоҳумма солли ʼала Муҳаммадин ва ʼала али Муҳаммад, кама соллайта ʼала Иброҳийма ва ʼала али Иброҳийм иннака ҳамийдум мажид. Аллоҳумма баарик ʼала Муҳаммадин ва ʼала аали Муҳаммад, кама баарокта ʼала Иброҳийма ва ʼала али Иброҳийм, иннака ҳамийдум мажид». Муттафақун алайҳ

*****

Манъ қилинган нарсалар қисми

1-савол: Бешта инсон таклиф қилинган ҳукмлар қайсилар?

Жавоб:

- 1: Вожиб.
- 2: Мустаҳаб.
- 3: Муҳароом.
- 4: Макруҳ.
- 5: Мубоҳ.

2-савол: Бу беш аҳкомни зикр қилинг!

Жавоб:

1: Вожиб: Беш маҳал намоз, рамазон рўзаси ва ота-онага яхшилик қилишлик шу ҳукм жумласидан. Вожиб амални қилган одам савобга эга бўлади, уни қилмаган киши эса қиёматда ёки дунёда жазога тортилади.

2: Мустаҳаб - бун ҳукмга равотиб суннатлар, таҳажжуд намозлари, мискинларни таомлантириш ва саломни ёйиш каби амаллар мисол бўла олади.

Мустаҳаб амални қилган одам савоб олади, уни тарк қилган киши эса гуноҳкор бўлмайди.

Мулоҳаза:

Мусулмон киши бир амалнинг ҳукмини эшитгандан сўнг у суннат бўлади-ми ёки мустаҳаб бўладими унга амал қилишликка шошилмоқлиги ва Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга эргашмоқлиги лозим.

3: Ҳаром: Ароқ ичиш, ота онага оқ бўлиш ва қариндош уруғчилик ришталарини узишлик каби амаллар ҳаром бўлиб ҳисобланади.

Ҳаром ишни тарк қилган одам савоб олади, уни қилган киши эса гуноҳкор бўлади.

4: Макруҳ: бирор бир нарсани чап қўл билан олиш ва бериш ҳамда намозда кийимни ўйнаш каби амаллар макруҳдир.

Макруҳ амални тарк қилган инсон савобга эга бўлади уни қилган инсон эса гуноҳкор бўлмайди.

5: Мубоҳ: мева емоқлик, сув ичмоқлик шунга ўхшаш амаллар барчаси мубоҳ амаллар. Баъзи бир ўринларда жоиз, ҳалол номлари билан ҳам зикр қилинади.

Мубоҳ амални қилган одам савоб олмайди, қилмаган одам эса гуноҳкор бўлмайди.

3-савол: Савдо-сотикдаги муомалаларнинг ҳукми нима?

Жавоб: Савдо сотикдаги муомалаларнинг барчаси, аслида ҳалол ҳисобланади. Магар, Аллоҳ ҳаром қилан баъзи бир муомалалар ҳаромдир.

Аллоҳ таоло айтади: «Аллоҳ савдони ҳалол қилди ва рибони ҳаром қилди» [Бақара сураси: 275].

4-савол: Ҳаром қилинган муомалалар қайсилар?

Жавоб:

1: Товламачилик қилмоқ. Махсулотнинг айбини яшириб сотиш ҳам товламачилик бобидандир.

«Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи ва саллам савдогарнинг қопда турган молига қўлларини ботириб, кўрдилар. Қарасалар, қўллари ҳўл бўлди. (усти қуруқ... Қопдаги молнинг таги ёмон, усти чиройли қилиб қўйилган) Шунда: «Эй мол эгаси, бу нима?», - дедилар. Шунда: «Эй Расулulloҳ, ёмғир тегиб қолди», - деди. «Одамлар кўриши учун устига чиқариб қўймайсанми?! Ким бизни алдаса биздан эмас», - дедилар. Муслим ривояти

1: Рибо- бировдан бир миқдорда қарзга пул олиб, сўнгра уни зиёдаси билан қайтариб беришлик.

Белгиланган миқдордан ошган пул ёки нарса рибо бўлиб ҳисобланади.

Аллоҳ таоло айтади: «Аллоҳ савдони ҳалол қилди ва рибони ҳаром қилди» [Бақара сураси: 275].

3- Ғорор ва жаҳолат. Бунга мисол қилиб елиндаги сутни ёки сувда сузиб юрган ов қилинмаган балиқни сотиш мисол бўла олади.

Ҳадисда келиши-ча (Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи ва саллам ғорор савдосидан қайтарганлар). Муслим ривояти

5-савол: Аллоҳ таоло сизга инъом этган неъматларини санаб беринг!

Жавоб: 1: Ислом неъмат. Аллоҳ бизни мусулмон қилди, кофир ёки мушрик қилиб қўймади.

2: Суннат неъмат. Аллоҳ бизни бидъатларга эмас, балки, суннатга эргашадиган қилиб қўйди.

3: Офият ва соғлиқ неъмат. Эштамиз, кўрамиз ва юра оламиз.

4: Таом, шароб ва кийим неъмат.

Аллоҳ таолонинг бизнинг устимиздаги неъматилари санаб саноғига етмас даражада кўпдир.

Аллоҳ таоло айтади: «Агар Аллоҳнинг неъматларини санасангизлар, саноғига ета олмайсизлар.

Албатта, Аллоҳ мағфиратли, меҳрибондир» [Наҳл сураси: 18].

6-савол: Неъматлар ато қилингандан сўнг бизга нима қилишлик вожиб бўлади? Неъматларнинг шукрини қандай адо этамиз?

Жавоб: Неъматлар ато этилганидан сўнг бизга бу неъматларнинг шукрини адо этиш вожиб бўлади. Инсон тилида Аллоҳга сано ва мақтовлар айтиши, унинг фазлини эътироф этиши ва бу неъматларни Аллоҳ рози бўладиган жойга сарфлаши неъматга шукр қилиши бўлиб аталади.

7-савол: Мусулмонларнинг байрамлари қайсилар?

Жавоб: Рамазон ҳайити ва Қурбон ҳайити мусулмонларнинг байрамидир.

Ҳадисда келишича, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам Мадинага келганларида Мадина аҳлида иккита байрам бўлиб у кунни нишонлар эдилар. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам бу икки кун ҳақида сўраганларида, мадиналиклар: «Биз жоҳилиятда шу икки кунни байрам қилиб нишонлар эдик»,- дедилар. Шунда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар-ки: «Аллоҳ сизларга бу икки куннинг ўрнига бошқа улардан ҳам яхшироқ икки кунни алмаштириб берди: Қурбон ҳайити ва Рамазон ҳайити». Абу Довуд ривояти Бу икки байрамдан бошқаси бидъатдир, нишонлаш мумкин эмас.

8-савол: Ойларнинг энг афзали қайси?

Жавоб: Рамазон ойи.

9-савол: Кунларнинг энг афзали қайси?

Жавоб: Жума куни.

10-савол: Йилда энг афзал кун қайси?

Жавоб: Арафа куни.

11-савол: Йилнинг энг афзал кечаси қайси?

Жавоб: Лайлатул қадр кечаси.

12-савол? Агар номаҳрам аёлга кўзимиз тушадиган бўлса нима қилмоқлигимиз зарур?

Жавоб: Кўзимизни тиймоқлигимиз зарур. Аллоҳ таоло айтади-ки: «(Эй Муҳаммад алайҳис-салоту вас-салом), мўминларга айтинг, кўзларини (номаҳрам аёлларга тикишдан) тўссинлар» [Нур сураси: 30].

13-савол: Одамзотнинг душманлари кимлар?

1: Ёмонликка буюрувчи нафс- Инсон ҳавои нафси буюрган Аллоҳга исён бўлган гуноҳ ишларда итоат қилиб нафсига эргашиши орқали бўлади. Аллоҳ таоло айтади: «Чунки нафс агар Парвардигоримнинг Ўзи раҳм қилмаса — албатта барча ёмонликларга буюргувчидир. Дарҳақиқат, Парвардигорим мағфиратли, меҳрибондир» [Юсуф сураси: 53]. Шайтон: Шайтон инсон боласининг ашаддий душмани ҳисобланиб, уни тўғри йўлдан оғдиришни ҳамда жаҳаннам азобига гирифтор қилишни хоҳлайди. Аллоҳ таоло айтди: «Ва шайтоннинг изидан эргашманглар! Шубҳасиз, у сизларнинг очиқ душманингиздир» [Бақара сураси: 168]. 3: Ёмон ошна оғайнилар- улар яхшиликдан қайтарувчи ва ёмонликка чақирувчидирлар. Аллоҳ таоло айтди: «У Кунда дўстлар бир-бирларига душмандир, магар (Аллоҳ йўлида дўстлашган) тақводор зотларгина (мангу дўстдирлар)» [Зухруф сураси: 67].

14-савол: Тавба нима?

Жавоб: Тавба- Аллоҳнинг гуноҳ-маъсиятидан унинг тоат-ибодатига қайтишлиқдир. Аллоҳ таоло айтди: «Ва мен тавба қилган, ҳамда иймон келтириб яхши амаллар қилган, сўнгра Тўғри Йўлга юрган кишиларни мағфират қилгувчидирман» [Тоҳа сураси: 82].

15-савол: Ҳақиқий тавбанинг шартлари қандай?

Жавоб: 1: Гуноҳни тўхтатишлик.

2: Ўтган гуноҳларга надомат чекишлик.

3: Гуноҳга бошқа қайтмасликка аҳд қилишлик.

4: Бошқа инсонларнинг ҳақлари ёки зулм билан олиб қўйган нарсалари бўлса эгаларига қайтариб беришлик.

Аллоҳ таоло айтади: «(У тақводор зотлар) қачон бирон-бир нолайиқ гуноҳ иш қилиб қўйсалар ёки (қандайдир гуноҳ иш қилиш билан) ўзларига зулм қилсалар, дарҳол Аллоҳни эслаб, гуноҳлари учун мағфират-кечирим сўрайдиган, ҳар қандай гуноҳни ёлғиз Аллоҳгина мағфират қилур, ва билган ҳолларида қилган гуноҳларида давом этмайдиган кишилардир» [Оли-Имрон сураси: 135].

16-савол: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга саловат айтишликнинг маъноси нима?

Жавоб: Аллоҳ таолодан ўзининг ҳузуридаги фаришталарнинг олдида пайғамбарини мақташини сўраб, дуо қилишлиқдир.

17-савол: «Субаҳаналлоҳ» калимасининг маъноси нима?

Жавоб: Бу калиманинг маъноси Аллоҳ таолони барча нуқсон ва айблардан поклашлиқдир.

18-савол: «Алҳамдулиллаҳ» сўзининг маъноси нима?

Жавоб: Бу калиманинг маъноси Аллоҳ таолога мақтов айтишлик ва уни комил сифатлар билан аташлиқдир.

19-савол: «Аллоҳу акбар» сўзининг маъноси нима?

Жавоб: Бу калиманинг маъноси Аллоҳ таоло барча нарсалардан улуғ зот эканлигини ва барча нарсалардан буюк ва азиз эканлигини англатади.

20-савол: «Ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳи» калимасининг маъноси нима?

Жавоб: Маъноси, банданинг бир ҳолатдан иккинчи ҳолатга ўтиши учун Аллоҳнинг ёрдамисиз на кучи бор ва на қуввати бор деганидир.

21-савол: «Астағфируллоҳ» калимасининг маъноси нима?

Жавоб: Банданинг Роббисидан гуноҳларини кечирилишлигини ва айбларини яширишлигини сўрашидир.

*****

Хотима

Сўзимизнинг якунида шуни айтамикки,

ота-оналар юқорида зикр қилинган саволларга берилган жавобларни фарзандлари тўғри сўз, амал ва эътиқодга эга бўлишликлари учун уларга шарҳлаб, тушунтириб бермоқликлари лозимдир. Фарзандларга тўғри тарбия бермоқ уларнинг қоринларини тўйдириш ва кийинтиришдан ҳам муҳимроқ. Аллоҳ таоло айтади: «Эй иймон келтирганлар! Ўзингизни ва аҳли аёлингизни ёқилғиси одамлару тошдан бўлган ўтдан сақланг. Унинг тепасида қўпол, дарғазаб фаришталар бўлиб, улар Аллоҳнинг амрига исён қилмаслар ва нимага буюрилсалар, шуни қилурлар» [Таҳрим сураси: 6]. Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Эр киши ўз оиласига раҳбардир, ва раҳбарлигидан суралади. Аёл киши эрининг уйида ва унинг фарзандларига раҳбардир ва раҳбарлигидан суралади», - дедилар. Бухорий ва Муслим ривояти

Пайғамбаримиз Муҳаммадга, оилаларига ва асҳобларининг барчасига Аллоҳ таолонинг саловат ва саломи бўлсин.

Мусулмон фарзандлари учун муҳим илмлар

Муқаддима

Ақида қисми

- 1-савол: Роббинг ким?
- 2-савол: Дининг нима?
- 3-савол: Пайғамбаринг ким?
- 4-савол: Тавҳид калимаси қайси калима? Ва унинг маъноси нима?
- 5-савол: Аллоҳ таоло қаерда?
- 6-савол: «Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳнинг элчиси», - деб гувоҳлик беришнинг маъноси нима?
- 7-савол: Аллоҳ таоло бизни нима учун яратди?
- 8-савол: Ибодат бу нима?
- 9-савол: Бизнинг устимиздаги энг катта вожиб нима?
- 10-савол: Тавҳиднинг нечта тури бор?
- 11-савол: Энг катта гуноҳ қайси гуноҳ?
- 12-савол: Ширк ва унинг турларини айтиб беринг!
- 13-савол: Аллоҳдан бошқа бирорта ғайбни биладими?
- 14-савол: Иймон арконлари нечта?
- 15 -савол: Иймоннинг рукнлари нечта ва уларнинг таърифи қандай?
- 16 -савол: Қуръоннинг таърифи қандай?
- 17 -савол: Суннат нима дегани?
- 18 -савол: Бидъатнинг маъноси нима? Уни қабул қилсак бўладими?
- 19 -савол: Аллоҳ учун яхши кўришлик ва Аллоҳ учун ёмон кўришликнинг маъноси нима?
- 20 -савол: Аллоҳ таоло Ислом динидан бошқа динда қилинган амалларни қабул қиладими?
- 21 -савол: Куфр сўз, ёки амал, ёки эътиқод билан бўлади! Бунга қандай мисол келтирса бўлади?
- 22 -савол: Нифоқ нима ва унинг қандай турлари бор?
- 23 -савол: Пайғамбарларнинг энг охиргиси ким?
- 24-савол: Мўъжиза нима?
- 25-савол: Саҳобалар кимлар? Ва мен уларни яхши кўраманми?
- 26-савол: Мўминлар оналари кимлар?
- 27-савол: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам оилаларининг бизнинг устимизда қандай ҳақлари бор?
- 28-савол: Мусулмонларнинг волийларига нисбатан бизга вожиб қилинган нарсалар нима?
- 29-савол: Мўминларнинг диёри қаерда?
- 30-савол: Кофирларнинг диёри қаерда?
- 31-савол: Кимдан ва нимадан кўрқамиз? Нимани кимдан умид қиламиз? Ва бу нарсаларнинг далили нима?
- 32-савол: Аллоҳнинг баъзи исм-сифатларини айтиб беринг!
- 33-савол: Бу исмларни шарҳланг!
- 34-савол: Мусулмон уламоларга нисбатан бизга нималар вожиб қилинган?
- 35-савол: Аллоҳнинг авлиёлари кимлар?
- 36-савол: Иймон сўз ва амалми?
- 37-савол: Иймон зиёда бўлиши ёки заифлашиб кетиши мумкинми?
- 38-савол: Эҳсон нима?
- 39-савол: Аллоҳ таоло амалларни қабул қилиши учун қандай шартлар бор?
- 40-савол: Аллоҳ таолога бўлган таваккул нима у?
- 41-савол: Инсонларни қандай маъруфларга буюриш керак ва қандай мункарлардан қайтариш керак?
- 42-савол: Аҳлу сунна ва жамоа, улар кимлар?

Фикҳ қисми

- 1-савол: Таҳоратни таърифи нима?
- 2-савол: Нажосат теккан жойларни қандай тозалаймиз?
- 3-савол: Таҳоратнинг қандай фазилатлари бор?
- 4-савол: Таҳоратни қандай оламиз?
- 5-савол: Таҳоратнинг фарзлари нима ва улар нечта?
- 6-савол: Таҳоратнинг суннатлари қайсилар ва улар нечта?
- 7-савол: Таҳоратни бузадиган амаллар нечта?

8-савол: Таяммум нима?

9-савол: Таяммумнинг сифати қандай бўлади?

10-савол: Таяммумни бузадиган амаллар қайсилар?

11-савол: Маҳси ва жавроб нима дегани? Уларга масҳ тортса бўладими?

12-савол: Маҳсига масҳ тортишликдан кўзланган ҳикмат нима?

13-савол: Маҳсига масҳ тортишликнинг шартлари нима?

14-савол: Маҳсига масҳ тортишликнинг сифати қандай бўлади?

15-савол: Масҳни бузадиган амаллар қайсилар?

16-савол: Намознинг маъноси нима?

17-савол: Намознинг ҳукми нима?

18-савол: Намозни тарк қилишликнинг ҳукми нима?

Жавоб: Намозни қасддан инкор қилиб ташлаб қўйишлик куфр амалдир. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: «Биз ва кофирларнинг ўртамизни ажратиб турадиган нарса намоздир. Бас, ким намозни тарк қилса дарҳақиқат, кофир бўлибди». Аҳмад ва Термизий ривояти

19-савол: Муслмон киши учун бир кунда неча маҳал намоз фарз бўлган ва улар неча ракат?

20-савол: Намознинг шартлари қандай?

21-савол: Намознинг арконлари неча?

22-савол: Намоз вожибларини айтиб беринг!

23-савол: Намознинг суннатлари нималар?

24-савол: Намозни бузувчи неча омил бор?

25-савол: Муслмон киши қандай намоз ўқийди?

26-савол: Намоздан кейин қайси зикрлар айтилади?

27-савол: Работиб суннатлар қайсилар ва уларнинг қандай фазилатлари бор?

28-савол: Ҳафтанинг энг яхши куни қайси?

29-савол: Жума намозининг ҳукми нима?

30-савол: Жума намози неча ракат?

31-савол: Жума намозини қолдирса бўладими?

32-савол: Жума кунининг суннатларини айтиб беринг!

33-савол: Жамоат намозининг фазлини зикр қилинг!

34-савол: Намоздаги хушӯ нима?

35-савол: Закот нима?

36-савол: Мустаҳаб садақа бу нима?

37-савол: Рўза нима?

38-савол: Рамазон рўзасининг қандай фазилатлари бор?

39-савол: Рамазон ойдан бошқа ойларда нафл рўза тутишнинг қандай фазилатлари бор?

40-савол: Рўзани бузадиган баъзи нарсаларни хабарини беринг!

41-савол: Рўзанинг суннатлари қайсилар?

42-савол: Ҳаж нима?

43-савол: Ҳажнинг неча аркони бор?

44-савол: Ҳажни қандай фазилатлари бор?

45- савол: Умра қилишлик қандай амал?

46-савол: Умра қилишликнинг рукни неча?

47-савол: Алоҳнинг йўлидаги жиҳод нима?

Сийрат қисми.

1-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг насаблари қандай?

2-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг оналарининг исми нима?

3-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг оталари қачон вафот этган?

4-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам қачон туғилганлар?

5-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам қаерда туғилганлар?

6-савол: Оналари Оминадан бошқа энага ва сут эмизувчилари кимлар?

7-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам оналари қачон вафот этган?

8-савол: Боболари Абдулмутталибнинг вафотидан сўнг Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламни ким ўз қарамоғига олган?

9-савол: Амакилари Абу Толиб билан қачон Шомга сафар қилдилар?

10-савол: Шомга иккинчи сафарлари қачон бўлди?

11-савол: Қурайш қачон Каъбани қайтадан қурди?

- 12-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам пайғамбар бўлиб юборилганларида неча ёшда эдилар ва кимга пайғамбар қилиниб юборилдилар?
- 13-савол: Ваҳий бошланиши қандай бўлган?
- 14-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ваҳийдан аввалги ҳолатлар қандай эди? Биринчи ваҳий қачон нозил бўлди?
- 15-савол: Қуръони каримдан биринчи нозил бўлган оят қайси?
- 16-савол: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг рисолатига ким биринчи иймон келтирган?
- 17-савол: Исломига даъват дастлаб қандай бошланди?
- 18-савол: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам даъватни ошкора қилганларидан кейин у киши ва атрофидаги асҳобларининг ҳоли қандай кечди?
- 19-савол: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг рисолаларига ўн йил тўлганда ким вафот этди?
- 20-савол: Исро ва Меърож кечаси қачон содир бўлган?
- 21-савол: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Макка ташқарисидаги инсонларга қандай даъват қилганлар?
- 22-савол: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Маккада неча йил қолдилар?
- 23-савол: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қаерга ҳижрат қилдилар?
- 24-савол: Мадинада нечи йил қолдилар?
- 25-савол: Мадинада яшаган пайтларида шариятда нималар жорё қилинди?
- 26-савол: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қилган энг аҳамиятли жанглари қайси?
- 27-савол: Қуръони каримда энг охириги нозил бўлган оят қайси?
- 28-савол: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қачон вафот этганлар?
- 29-савол: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг аёлларининг исмлари нима?
- 30-савол: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг неча фарзандлари бўлган?
- 31-савол: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг кўринишлари қандай бўлган?
- 31-савол: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматларини нима устига қўйиб кетдилар?

Тафсир қисми

- 1-савол: Фотиҳа сурасини ўқинг ва тафсир қилинг.
- 2-савол: Залзала сурасини ўқинг ва тафсирланг!
- 4-савол: Ал-Қория сурасини ўқинг ва тафсирланг!
- 7-савол: Ҳумаза сурасини ўқинг ва тафсирланг!
- 8-савол: Фил сурасини ўқинг ва тафсирланг!
- 10-савол: Маъун сурасини ўқинг ва тафсирланг!
- 11-савол: Кавсар сурасини ўқинг ва тафсирланг!
- 15-савол: Ихлос сурасини ўқинг ва тафсирланг!
- 16-савол: Фалақ сурасини ўқинг ва тафсирланг!
- 17-савол: Нас сурасини ўқинг ва тафсирланг!

Ҳадис қисми

- 1-савол: «Албатта, амаллар ниятларга кўра (баҳоланади)...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва унинг баъзи фойдаларини айтиб беринг!
- 2-савол: «Ким бизнинг мана бу ишимизда ундан бўлмаган янги нарсани чиқарса...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!
- 3-савол: «Бир куни Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг олдиларида ўтирган эдик...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!
- 4-савол: «Мўминларнинг иймони комилроғи...» ҳадисни тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!
- 5-савол: «Ким Аллоҳнинг номидан бошқа билан қасам ичса...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!
- 6-савол: «Мен унга ..... сеvimли бўлмагунимча, иймонли бўлмайди» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!
- 7-савол: «Сизлардан биронтангиз ..... биродарига раво кўрмагунимча.....» ҳадисини тўлиқ зикр этинг!
- 8-савол: «Жоним қўлида бўлган Зотга қасамки...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

9-савол: «Лаа ҳавла ва лаа қуввата Илла биллаҳ» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

10-савол: «Огоҳ бўлинглар: жасадда бир парча гўшт борки...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

11-савол: «Кимнинг дунёдаги охири сўзи: «Лаа илааҳа Илла Аллоҳ» бўлса...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

12-савол: «Мўмин киши бировни ҳақоратловчи ҳам лаънатловчи ҳам...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

13-савол: «Кишининг исломининг чиройлигидан...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

14-савол: «Ким Аллоҳнинг китобидан бир ҳарф ўқиса...» ҳадисини тўлиқ зикр қилинг ва баъзи фойдаларини айтиб беринг!

Исломиё одоблар қисми

Аллоҳ таолога нисбатан мўминнинг одоби:

1-савол: Аллоҳ таолога нисбатан мўминнинг одоби қайсилар?

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламга нисбатан мўминнинг одоблари

2-савол: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламга нисбатан мўминнинг одоблари қайсилар?

3-савол: Ота-онага нисбатан бўлган одоблар қайсилар?

Жавоб: 1: Маъсият бўлмаган ўринда итоат қилиш.

Силаи раҳмининг одоблари

4-Қандай силаи раҳм қиламан?

Аллоҳ йўлида биродарчиликнинг одоблари

5-савол: Биродарларим ва дўстларим билан қандай аҳволда бўлишим лозим?

Қўшничилик одоблари

6-савол: Қўшничилик одоблари қайсилар?

Меҳмондорчилик одоблари

7-савол: Меҳмондорчилик ва меҳмон одоблари нимадан иборат?

Касаллик одоблари

8-савол: Касал бўлган пайтдаги одобларни ва касалнинг зиёратига борганда айтиладиган одобларни айтиб беринг!

Илм талаб қилишнинг одоблари

9-савол: Толиби илмининг одобларини зикр қилинг!

Мажлис одоблари

10-савол: Мажлис одоблари қайсилар?

Уйқу одоблари

11-савол: Уйқу одобларини зикр қилинг!

Таом одоблари

12-савол: Таом одоблари қайсилар?

Либос одоблари

13-савол: Либос одобларини санаб беринг!

Уловга миниш одоблари

14-савол: Уловга миниш одобларини айтиб беринг!

Йўл одоблари

15-савол: Йўл одобларини айтиб беринг!

Уйга кириш ва уйдан чиқиш одоблари

16-савол: Уйга кириш ва ундан чиқиш одобларини зикр қилинг!

Ҳожат ўташнинг одоблари

17-Ҳожат ўтамоқнинг одобларини зикр қилинг!

Масжид одоблари

18-савол: Масжиднинг одоблари қандай?

Саломлашиш одоблари

19-савол: Саломлашиш одоблари қандай?

Манзилга киришлик учун изн сўраш одоблари

20-савол: Изн сўраш одоблари қандай?

Ҳайвонларга шафқатли бўлиш одоблари

21-савол: Ҳайвонларга шафқатли бўлиш одоблари қандай?

Спорт билан шуғулланишлик одоблари

22-савол: Спорт билан шуғулланишлик одоблари қандай?

Ҳазиллашиш одоблари

23-савол: Ҳазиллашиш одоблари қандай?

Аксириш одоблари

24-савол: Аксириш одоблари қандай?

Эснаш одоблари

25-савол: Эснаш одоблари қандай?

Қуръони каримни тиловат қилишлик одоблари

26-савол: Қуръони карим тиловат қилишлик одоблари қандай?

Одоб-ахлоқлар қисми

1-савол: Чиройли хулқнинг қандай фазилати бор?

2-савол: Нима учун исломий ахлоқларга амал қиламиз?

3-савол: Чиройли хулқлар қаердан олинади ?

4-савол: Эҳсон сифатидаги чиройли хулқлар ва уларнинг кўриниши.

5-савол: Эҳсоннинг қаршида нима туради?

6-савол: Омонатнинг турларини ва кўринишларини айтиб беринг!

7-савол: Омонатнинг зидди нима?

8-савол: Ростгўйлик сифатини зикр қилинг!

9-савол: Ростгўйликнинг зидди нима?

10-савол: Сабрнинг турларини зикр қилинг!

11-савол: Сабрнинг зидди нима?

12-савол: Ёрдамлашиш хулқини зикр қилинг!

13-савол: Ҳаё хулқининг турларини айтиб беринг!

14-савол: Раҳмдилликнинг кўринишларини айтиб беринг!

15-савол: Муҳаббатнинг қандай турлари бор?

16-савол: Хушмуомалалик ҳақида айтиб беринг!

17-савол: Ҳасад нима?

18-савол: Истиҳзоъ бу нима?

19-савол: Тавозеълилик бу нима?

20-савол: Ҳаром кибрнинг турлари қайсилар?

21-савол: Ҳаром бўлган муттаҳамликнинг баъзи турларини айтиб беринг!

22-савол: Ғийбат нима?

23-савол: Чақимчилик бу нима?

24-савол: Дангасалик бу нима?

25-савол: Ғазабнинг турларини айтиб беринг!

26-савол: Жосуслик бу нима?

27-савол: Исроф, бахиллик ва сахийлик-булар нима?

28-савол: Қўрқоқлик нима ва шижоат нима?

29-савол: Ҳаром саналган сўзлар қайсилар?

30-савол: Муслмон кишининг чиройли хулқланишига ёрдам берадиган омиллар қайсилар?

Зикр ва дуолар қисми

1-савол: Зикрнинг фазилати қандай?

2-савол: Зикрнинг қандай фойдаси бор ?

3-савол: Энг афзал зикр қайси?

4-савол: Уйқудан турганимизда нима деб зикр қиламиз?

5-савол: Кийим кийганда ўқиладиган дуо қайси?

6-савол: Кийимни ечганда ўқиладиган дуо қайси?

7-савол: Янги кийим кийганда айтиладиган дуо қайси?

8-савол: Янги кийим кийган кишига айтиладиган дуо қайси?

9-савол: Ҳало (ҳожатхона)дан чиқилаётганда ўқиладиган дуо қайси?

10-савол: Ҳало (ҳожатхона)дан чиқилаётганда ўқиладиган дуо қайси?

11-савол: Таҳорат олишдан олдин айтиладиган зикр қайси?

12-савол: Таҳоратдан сўнг айтиладиган зикр қайси?

13-савол: Манзил-уйдан чиқишда ўқиладиган зикр қайси?

14-савол: Манзил-уйга киришда айтиладиган зикр қайси?

15-савол: Масжидга киришда ўқиладиган дуо қайси?

- 16-савол: Масжиддан чиқишда ўқиладиган дуо қайси?
- 17-савол: Азон зикрлари қайсилар?
- 18-савол: Муаззинга жавоб бергач (яъни, унинг айтганларини такрорлаб бўлгач) нима қилади?
- 19-савол: Эрталаб ва кечқурун айтиладиган зикрлар қайсилар?
- 20-савол: Уйқудан олдин нима деймиз?
- 21-савол: Овқат ейишдан олдин нима деймиз?
- 22-савол: Овқат еб битгач нима деймиз?
- 23-савол: Тоам эгасига меҳмон нима деб дуо қилади?
- 24-савол: Акса берса, инсон нима дейди?
- 25-савол: Мажлис тугагач, туришдан олдин нима дейди? Мажлиснинг каффорот дуоси қайси? Маркабга миниш дуоси қайси?
- 27-савол: Сафар дуоси қайси?
- 28-савол: Мусофир Муқимга нима деб дуо қилади?
- 29-савол: Муқим мусофирга нима деб дуо қилади?
- 30-савол: Бозорга кириш дуоси қайси?
- 31-савол: Ҳазилдан айтиладиган дуо қайси?
- 32-савол: Сизга яхшилик қилган кишига нима дейсиз?
- 33-савол: Минилган нарсага бир ёмонлик етса нима деймиз?
- 34-савол: Сизни хурсанд қиладиган нарса рўй берса нима дейсиз?
- 35-савол: Ёмон кўрадиган нарсангиз рўй берса нима қиласиз?
- 36-савол: Салом бериш ва алик олиш кайфияти қандай?
- 37-савол: Ёмғир ёққанда қайси дуо айтилади?
- 38-савол: Ёмғир ёққандан кейин айтиладиган дуо қайси?
- 39-савол: Шамол дуосини зикр қилинг!
- 40-савол: Момақалдирак бўлганда нима деб дуо қилинади?
- 41-савол: Балоланган кишини кўрганда нима деб дуо қилинади?
- 42-савол: Бирортага ўзини кўзи тегиб қолишидан кўрққан киши нима деб дуо қилади?
- 43-савол: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламга қандай саловат айтамыз?

Манъ қилинган нарсалар қисми

- 1-савол: Бешта инсон таклиф қилинган ҳукмлар қайсилар?
- 2-савол: Бу беш аҳкомни зикр қилинг!
- 3-савол: Савдо-сотикдаги муомалаларнинг ҳукми нима?
- 4-савол: Ҳаром қилинган муомалалар қайсилар?
- 5-савол: Аллоҳ таоло сизга инъом этган неъматларини санаб беринг!
- 6-савол: Неъматлар ато қилингандан сўнг бизга нима қилишлик вожиб бўлади? Неъматларнинг шукрини қандай адо этамыз?
- 7-савол: Мусулмонларнинг байрамлари қайсилар?
- 8-савол: Ойларнинг энг афзали қайси?
- 9-савол: Кунларнинг энг афзали қайси?
- 10-савол: Йилда энг афзал кун қайси?
- 11-савол: Йилнинг энг афзал кечаси қайси?
- 12-савол? Агар номаҳрам аёлга кўзимиз тушадиган бўлса нима қилмоқлигимиз зарур?
- 13-савол: Одамзотнинг душманлари кимлар?
- 14-савол: Тавба нима?
- 15-савол: Ҳақиқий тавбанинг шартлари қандай?
- 16-савол: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга саловат айтишликнинг маъноси нима?
- 17-савол: «Субҳаналлоҳ» калимасининг маъноси нима?
- 18-савол: «Алҳамдулиллаҳ» сўзининг маъноси нима?
- 19-савол: «Аллоҳу акбар» сўзининг маъноси нима?
- 20-савол: «Ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳи» калимасининг маъноси нима?
- 21-савол: «Астағфируллоҳ» калимасининг маъноси нима?

Хотима